

(5)

IOANNIS CORASII

TOLOSATIS IVRISCONSULTI IN

§. NIHIL COMMUNE. L. NATURALITER. ff. DE ACQUISITIONE REUM. §. DE POSSESSIONE, PARAPHRASIS.

AD INTEGRITATEM ET AMPLISSIMUM VIRUM IOANNEM MANSUETIUM, PRIMUM TOLOSANAE PRAESIDEM MERITISSIMUM.

PLISSIMUM VIRUM IOANNEM MANSUETIUM, PRIMUM TOLOSANAE PRAESIDEM MERITISSIMUM.

16 (109) = 71

LVGDVNI

APVD VINCENTIVM DE PORTONARIIS, DE TRIDINO.

M. D. XLVI.

AA

ma pbat
iplene,
-confiz

tra Do
r.

claratum
am liseris.

na quana
plene pa

iqui fas
quod sit.

INTEGER RIMO ET

AMPLISSIMO VIRO, IOANNI

MANSENCALLO, PRIMO TOLOSÆ PRÆ

SIDI MERITISSIMO, IOANNES

CORASIVS IVRIS

CONSULTVS

S. P. D.

Cum nemo ferè tam sit auersus à Iuris ciuili studio, illustrissime præses, qui non hanc iuris disciplinã, tam longè ab illa uetere legum Romanarum effigie discessisse, dolenter admodum, & grauius ingemiscat: mirum est tam paucos hactenus extitisse, in tanta doctissimorum & prudentissimorum hominum ubertate, qui & communem hunc omnium dolorem promptum habuerint, & perniciosissimam hanc Reipublice flammam, aliqua ex parte restringere laborarint. Queruntur enim omnes (indignum facinus,) actum esse de Iure ciuili, nisi maturè occurratur. Sed cum malunt hoc uicinum incendium deplo- rare, quàm sedare, fit ut quotidie, & latius inualecat, & usq; eò serpat, ut opprimendæ flammæ facul- tatem expectare dementis sit. Atq; hoc mehercule incommodum non paulò mitius esset, si boni & sapientes quiescerent, & cunctarentur tantum, & non ineptissimi, atq; indoctissimi homines, publicam utilitatem longè maioribus præsidijs, & copijs oppugnarent, quàm defenderent eruditi. Nam quis non uidet, nouos quotidie inuenustissimos, & fœdissimos commentarios, in lucem edi? Quid frequètius in librarijs istis officinis, quàm recentes uoluminum sylvæ dijs & musis iratis nata? quæ proculdu- bio simul studiosorum ardorem restringunt, frangunt animos, uirtutemq; debilitant, simul spem melioris conuersionis atq; incli- nationis penitus adimunt. Nam nescio quomodo indocti, & ignari homines, nutu ad scribendum impelluntur, & ipsi etiam sua sponte incitantur. At qui solidam Iuris ciuili atq; expressam scientiam sibi pepererunt, sunt quodammodo tardiores, & scribè- di uentus ancipites reformidant, neq; tantopere ingenio doctrinæq; cōfidunt, quàm temporibus uirtuti inimicis, diffidunt. Pau- cos admodum uident Iuri ciuili uehementer laboranti adiumenti plurimum, atq; ornamenti attulisse: paucioribus factum, con- siliumq; suum bene processisse. Certè non minus inuidiæ quàm gloriæ, ex eo conatu fluxisse, ita maiore uim habet apud eos in- uidiæ metus, quàm spes laudis atq; gloriæ: cum fortasse contrà bonorum & prudentum sperata laus allicere, atq; inuitare no- stra studia potius, quàm barbarorum & insipientium inuidia consilia retardare, uel in flectere debuisset. Nam cum certum sit hanc initio susceptam inuidiam, tum magnos Reipublice fructus allaturam, tum ijs qui eam libenter subierint, laudi aliquan- do cessuram: quid peruersius quàm rumusculorum popularium leuitate perterritos, immortalitatem non potius intueri? Qua- re tametsi scirem, quanti sint illi hodie Iuris ciuili Coriphæi, qui uix aliquando assiduis amicorum precibus flexi, munire uiam, ad instaurandam Iuris prudentiam, multis sibi periculis propositis, studuerint, non solum eorum eximia ingenij præstantia, non me ab instituto meo deterruit: sed ad maturandum id, quod alioqui frigidius eram persecuturus, inflammauit. Sic enim cogita- bam Budeum, Alciatum, Zasium, scripsisse: nõ ut eorundem studiorum, earundemq; partium homines, à scribendo abduceret, atq; auocarent: sed, ut ineptis mentem consiliumq; decipiendi extorquerent, sanis autè limatioreq; iudicio præditis, animos ad- derent. Nos itaq; tum eorum exemplo, qui de Iure ciuili bene mereri conati sunt prouocati, tum studiosorum Iuris perimiqua conditione commoti, aliquid quoq; ex riuulis nostris beneficij, tanquam nostræ in Remp. beneuolentiæ pignus, in eorum usum emanare uolumus. Quod si non assequemur, certè laudabitur nostrum in re tam præclara studium, præstansq; in Remp. uolun- tas. Nos enim longè aliam docendi rationem ijs commentarijs, longè fructuosiore atq; expeditiore iuuenibus secuti sumus. Nam quod perturbatum, concisum, diffusum, confragosum, apud Iuris interpretes reperi, id in ordinè redegi, perpolui, uim- xi, colligui: ut (nisi me animus fallit) qui nostra legerint, planissimè hanc Iuris ciuili partè obscurissimam, sint intellecturi, neq; ea quæ à cæteris inornatè, & horridè traduntur, magnopere requisituri. Has autem lucubratiunculas tibi Præses clarissi- mè nuncupamus, & dicamus: ut cuius studio & opera, in Gallia suus iam uirtuti splendore, suus Iuri ciuili nitor, redire cœperit: sub eiusdem nomine, hoc opusculum ad communem omnium fructum, atq; utilitatem conscriptum, in lucem exire, atq; in mani- bus uersari, incipiat. Quod si excipies ea fronte, qua munerè ex ingenio non ex arcis de præcepta soles, perficies: ut qua alacrita- te ad omnium iuuanda studia sum ingressus, ea non dubitem, alia quæ paro, & molior, perpolire. Tu interim bene uale, & me ut soles, semper ama. Tolosæ, Calend. August. 1542

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14

Possessionis
uerbum du-
pliciter acci-
pitur.

L V G D V N I

RVD VINCENTIVM DE BOR

TONARIIS DE TRIDING

M. D. XLII.

IOANNIS

CORASII TOLOSA

TIS IURE CONSVL. IN

§. Nihil commune. L. Na-

turaliter. ff. De acqui-

renda possessione.

Paraphra-

sis.

- 1 Possessionis uerbum, dupliciter accipitur.
- 2 Possessio definitio.
- 3 An sit iuris uel facti.
- 4 Alciati consideratio subuersa.
- 5 Possessio unde dicta.
- 6 Possessionis an sint duae species.
- 7 Commoda possessionis.
- 8 A possessorio an appelletur.
- 9 Dominium, quid sit.
- 10 Quid proprietas.
- 11 Actor asserens se dominum, probans utile, an uincat.
- 12 Petitiorum, & Possessorium, quid sit.
- 13 Possessorium iudicium triplex.
- 14 Possessorium an in praestationibus personalibus reperiat.

ANTELVDA

BENE est priusquam ad uerborum interpretationem perueniamus, pauca de significato tituli referre. Quoniam igitur de possessione, & illius acquisitione, & titulus inscribitur, & §. noster loquitur, † sciendum est possessionem (cuius causa auctore Ulpiano frequentissima est. l. fulcinius. §. cum hoc. ff. quib. ex cau. in pos. ea.) dupliciter accipi, & utrumque Latine. Interdum enim rem ipsam seu corpus, ut agrum, fundum, praedium, & sic rei proprietatem significat. l. Imperatores. ff. de serui. rusti. praed. l. medicus. ff. de var. & extraord. cogni. l. via sternenda. ff. de priuileg. vetera. l. filij. §. si. ff. ad municipa. l. interdum. ff. de uerbo. sig. l. ij. C. de prob. l. possessiones. C. si quis ignorans rem minor. sine decr. comp. l. cum res. C. de contrah. emp. c. ex literis. de consue. c. cum uenissent. de eo qui mitt. in posses. c. cum ad sedem. de resti. spolia. c. quoniam frequenter. §. si. ut lit. non conte. c. consultationibus. de offi. deleg. c. officij. de peni. & remis. c. possessiones. xvj. q. i. Et possessiones (inquit Festus) agri sunt late patentes, publici priuatiq;: quia non mancipatione, sed usu tenebantur, & uti quisq; occupauerat, possidebat. Ideo Matthei. xix. cum a Christo Iesu adolescens admoneretur, ut si uellet perfectus esse, quaecumq; habebat venderet, daretq; pauperibus. Audiens uerbum

Possessionis uerbum dupliciter accipitur.

hoc adolescens tristis abiit. Erat enim (inquit apostolus) multas habens possessiones. Ex Cicerone hoc etiam conicere licet, in Paradoxis. Callidi (inquit) aestimatores prata, & areas magni aestimant, quod ei generi possessionum a nemine noceri potest. Et in Oratione pro Cecinna. Et enim cui perspicuum non sit ad incertum reuocari bona, fortunas possessiones omnium; Quamobrem non semel decisa est frequens illa quaestio de eo, qui testamento possessiones suas legasset, ut non tantum possidendi commodum, sed rei proprietatem legasse intelligatur. l. interdum. ff. de uerb. signi. fa. l. locorum. de omni agro de ser. lib. xj. C. Accipitur secundo possessio, pro iure retinendi seu conseruandi illud corpus. Bal. in l. ij. col. ij. C. si a non cope. iudi. Et hanc etiam peritissimi ausi non fuerunt definire, ut Accur. testatur in l. stipulatio ista, habere licere. §. hac quoque. ff. de uerb. obl. Sed hic timor usq; ad tempora Ioann. & Accur. perdurauit. Ex lectione nempe eorum, aliorumq; qui post eos scripserunt datas esse supra quindecim definitiones comperies, quarum nullam praeter communem referam. † Ea est definitio Ioan. Possessio est ius insistendi, aut retinendi rei. Quod autem addi solet, non prohibita possideri, Additio est Barto. quam etiam posteriores sequuti sunt: ipse semper non necessariam existimaui. Circa autem alias definitiones, non uos diutius remorabor. Neq; enim (ut Cicero pro Cecinna ait) quicquam opus est uerbis, cum ea res, cuius causa uerba quaesita sunt, intelligitur. Et alibi: Cum intelligitur quid significetur minus laborandum est de nomine. Cice. in Top. † Planè, cum hac definitio supponere uideatur possessionem iuris esse, tractemus an uerum sit. Et crebrius receptum est possessionem iuris esse. l. peregre. ff. de acq. posses. l. si ea res. §. fin. ff. de act. emp. l. homo liber. §. si. ff. acquirere. rer. do. l. non ideo minus. C. de libe. cau. l. nemo. C. de acquirere. posses. l. si quis ad se fundum. C. ad l. lul. de u. pub. Idq; praeter tex. rationibus uiuacissimis confirmatur. Prima, Quonia sicut se habet contractus ad obligationem, ita ingressus fundi ad possessionem. l. quauis saltus. ff. de acquir. pos. Contractus autem licet facti sint. l. consilio. §. fina. ff. de curato. furio. producunt tamen obligationem, quae iuris est. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. §. j. de obliga. insti. ita actus ille ingrediendi & possessionem apprehendendi, licet facti sit, uti ad sensum

Possessionis definitio.

Possessio an sit iuris uel facti.

patet: possessio tamen ex illo ingressu producta est iuris. Secunda ratio. Quæ iuris sunt in seruum non cadunt. l. quod attinet. ff. de regul. iur. Sed ea quæ facti sic. §. sed cum factum, de stipul. seruo. in insti. Possessio autem non cadit in seruo. l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verb. oblig. Quod intelligo ut sibi possideat. Nam domino proprie possidet. l. j. §. item acquirimus. vbi Barto. in tertia opposi. ff. de acquir. possess. Tertia ratio. Per liberam personam possessio ignoranti quaritur. l. j. C. de acquir. possess. Igitur iuris est, quoniam quæ facti sunt ignorantibus nequaquam quaruntur. Iis optime confirmatam vides communem opinionem, quæ possessionem iuris esse censet. Proinde etiam traditum est, ut si supremus Pontifex causam alicui delegauerit, ut de proprietate, & iure sacerdotij cognoscat, de possessione, cum iuris sit, cognoscere dubio peul poterit. Innoc. in c. episcopi. de reb. eccle. non alie. Spec. in titu. de rescript. presentatione. §. ratione formæ. col. iij. Bald. in l. iubemus. §. fanè. in fin. per illum tex. C. de sacr. fan. eccl. & in l. si de proprietate. col. vlti. C. si à non compe. iudi. & in l. si mulier. §. qui in possessione. ff. quod met. caus. & in l. j. ff. de consti. princip. Fely. in rubri. de rescript. col. iij. Aliud etiã ex prædictis tradi solet. Quod si à summo Pontifice clerico concessum sit, ut de quasitis ex iuribus sacerdotiorum (quæ nos parum latine beneficia ecclesiastica dicimus,) testari possit, non modo de fructibus, sed & de pensionibus quasitis ex possessione seu prædijs beneficiorum testabitur, cum possessio iuris sit. Alexan. consi. xv. vol. ij. Infertur tertio. Quod si actor in libello re ad se pertinere dicat, ratione iuris, quod in illa habet, si de possessione postea tantummodo probet, nihilominus debet obtinere, cum possessio iuris sit. Claud. Seyfilius in l. j. colum. ij. ff. de acquir. possess. Infertur quarto, quod subrogatus in litem & ius quod cõpetebat defuncto: censetur ad possessionem cum iuris sit subrogatus, etiam si in gratia nihil exprimat. Rot. decis. lxxij. in no. Ceterum, quod non iuris sed facti sit possessio, permulti textus cum primis vrgent. l. j. §. si vir. & l. possessionem pupillu. ff. de acquir. possess. l. denique. ff. ex qui. cau. maior. l. j. §. Scæuola. ff. si quis test. lib. esse iuss. fuer. & l. bonæ fidei. ff. de acq. reru. do. Ratio præterea nequaquam continenda. Nam cum tria possessionis essentialia facti sint, Corpus, Animus, & res ipsa. Quo pacto fieri po-

test, ut possessio, quæ ex illis creatur iuris sit. Nam quod corpus facti sit, ad sensum patet, & nemo negauerit. De animo, est tex. in l. bonæ fidei. §. penul. ff. de acq. re. do. quæ in eã sententiã annotauit Bar. in l. si is qui pro emptore. col. v. ff. de vsuc. & si non desunt, qui eũ tex. non intelligentes, id ex eo nequaquam probari suadeant. De re ipsa hoc plusquam manifestum est. Denique hæc sententiã Iaboloni constitutio expressim probare videtur. Cum hæredes (inquit) instituti sumus, adita hæreditate omnia quæ de iura ad nos trãseunt, possessio autem nisi naturaliter cõprehensa sit, ad nos non pertinet. l. cum hæredes. ff. de acq. pos. Non est ergo iuris, sed facti possessio, cum non, quæ admodum iura, transeat. Et huic opinioni ego aliquando sum adstipulatus. Nunc tamen verissima mihi videtur cõmunis, quod iuris sit possessio. Neque enim cõsideramus possessionem ut in esse producit, sed ut est in esse producta. Bart. in l. j. col. ij. ff. de acq. possess. Et non quarimus de actu illo corporali insistenti, quærendi, seu apprehendendi possessionem, vel de vsu rei à iure separato, quæ facti est. l. questio. ff. de verb. sig. l. nec vtilè. ff. ex qb. caus. maio. Et ita interpretanda sunt leges, quas paulo antè citauimus, aliãque, si quæ sint dicentes possessionem facti esse. Sed quarimus vtrum postquam possessio creata est, cum pro illa corporali apprehensione cõseruanda, retinenda & defendenda ius causatum sit, quod possessio appellatur, an, inquam, tunc iuris sit possessio. Barto. in l. j. §. si vir. ff. de acq. pos. Et tunc nemo eã iuris esse negauerit, cum hoc expresse tex. quæ nemo interpretum citat, voluerit in l. ab executione. ibi: iure fundi. C. quo. app. non recip. Neque est absurdum, ut omnia, quæ possessionem creant, facti sint, possessio autem iuris. Quæadmodum neque incõueniens est, ut obligatio iuris sit. §. j. de oblig. cum tamẽ verba, tractatus, consensus, & cõtractus, ex quibus enascitur, sint facti. l. cõsilio. ff. de cura. furio. Nam & asina mulu parit. Cõfirmat autem cõmunem opinionem. d. l. cum hæredes. tantum abest, ut illi aduerset. Namque vult omnia iura possessione excepta ad hæredes sola aditione trãsire. Ergo possessio iuris est. Nam exceptio de regula esse debet. l. nam quod liquida. §. si. ff. de penu. lega. † Ad hæc non me mouent quæ Alcia. vir memoria nostra in ciuili philosophia celebrat, scripsit, in l. questio. ff. de verb. sig. & in l. quæque pedu. col. xiiij. C. fini. reg. ridens eos, & summè ridiculos appellas, quæ acquisitionem, retentionem, & amiss

Quatuor
pulchræ
illationes.

Altera
Illatio.

Tertia
Illatio.

Defenditur
cõmunis
opinio.

Possessio
iuris
de dicta.

Ratio Bal.

Explicata
l. cum
hæredes.

Ratio Paul.
Castren.

Considera
tiones Al
ciat. explosa

Ratio Azo.

amissionem possessionis distinguunt, cum hi actus manifeste ab ipsa possessione differant, quemadmodum natiuitas, vita, & mors hominis ab homine differunt, nec qui nascendo homo fuit, moriendo est asinus, ne dicamus quaesitam a principio substantiam amitti, nec in ea qualitate rem persistere, qua prima origine assumpsit. Nam non tam inepti fuerunt doctores, ut nihil constituerent discriminis inter acquisitionem retentionemque rei, & rem ipsam. Sed quia a plerisque confundebantur haec omnia possessionem pro actu quaerendi & retinendi accipientes, de industria distinxerunt, & aptissime separauerunt. At cum absurdum putat Alcia. rem cum producit & retinetur, diuersam esse ab eadem cum producta est. Verum est substantia: at natura & qualitate, nemo est, qui non videat ingens esse discrimen. Alia est quippe foetus in utero natura, alia infantis in cunabulis, & alia hominis perfecti. Sic non videri debet Alcia. alienum si quo tempore possessio quaeritur, (cum maxime actum illum quaerendi & retinendi consideramus,) facti sit, & in esse perducta, iuris. Nam & stipulatio cum producit, facti est. l. v. §. stipulatio. ff. de ver. obl. In esse vero producta, iuris. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. Porro & possessio a pedibus appellata est, quasi pedum positio. l. j. ff. de acq. pos. Cur autem a pedibus potius, quam ab alia corporis parte, tres a doctores rationes afferuntur. Prima Bal. fuit, quia pedes sunt totius corporis firmum sustentaculum ad reliquum corpus, tanquam bases ad columnas, (quae in aere stare non possunt, se habentes. Quae ratio & si ab aliquibus mordeatur, propterea quod etiam manu, oculis, aspectu, queramus possessionem. l. j. §. j. & §. si iusserim. ff. de acq. pos. defendi tamen potest, ideo potius a pedibus nomen desumpsisse, quod magis, imo semper sint necessarii ad apprehensionem possessionis, quod non est in oculis, aut manibus. Altera est ratio Pau. Cast. quoniam quae pedibus quaeritur possessio, dignior est quando quidem pedibus immobilium rerum possessio quaeratur, manibus autem mobilium duntaxat, quarum possessio vilis est, & abiecta. l. rem quae nobis. ff. de acq. pos. Tertia fuit ratio Azo. ut dicat possessio a pedibus: quia ab illis processerit origo possessionis. Quod enim calcabat pes tuus, tuum erat, iure primaui. Quam rationem recentiores subuertere conantur. Quonia non conueniat possessioni mobilium. Ideo ra-

tionem Bal. sequuntur. Ego tamen si aliud non obstaret, Azo. rationem meliorem crederem ceteris. Neque obstat, quod de rerum mobilium possessione obicitur. Quoniam aequius fuit, ut a rerum immobilium causa tanquam digniori quam a vili rerum mobilium possessio nomen caperet. Ceterum Alcia. lib. dispunc. j. cap. j. vulgarem lectionem in d. l. j. ff. de acq. pos. deprauatam esse affirmat, atque sic esse legendum vetustissimi codicis fregit auctoritate censet, possessio appellata est a sedibus, & (ut Labeo ait) quasi positio sedium. Quia naturaliter tenetur ab eo, qui insidet, neque hoc verbum possessio quicquam commune habet cum pedibus, sed potius cum hoc verbo sedeo, a quo verbum possidere, & cetera similia, ut assidere, considerare, residere, disidere, formantur. Quapropter vana & inanis redditur scribentium disputatio praecedens, cum futiliter certat, cur potius a pedibus, quam ab alia corporis parte nomen desumpserit. Quotuplex autem sit possessio apud doctores adeo ambiguum & inextricabile fuit, ut vix certa doctrina ex eorum dictis colligi possit. Nam alij, ut Ioan. Accurs. & Dy. duplicem esse possessionis speciem dixerunt. Naturalis, quae animo & corpore acquiritur, & retinetur: Civilis quae animo conseruatur, per l. qui legatorum. §. quod vulgo. ff. pro haered. l. j. §. deicitur. ff. de vi & vi arma. l. iij. §. si. ff. ad exhiben. & l. pupillus. ff. de acq. re. do. Et haec est communis sententia cui assentitur Bal. in c. ceterum. col. vj. de iudic. cum docet duplicem esse possessionem, alteram, per quam homo est in possessione, & ista dicitur naturalis: alteram, quae est in ipso homine, & haec civilis est. Eam etiam non parum iuuat l. clam possidere. §. qui ad nundinas. iuncta l. iij. §. ex contrario. ff. de acq. pos. vbi qui absente domino possessionem ingreditur, possessio nanciscitur, absens quoque dominus possessionem retinet. Igitur duae sunt possessiones, quando quidem eadem possessione simul eodemque tempore possidere nequeant. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. com. mod. Alij vero triplicem esse possessionis speciem docuerunt, civilem quae retinetur animo, naturalem quae corpore, quae etiam habent usufructuarius, & similes personae. l. naturaliter. in princ. ff. de acq. pos. & corporalem, quam querit ingressus possessionem domino absente. l. si id quod. §. si. ff. de acq. pos. Bart. in l. vnic. §. fin. C. vti pos. Bar. & Rom. in d. l. j. ff. de acq. pos.

Opin. Alcia.

An plures sint species possessionis.

Possessio unius de dicta.

Ratio Bal.

Ratio Pau. Castren.

Ratio Azo.

Opin. Bart.

Naturalis,

Corporalis.

Civilissima
possessio.

Opin. Azo.

Petr. Ancha. in c. pastoralis. de cau. pos. & proprie. Alij verò addunt quartam, scilicet civilissimam, quæ legis municipalis, aut consuetudinis, ministerio sine vlla apprehensione quæritur. Bald. in l. si. colum. ij. C. de sacrosanc. eccle. dicens de hac specie possessionis esse vnicum text. in mundo, in c. ex literis. de consuetu. quam etiam alibi idem Bald. artificialem dicit in rubri. de cau. posses. & proprie. Azo verò vnam tantum esse possessionem, scilicet naturalem, quæ interdum per legis approbationem civilis appellatur, existimauit. Accur. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. ff. cō mod. & in l. licet. ff. de acquir. pos. Nam & iurisconsultus, in summa (inquit) vnum genus est possidendi. l. ij. §. genera. ff. de acquir. pos. Quod autem legistæ dicunt *ge us*, dialectici speciem appellant, & quòd nos speciem, ipsi indiuiduum. Bartol. in l. legato generaliter. ff. de lega. j. & in l. ij. §. mutui datio. ff. de rebus credi. & in l. Meuius. §. duobus. ff. de legat. ij. Adde quòd alibi iurisconsultus eandem esse possessionem, quæ animo retinetur cum ea quæ corpore, tradere videtur, cum inquit: Ademisti enim possessionem, quam animo retinebat, etsi non corpore. l. j. §. siue autem. ff. de vi & vi arma. denique si duæ essent possessiones specie differentes, vnus vnam, & alter alteram habere posset, sicq; eadē res à diuersis possideretur contra l. ij. §. ex cōtrario. ff. de acquir. pos. Contra naturam quippe est, vt, cum aliquid ego teneā, tu quoque id tenere videaris. Non enim (inquit illic Iul. Paulus Iurisconsultus,) vna possessio magis apud duos esse potest, quàm vt tu stare videaris in eodem loco, in quo ego sto, vel in quo ego sedeo, tu sedere videaris. Et hanc Azon. opinionem ego amplector, firmiterq; teneo, vnā tantum esse possessionem, scilicet naturalem: quæ per approbationem legis, interdum civilis dicitur, non quòd specie differant, quāquam illi à lege civilis noua forma & qualitas detur. Qualitates nempe accidentales rem specie non faciunt differre. Accur. in l. fin. §. quoties. ff. de publ. & in §. fin. de iure perso. quemadmodum in homine videre licet, qui quāuis infantia tēpore hebes, & obtusus sit, ingruente tamē ætate fit doctus & prudens, sicq; ei noua qualitas adijcitur, quæ tamen non facit, ut specie diuersus sit ab eo, qui erat infantia tēpore. Iis consentit Alciat. in l. quinque pedum. dum scribit possessionem naturalem facti esse, civilem verò iuris: nō quòd

Probatur A
zo. sententia.

diuersæ sint omnino species, sed quòd qualitas civilis interpretationis, ipsi naturali accedens, facit, vt civilis nomen accipiat. Conclude ergo vnam tantum esse possessionem, diuersos tamen modos possidendi, dicta l. ij. §. genera. ff. de acquir. possessione. Alter enim quia emit, possidet pro emptore: alter quia ei donatū est, pro donato, alius pro hærede: alius etiam corpore: alius animo: non quòd ij modi constituent inter se substantiales differentias, sicut etiam omnes vna morte perimus, quāquam diuersis modis. Nam alij gladio confodiuntur, & trucidantur, alij naufragio pereunt, alij veneno necantur, alij igne concremantur: vt eleganter & doctè, de more suo Horatius in Odis describit.

*Sed omneis una manet mors,
Et calcanda semel uia leti.
Dant alios Furia, toruo spectacula Marti,
Exitio est auidis mare nautis.
Mista senum, ac iuuenum densantur funera,
Seua caput Proserpina fugit.
Me quoq; deuexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.*

7 Cū autem longè commodius sit possidere, quàm petere. §. retinendæ. de interdicit. Ideoq; Accursius eos qui tenent, & possident beatos appellauerit in §. si tres uel plures. de pace tenenda & eius violat. in Feud. Qui sint fructus, quæve comoda possessionis, breuiter attingamus. Et per plura Accursius & Baldus in c. j. de contentio. inter dominum & fidel. de inuestit. feud. in Feud. cateriq; doctores in locis communibus congesserunt. Horum illud primum est. Quia cū possessio aduersariū actorē faciat. l. j. C. de alienatione iudic. mutandi causa fact. actore non probante qui possidet, obtinebit. dicto §. retinendæ. & c. sarpè. de restitutione spoliatorum. Ad quæ videndi sunt scriptores in l. qui accusare. C. de edendo. & in c. vnic. post glos. vt ecclesiastica beneficia. Secundus fructus possessionis est: quia in pari causa pro possessore iudicari solet. c. si à sede. de præbendis, in sexto. c. in pari. de regulis iuris, eodem libro. Proinde singulariter Bartolus in l. j. §. non autem. ff. de bonorum possessione secundum tabulas. docet quòd si producantur duo testamenta eodem die confecta, qui in altero hæres scriptus possidet, anteponeendus est. Debet quippe probare actor testamentum suum posterius factum esse, qui non probans succumbit. l. eum actum. vbi Accursius. ff. de negotijs gestis. l. non solum.

Comoda possessionis.

*Sp. Index
No. si tres*

Impetrantes
officia.

Possides quā
do presuma
tur dominus

Impetrantes
officia.

solus. §. sed ut probari. ff. de noui oper. nunciacione. l. si matrem. C. de probatio. nibus. Adde quod Baldus in cap. capitulum sanctæ crucis. de rescriptis, docuit. Si duo (inquit) impetrauerunt à Papa, vel Rege idem officium, neuter debet admitti, quod si alter possideat, pro illo erit iudicandum. Eò nempe quod possidet, plus iuris habere intelligitur. ff. in fine. ff. uti posside. Sed neque illud omittendum est, quod Glos. sing. in capit. nulli. xij. q. v. prodidit, si Rector ecclesiæ decedat, quæratur quæ, an quæ sita sint ex clerici patrimonio, vel redditibus ecclesiæ, pro eo præsumi, qui est in possessione. Proinde consanguineus possidens, ecclesiæ est præferendus. Sequitur Barbatius plura de more aceruatim cumulans consi. xxij. colum. penult. volu. j. Adde præclaram Bartol. decisionem in l. si inter. ff. de reb. dub. Tertium commodum est, quia grauat onere probandi aduersariū. l. circa. ff. de probat. l. liberis. §. finali. ff. de liberali caus. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. Quid autem sit in quasi possessione, videndus est Bartol. qui post eum scripserunt, in l. si prius. colum. viij. ff. de noui oper. nuncia. Communis conclusio est, ut quasi possessio alicuius iuris, releuet quæ ab onere probandi. Proinde si quis est in quasi possessione ingenuitatis, & ego eum contendam seruū meum, teneor probare. d. l. circa. quod intellige, si ea quasi possessio, bona fide habita sit, secus si mala. l. igitur. §. potest. ff. de liber. caus. l. eā quæ. vbi Bald. C. illo titu. Quarta utilitas est, quia duobus habentibus causam ab vno, qui possidet, aut is, cui prius res tradita est, præfertur. l. si ea res. §. fin. ff. de actio. emp. l. siue autem. §. si duobus. ff. de publicia. l. quoties. C. de rei vendi. quod in spiritualibus non obtinet, in matrimonijs puta. Quoniā si quis vxores duas per verba præsentis tēporis desponsauerit, prima vera vxor est, quāuis non prima, sed secūda cognita sit. c. si. de spon. duo. Nuptias etenim non concubitus, sed consensus facit. l. nuptias. ff. de regu. iur. Idē in sacerdotijs (quæ nos, quamadmodū non semel admonui, barbarè beneficia appellamus :) pluribus quippe impetrantibus in eadē ecclesia, regulare est, ut prior impetrans præferatur. cap. capitulum. vbi fuse Felynus de rescriptis. Quintus fructus est, quia possidens præsumitur dominus. l. sicuti. §. sed & si quærat. vbi Accurs. ff. si seruit. vendicet. l. j. ff. famil. ercis. & ex possessione sacerdotij

Possidēs quā
do præsuma
tur dominus

præsumitur titulus. clem. j. ut lit. penden. Hūc autem fructum intelligo, si dominiū deducatur in iudicio incidenter. Secus si principaliter, quia agatur rei vindicatione. Quoniā tunc debet probari directo de iure gentium, vel civili. l. in rem. ff. de rei vendica. l. ita ut si fur. vbi Accurs. ff. commod. Accursi. in l. cum res. C. de probat. Hæc vera esse declarant illic doct. præsertim Salyc. si dominiū deducatur in iudicio principaliter agendo, nam si excipiendo, siquidem ante intentionem actoris fundatam possessor præsumitur dominus. l. ij. C. ne vxor pro marit. Cæterum post intentionem actoris fundatam, non sufficit ad probandum dominiū exceptum probare solam possessionē. l. siue possideris. C. de probat. Sextum commodum possessionis est, quoniā si res immobiles possideantur, tollit suspicio fugæ, & releuatur quis ab onere satisfaciendi, ut iudicio sistat. l. sciendū. in princip. ff. qui satis. cogā. Septimum, quia possessor pignoris habet ius offerendi. l. Paulus. §. qui pignoris. ff. quib. mod. pig. vel hyp. solui. Octauū, quia ex possessione causatur vsucapiendi cōditio. l. qui fundū. in princ. ff. pro empt. quæ absq; possessione nō procedit. c. sine possessione. de reg. iuris. in vj. ex quo in consequentiam per possessionē quaritur dominiū. l. traditionibus. C. de pact. Interpretantur tamen doct. hoc procedere quando civilis possessio, vel vtraq; interuenit: nam sola naturalis, ad præscriptionē non sufficeret. l. acquiritur. §. fin. ff. de acqui. rer. domi. tu vide fufissimæ Bart. Alex. Iaf. & reliquos in l. ij. §. ex cōtrario. ff. de acq. posses. Nonnum cōmodum est, quia ex diuturna, seu longa possessione, præsumitur requisita solēntas interuenisse. Accurs. in l. si maior. C. cōmuni diui. quæ vult, quod si fratres pro diuiso bona per longū tēpus possederint, licet nō appareat de aliqua diuisione inter eos facta: tamen præsumitur. Prosequuntur scribentes in l. sciendū. ff. de ver. oblig. Non dissimile est, quod Innoc. Panor. & ceteri in c. illud. de præsumpt. docēt ex diuturna possessione sacerdotij præsumi quæ legitimè institutū. Imo hodie factā constitutionē videmus, quæ de pacificis possessoribus decretum vulgò dicitur, quia per trienniū quicūq; sacerdotiū possederit, non potest neq; in petitorio, neq; possessorio molestari. Quæ cōstitutio tam in concordat. quam in Prag. inserta est, quam etiā in regul. cancellariæ xvij. † Iis nonnulli non omnino malè inferūt aduer.

Diuisio inter fratres quādoq; præsumitur.

A possessore
vno an appel
letur.

sum omnium sententiā, tam de iure Pontificio, quam civili. A sententiā lata sup possessorio appellari, de iure Pontificio expeditum est. Glo. in c. cū ad sedē. de resti. spo. Glo. in c. si. §. de possessione. ij. q. vi. et in cle. vni. de sequel. posses. & fru. De iure verò civili ex cōmuni doctorū sententiā, secus. Bart. & alij in l. ij. ff. de app. recip. p. d. §. de possessione, & l. vni. C. si de moment. pos. Et quia iudiciū possessoriū est modici praiudicij. d. l. vni. & l. momentaria. C. q. leg. perso. stā. in iudi. habe. Bart. in l. admodi. col. pe. ff. de iureiurā. Sed hoc ex prædictis tollit, cū vti vidistis maxima sint cōmoda possessionis. Ideo causam possessionis nō parui praiudicij. Bart. varians dixit hoc loco. col. pen. idē ego sequor per tex. in l. j. C. quorū bonorū. iuncta l. Lucius. ff. de condi. & demonstr. & sanē intelligo si de perdenda possessione tractetur. Quoniā si de exhibenda leuis eam esse praiudicij non diffiteor. Baldus in l. consentaneum. colum. ij. C. quomo. & quand. iud. Iis ergo meo periculo tenebis, etsi alij repugnent, a sententiā lata super possessione etiam iure civili prouocari posse. Nam (ut Imperator inquit) & in maioribus, & in minoribus negotijs appellādi facultas est. l. & in maioribus. C. de appel. & in omni causa est permiffa appellatio, nisi expressim prohibita reperiat. Accursi. in l. qui restituere. ff. de rei vendi. præterea si appellare licet in possessorio ratione ordinis omiffi l. j. C. de appell. cur non ratione iniquitatis sententiā? Neq; dixeris (vt pleriq; dicunt) sententiā latam super possessione esse interlocutoriā, à qua civili iure non prouocatur. l. ante sententiā. C. quo appel. non recip. Quoniā falsum est eorum suppositum. quandoquidem non interlocutoria sed diffinitiuā sit sententiā super possessione lata. c. fin. de iudi. cle. j. de sequestr. posses. & fruct. Accursi. in l. quod iussit. ff. de re iudic. Accursi. in d. l. vnic. C. si de momenta. posses. Bart. in l. ij. ff. quor. appella. non recipi. Accursi. & Bartol. in l. post sententiā. C. de senten. tum quòd non nisi libello, & lite cōtestata præcedētib; feratur. l. si. C. si per vim vel alio mod. tum quòd eius instan. duret triēnio. l. properandum. C. de iud. quod nō esset, inquit Bal. in d. l. vni. si interlocutoria foret, modò tamē principaliter causa possessoriū fuerit intētata, nō per viā exceptionis incidenter proposita. c. ij. de ordi. cog. c. cū venissent. de instit. Et quod dicitur in c. ei qui. §. de possessione. ij. q. vi. eā esse interlocu-

Opinio con
tra alios pa
bata.

toriā, additū fuit ex cerebro, & capite Gratiani, qui legis cōdenda non habuit potestātē. Quinimo eius dicta sicut alterius doctoris quotidie reprobant. Archid. & Panor. in c. ij. col. si. de rescrip. & alij in locis cōmunibus annotauerūt. Præterea & cōcesso quòd interlocutoria esset, adhuc cōtendi potest appellari posse, cum propter difficultatē probandi dominū, apta sit parere, praiudiciū irreparabile in diffinitiuā. c. sapē. de rest. spo. Quo casu per manus traditū est iure civili etiā ab interlocutoria appellari. l. ij. vbi Barto. ff. de appel. recip. Prædictis autē non obstat d. l. vni. C. si de momen. poss. quoniā tex. iure non dicit à possessionis sententiā nō appellari, sed appellationem non impedire executionem. Bart. in l. ij. ff. de appel. recip. Bal. in l. ij. C. de episco. audien. Archid. in §. de possessione. alleg. & hic sensus ad eum tex. mea sententiā verior est, quanquā Bald. sibi ipsi aduersans in ea. l. vnic. eū falsum adfirmet. Simile est in supplicatione aduersus sententiā Præfect. Prætor. quæ executionē non impedit. authē. quæ supplicatio. C. de præcib. Imp. offer. propterea lata sententiā sup possessorio maximē recuperādā iudex ad quē appellatur, nō debet impedire executionē talis reintegrationis, nec concedere literas inhibitorias. Guid. Pap. q. xxxvij. ¶ Tempestiuū autem est, vt quid sit dominium, quid sit item proprietas, videamus. Neq; enim quid sit proprietas, nisi prius quid sit dominium, facile est intelligere. Dominium, vt primum repetamus, nihil aliud est quā ius, quo res mea est. Bal. in l. iij. colum. ij. C. si à non compet. iudic. aut si mauis definire cum Bartol. est ius de re corporali perfectē disponendi, nisi lege prohibeatur. Bartol. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquiren. posses. Anchar. in c. pastoralis. de cau. pos. & proprie. Cui adstipulari videt Bal. in l. fœminæ. §. illud C. de secund. nupt. cū docet dominium absolute dictum nihil aliud esse, quā plenam proprietatem cum alienandī potentia, p. illū text. refertq; se de hoc à domino Papa, aliquando fuisse interrogatum. Id autem duplex est: nā aliud directū, quod verum proprium, & principale dominū est. l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dā. infect. authen. si vero dominus. de haret. C. Aliud est vtile. Hoc autem familiariter docentes subdividunt. Quoniā aliud est recognoscens directū, quale habet emphiteutæ vassalli, & supficiarij. l. j. §. si. ff. si ager vect. vel emphi. l. j. §. quod autē. ff. de

Intellect. l.
unic. si de mo
menta. poss
ses. C.

Declarata
obscura. Ac
cur uerba.

Proprietas
quid sit.

Dominium
quid sit.

Dominij di
uisio.

Damnata o
pinio Bart.

Aliud domi
niū aliud p
rietas.

ff. de superfi. Quoddā verò est, quod opponitur, aduertat, & cōtradicit directo, & hoc est, quod quærit ex præscriptione, ex qua secundū crebrā doctorum opinionē, quæritur vtile dūtaxat dominiū. Bar. in l. ij. ff. de vsucap. Accurs. Barto. & ceteri in in authen. nisi tricennale. C. de bono. mater. exceptis casibus nouem, quibus directum etiam quæritur, quos Felyn. congerit in rubric. extra de præscrip. Dicitur autē aduersari directo, quoniā si directus dominus agat, vsucapionis exceptione depelletur. l. si quis emptionis. C. de præscriptio. xxx. vel xl. annorum. Et hoc est, quod sub obscuris admodū verbis tradit Accurs. in l. si ades. §. fina. ff. de seruitu. vrba. prædio. & in l. ij. §. ex pluribus. ff. de acquirē. posses. dum ait vtile dominiū quæsitum ex præscriptione, occidere directum, hoc est, impedire. Nam sic ea dictio, occidit, interpretanda est, id est, impedit, non autem quòd in totum extinguat. Quoniā si res vsucapta deueniat ad manus tertij, directus dominus directi domini ratione adhuc in rerum natura existentis, poterit suam rem ab illo tertio vindicare, deinde si res vsucapta ad directum dominum redderet, qui vsucepit, non posset ab eo illam vindicare. d. l. si quis emptionis. ¶ Sanè cūm quid sit dominiū intelligas, facillè nunc quid sit proprietas cognosces, si eorum maximè opinionē admittaris, qui dominiū, & proprietatem idem esse censent: in quam sententiā decessisse videntur Barto. & Ioan. Plat. in l. locorū. de omni agro deserto, lib. xj. C. Bal. in l. proprietatis. C. de proba. Panor. in c. j. de caus. posses. & proprie. & in ca. cūm ad monasterium. ij. notab. de stat. monachorum. per l. j. §. huius autē. ff. vti possidetis. & l. cūm satis. de agri. & censi. lib. xj. C. Ad quorum sententiā confirmationem ego aliās citabā tex. in l. incerti. C. de interdic. vbi quod initio Imperator proprietatem dixerat, postea dominiū appellat. & text. in l. ordinarij. C. de rei vēdi. text. in l. si vsufructum. vbi Accurs. ff. de libe. caus. Ceterūm hæc opinio manifestè falsa est. l. si procurator. ff. de acquirē. dom. vbi inter dominiū, & proprietatem interijcitur copula &, cuius natura est, vt inter diuersa ponatur. Accurs. in rubri. ff. de iur. & facti igno. glos. in ca. que relam. de simo. Confutatur deinde hæc opinio per l. proprietatis dominiū. C. de proba. Nam si idem esset dominiū & proprietas, ineptissima esset illic locutio

Imperatoris dicentis, proprietatis dominiū. Perinde enim esset, atq; si dixisset, dominiū dominiū, quòd ridiculum est. Deniq; ego præter alios solitus sum eam sententiā confutare per textum in l. si ita legatus. §. dominus proprietatis. ff. de vsu & habit. Vera ergo inter proprietatem, & dominiū differētia est. Quia dominiū terminus magis latus, comprehendit directum, & vtile à directo separatū. Proprietatis autē significatio nuda est, & stricta, vtpote, quæ nunquam nisi directum dominiū significet. l. si alij. ff. de vsufruct. lega. Proindē dicta proprietas, quasi proprie tua. Bald. in l. penult. colū. ij. C. si à non compe. iudi. & in cap. j. §. rei autem. de inuestit. de re. alie. fact. in feud. Et idem Bald. in l. cum res. in sine. C. de proba. verbum istud proprietatis a deò directum esse dicit vt nunquam obliquetur. Saluari etiam potest ex prædictis illorum sentētia qui proprietatem & dominiū idem esse dicunt, quippè idem sunt, si de directo dominiū intelligamus, quemadmodum in dubio intelligendum est. l. j. §. qui in perpetuum. ff. si ager vetig. Idcirco proprietatem pro dominiū accipi auctor est Ioann. Fab. in §. omniū. colum. vj. de actio. in instit. ¶ Ne autem hæc nostra disceptatio infructuosa omnino tibi videatur, inferas, quòd si actor in libello se dominiū rei controuersæ seu contentiosæ asseueraret, deq; vtili tantum dominiū probaret, non per hoc succumberet, cūm dominiū reperiatur, nō modò directum, sed vtile. Barto. in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iure iurando. & in l. j. ad finem. C. de vsufruct. & idem Barto. in l. si mater. §. eandem. colū. penult. ff. de excep. rei iudi. & in l. j. colū. pen. ff. de actio. & oblig. Cūm enim actor intentione ambigua, vel oratione vsus est, id constat accipiendum, quod ei est vtilius. l. si quis intentione. ff. de iud. modo hoc actor viuens declarat: neq; enim facultas declarandi verbū, ambigū, trāsit ad hæredes. Accurs. & Bald. in l. idem Pomp. scribit si frumentum. §. fin. ff. de rei vend. Accurs. & reliqui in l. inter stipulante. §. si stichū. ff. de verb. obli. not. Fely. in cap. qualiter. in j. de accusat. Secus tamen si dixisset se proprietarium, quandoquidem proprietatis verbo, directum tantum dominiū significetur, neq; proprietas nisi directa reperitur. Bald. in l. ij. ff. de cōdi. insti. per l. si tibi, pprietas. ff. de vsufruct. accrescen. Ab hac autem Bald. sententiā alij

Vera inter proprietatē & dominiū differētia.

Actor qui se dominiū rei dicit & probat tantū vtile.

Declarata obscura. Accurs. vrba.

Proprietas quid sit.

Damnata opinio Bart.

Aliud dominiū aliud proprietas.

elle. l. si de mo. a. pos.

dominiū sit.

dominiū dicitur.

Impropria-
re licet uer-
ba libelli.

Quasi pro-
prietatis.

Nova ratio.

alij crebro recesserunt. Alex. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infect. l. as. in l. fed et si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiur. Quoniam proprietatis largē & improprie ad utile dominium, imo verò ad possessionē solam refertur. l. interdū. ff. de verbo. signi. vt autē libellus sustinea- tur verba improprie cōcessum est. Bar. in l. si olei. C. loca. Propterea quòd prolata in libello verba, censeantur prolata in materia larga, ideo largē in fauorem libel- lantis interpretanda. Panor. in c. cumana. colū. ij. de elect. & satis sit libellum secun- dum latum verborum significatum libel- lantis intentionem cōtinere. c. cum venis- sent. de in integ. restit. c. cū ecclesia Sutri- na. de cau. pos. & proprie. c. olim in ij. de restit. spolia. c. constitutus. de religi. do- mi. Adde quòd licet non reperiat nisi directa proprietatis: est tamē reperire quasi proprietatem. Accur. in l. ij. §. quaedam. ff. de interd. c. fin. de iudi. & proprietatem anomalam. Bald. in c. vnic. de feud. non habent. prop. nat. in feud. Ego aliās cū hunc. §. publice interpretarer defensauit sententiam Bald. noua ratione, quippē quòd non debeat ita fieri libelli interpre- ratio, vt contineat conclusiue contrarium, aut longē diuersum eius, quòd narratum est. Quia tunc nō esset deseruire intentio- ni libellantis, sed repugnare. Barto. in l. j. ff. de actio. & obliga. Cū tamen verba intentioni deseruire oporteat. c. secundo. requiris. de app. Proinde idem Bart. in l. de quibus. ff. de legi. docuit, vt si super cō- suetudine, quæ non consuetudo, sed statu- tum est, libellum formauerim, de beo suc- cumbere tanquā ineptē proponens. per l. j. §. si autem. ff. si menfor fals. mod. dixit. & l. ij. C. de formul. utile dominium autē cōtrarium est, aut saltem longē diuersum à proprietate. Præterea qui deductam in libello causam non probat, sed aliam, suc- cūbere debet. l. habebat. ff. de instito. Bar. in l. j. ff. de edē. Adde quòd in fortioribus terminis Bald. in l. qui vsumfructum. ff. si vsumfru. peta. prodidit, vt si quis in libello dicat ad se rem iure dominij pertinere, & probet tantum de vsumfructu succumbet, & tamen verbum dominij (vt iam decla- rauimus) latius patet, quā proprietatis, imo vsumfructus (vt Iul. Paulus inquit) in multis casibus pars dominij est. l. iij. ff. de vsumfruct. Nec memouent prædicta, quia cū verbum proprietatis, vt post Bal. in d. l. cū res diximus, nunquam obliquetur: hoc est nunquam utile dominium significet.

Larga etiam interpretatione adaptari non potest, verbo proprietatis: vnde neq; ad sustinendum libellum, talis fiet interpretatio. Specu. in titu. de off. omni. iud. §. deseruit. colū. vij. Licet præterea reperiat quasi proprietatis, in ea tamē libellus de proprie- tate loquens, non verificatur. Nā & repe- ritur quasi dominium, pro quo competit publiciana, quod habet bonafidei posses- sor, habens titulum à non domino. c. abba- te. §. caterum. de re iud. in vj. in quo tamē libellus de dominio loquens non verifica- tur. Bart. in l. si mater. §. eandem. ff. de excep. rei iud. Porro vt Colophonem adda- mus, hodie secundum cōmunem practicā, opinio contra Bald. recepta est, propterea quòd vulgò soleat in libellis adijci clausu- la. Et aliās libellans deducit omne ius sibi competens, & competiturum vndecūq; quomodo cūq; & qualiter cūq; aut alia similis, quæ efficit (mirabile dictu,) vt pos- sit quis ex causa probata, licet nō deducta obtinere. Raph. Cuma. in l. si stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verb. oblig. Socin. hic col. ij. † Postremò, quoniā de petitorio et possessorio dicturi sumus, adnotandū est iudicium (quātum ad materiam nostram pertinet,) duplex esse, petitorium & posses- sorium, vt familiariter declarat Accur. in l. momentaria. C. qui perso. leg. stā. in iu- dic. hab. Vt itaq; possessorium cum de possessione, vel adipiscenda, vel retinēda, vel recuperanda controuertitur, ita peti- torium dicitur cū de proprietate rei seu dominio tantūmodo contēditur. l. qui pe- titorio. ff. de rei vendi. vbi idem Accurs. exponit iudicium petitorium, id est, actio in rem, per l. actio in personā. ff. de actio. & obliga. Ex quo non improbabiler infer- tur, quòd cū nō sit petitorium aliquod in actionibus personalibus, non erit etiam possessorium. l. fina. ff. quor. bono. Petitio- rium quippē & possessorium sunt correla- tiua. Vnū autem ex correlatiuis sine alte- ro esse non potest. Et quia (vt Pēdus ait) omnis de possessione controuersia, aut ad hoc pertinet, vt quòd nō possidemus, no- bis restituatur, aut ad hoc, vt retinere no- bis liceat quod possidemus. l. j. §. & vt Pē- dius. ff. vt pos. † Possessorium iudicium tri- plex est, Adipiscēda, Retinēda, & Recu- perāda. l. ij. §. quaedam. ff. de interd. §. se- quēs. de interd. in insti. Glos. familiaris in c. pastoralis, de caus. posses. & proprie. hoc est interdicitū, seu possessorium reme- dium aliquod datur pro possessione nun- quam habita adipiscēda, aliud pro turbata retin

Adipiscēda.

Retinēda.

Recuperāda.

Possessorium
& petitorium
iudicium.

Capitur à
nonnullis Im-
perator.

Possessorium
iudicium tri-
plex.

Defenditur
parum tuē
à Romano
Imperator.

retinenda, aliud verò pro perdita recuperanda. Bald. in l. incerti iuris. col. vj. C. de interd. Possessorium ergo adipiscendæ est, quod ad adipiscendam possessionem, quæ nullo antè tempore fuit adeptæ, competit: verbi causa, in Saluiano interdico, quorū bonorum, & quorum legatorum. Nam si semel nactus sit hæres vel alius rē licet cadat possessione semel apprehensa, non tamen amplius possessorio adipiscendæ vti poterit. Glo. sing. in c. j. de confes. in vj. Retinendæ verò, quod pro retinenda, & id duplex est, vti possidetis, quod pro immobilibus, & vtrubi, quod pro mobilibus datur. Recuperandæ est, quod perdita possessione recuperanda competit, & id etiam duplex. Alterum ad res immobiles, (quibus quis vi deiectus est) datur, & vnde vi appellatur, cuius exemplum est apud Ciceronem in Oratione pro Cecinna. Erat enim Cecinna de fundo vi deiectus, propterea Prator interdixerat de vi, id est, interdico, vnde vi. concessio iusserat Ebutium, qui vim fecerat restituere Cecinnam in possessionem. Alterum, vi bonorum raptorum, quod pro mobilibus vi ablati competit. l. j. §. illud. ff. de vi & vi arma. Et familiariter hæc omnia explicat Panor. in cap. pastoralis. iij. & iij. colū. de caus. pos. & proprie. Sunt tamen qui & iurisconsultum, & Iustinianum dicant diminutum, dum in d. §. sequens. triplex duntaxat esse possessorium docet, quandoquidem & quartum reperitur, quod conseruandæ seu confirmandæ possessionis dicitur. l. j. C. de Carb. edicto. l. iij. §. missum. ff. illo titulo. vbi si filio impuberi moueatur quaestio status & hæreditatis, beneficio Carboniani edicti in tempus pubertatis differtur quaestio, mittiturq; (si tamen non possideat,) in possessionem præstita cautione. Quod si possidere reperitur, in possessione (eiusdem edicti beneficio) continuabitur. ita Bald. in cap. j. §. fin. de prohi. feud. alie. per Loth. post Odofr. in d. l. j. Caterum Roma. & Alexand. in d. l. j. C. de Carbo. edi. defendunt Imperatorē, dicentes possessorium illud, quod conseruandæ Bal. appellat, sub retinendæ includi, quorum opinionem non parū iuuat tex. in l. j. §. & vt Peditus. ff. vti pos. Sed hoc responsum non videtur bonū, cū retinendæ tunc locus sit, cū vtraq; pars possidere contendit. alle. §. retinendæ. quod non est in iudicio cōseruandæ, in quo agens solus dixit se possessorem. Interdictum præterea retinendæ datur pro turbatione extraiudiciali:

Possessorium verò conseruandæ pro turbatione facta in iudicio, vt nemo etiam parum doctus negauerit, testis est etiam Alexand. in l. si finita. in princip. colum. si. ff. de damno infect. & in consil. v. volu. ij. Quo pacto ergo vnum sub altero includi poterit, cū sit illorum contraria natura? Planius ergo responsum videtur quod ponit Ias. in d. l. j. colum. ij. & sibi impudenter adscribunt hoc loco recētiore, vt hoc interdictum conseruandæ, non sit interdictum seu possessorium remedium ordinarium, cū triplex tātum reperitur, & hoc non detur, inter duos contēdentes de possessione, sed sit quoddam extraordinariū interdictum, cuius nulla habetur ratio, aut consideratio, argu. l. iij. §. j. ff. de fideicommiss. liberta. ¶ Porro ad hæc videmus an in præstationibus personalibus sit reperire possessorium: verbi causa, præstitisti mihi aliquid annuum pluribus annis, modò præstare recusas, an possim agere possessorio iudicio, vt restituar in possessione percipiendi illud annuum, quo me spoliatus nunc recusando præstare. Canonistæ omnes tenent quòd sic per tex. in cap. querelam. de elec. quem tex. ibi ad hoc expressè notant Pet. Ancha. & Panor. Nota (inquiunt) quòd pro annua pensione solita annuatim præstari si nouiter subtrahatur, potest agi ad ipsius restitutionem, & probata solita præstatione, debet actor reduci in eum statum in quo primo erat, licet nihil doceat de proprietate iuris pensionem illam percipiendi. Nam non soluendo solitam pensionem, videtur quis spoliari facultate seu possessione percipiendi: quemadmodū in simili dicit Inno. in c. sub orta. p. illū tex. de re iudi. subditos videri spoliare dominū quasi possessione iurisdictionis eo ipso quòd domino obedire recusant. Quæ opinio parū tuta videt, vt nō immeritò dixerit Iacob. Rauen. quē citat Cyn. in l. si certis annis. in fi. C. de pact. aduersus querelā opus esse querelam, sic tacitè innuens perperam fuisse locutū summum Pontificē in d. c. querelā. Nā quòd in personalibus actionibus locū habeat possessorium nusquam auditū, nusquam relatum præterquam à Saturnino, alludit ad verba Vlpia. in l. j. ff. de senat. cū hæc præstationes personales iura sint personalia, quæ improprijsimè dicunt possideri. Accurs. in l. regulariter. ff. de petit. hare. Ideoq; in eorū iurium psonaliū præscriptione nō est possessio necessaria, vt declarat Bar. in l. sequit. §. qui viā. ff. de vsucap. Rursus cū petitorum

Adipiscēda.

Retinēda.

Recuperandæ.

Carpitur à nonnullis Imperator.

Defenditur parum tutè à Romano Imperator.

Probat responsum Iason.

Præstationes personales an habeant possessorium.

Canonistarū opinio non usquequaq; tuta.

possessorium petitorium iudicium.

possessorium iudicium triplex.

torium & possessorium sint correlatiua, remoto petitorio, remouetur possessorium. At qui in personalibus praestationibus non est reperire petitorium. §. sic itaq. de acti. in insti. ergo nec possessorium, ut nihil ex correlatiuorum natura immutetur. Respondebat Pet. ad c. querelam eum tex. non loqui in praestatione personali, sed reali: nepe in praestatione census, hancq. esse veritatem, dicit Cy. in d. l. si certis annis. in fi. Licet, inquit, & in foro civili, seruetur erroneo canonistarum intellectus, etiam per illos legistas, q. manus habentes extra chartophylacium Iustiniani thesauri, apud mendicantes vadunt merito mendicatum. Videtur praeterea contra hanc opinionem tex. expressus in l. fi. ff. quor. bono. vbi interdictum quorum bonorum (quod remedium possessorium est. l. j. ff. quo. bo.) non datur contra debitores personaliter obligatos: & haec opinio apud me verior est. Contraria tamen in omnibus curijs tam spiritualibus, quam temporalibus communi vsu seruatur auctore Ioanne Fabro viro & Legum ciuiliu, & Galliganarum consuetudinum peritissimo, in §. j. in fi. de interdicti. in insti. vbi eum communem vsu Ang. pluribus verbis defendit, & ante eum Ang. Perus. in d. l. si certis. colu. penul. ad quem lectorum remittimus. Verum iam satis anteludis datum est. Superest vt ad verborum Vlpiani enarrationem veniamus.

Canonistarum opinio vsu seruatur.

- 1 Casus fictio.
- 2 Ratio dubitandi.
- 3 Communis intellectus consuetatio.
- 4 Dissolutus obex fortissimus.
- 5 No. ad §. nihil commune. intellectus.
- 6 Ad no. sensum dubitandi rationes.
- 7 Agere quando proprie actor dicatur.
- 8 Nihil commune habet cum possessione proprietas.
- 9 Quando ad probationem dominij satis sit possessione probare.
- 10 Explosa omnium sententia.
- 11 Testes nonnunquam publicatis attestationibus producuntur.
- 12 Possessorium in spiritualibus coram iudice seculari agitur.
- 13 Habent aliquid commune possessio & proprietas.
- 14 Dominium animi incorporealis cadat: declaraturq. l. qui usum fructum.
- 15 Defenditur ab impugnatione Iaso. Bartolus.
- 16 Improbata dominij finitio a Bar. tradita.
- 17 Ex separatis quando inferatur.
- 18 Interdicere aqua, & igni.
- 19 Editum, & interdictum quomodo differant.
- 20 And. Alciat. egregia declaratio.
- 21 Praeudicium quid sit.
- 22 Vendicare quid sit.
- 23 Que sint in rei uendicatione necessaria.
- 24 Mulier an sit domina rei dotalis.

- 25 Explicata l. in rebus. C. de iur. dot.
- 26 Quidq. in eare sit regni moribus inductum.
- 27 Rei uendicatio, an detur contra ciuilitate possidentem.
- 28 An lata sententia contra ciuilitate possidentem, obstat naturaliter possidenti.
- 29 Duae doctorum limitationes explose.
- 30 Rei uendicatio an detur contra detentatorem.
- 31 Iurisdictio quomodo petatur.
- 32 Episcopus ecclesiam & laicus iussu patronatus uendicant.
- 33 Renuntari potest possessorio dupliciter.
- 34 No. opinio.
- 35 Verbum pecunie, late patet, sed uerbum rei, latius.
- 36 No. sensus ad l. rei. ff. de uerb. sig.
- 37 Rerum appellatione qui homines ueniant.
- 38 Donans res suas, an nomina debitorum donet.
- 39 Declarata l. si in rem. ff. de rei uendi.

V L P I A N V S.

Nihil commune habet proprietas cum possessione. Et ideo non denegatur ei interdictum uti possidetis, qui cepit rem vendicare. Non enim videtur possessioni renuntiasse, qui rem vendicauit.

- 1 **V**NDVM ¶ meum, cum tu naturaliter possideres, aut detineres, egi contra te rei uendicatione, atq. ita petitorium iudicium proposui, quo petebam, & me dominum declarari, & possessionem mihi restitui. Mox interdicto retinenda, uti possidetis, experiri volui, non actualis possessionis ratione, cum apud me non esset, sed ratione ciuili: quippe dicebam me ciuilitate possidere, turbariq. per tuam naturalem in mea ciuili. Quaesitum est apud Vlpianum an possim? Et ab eo responsum est, quod cum nihil habeat commune cum possessione proprietas, non prohibeor ipse, qui petitorium proposui: deinde possessorio retinenda uti, cui non uideo propterea renuntiasse, quod rem vendicauerim. ¶ Faciebat autem dubitationem regula contrarietatis. Nimirum remediorum contrariorum non admittitur concursus. l. j. C. de fur. l. contra maiores. C. de inoffi. testa. Atqui petitorium iudicium, & possessorium retinenda, ex diametro pugnantia sunt, & contraria. Nam qui rei uendicatione utitur, aduersarium possidere dicit, qui uero possessorium retinenda proponit, se possessorem affirmat: non igitur eorum iudiciorum concursus admitti, sed vnum post alterum & proponi, & terminari debet, vel ex consilio Iurisconsulti in. l. is qui destinauit. ff. de rei uendica. & in l. si de vi. ff. de iudic. & Imperator in l. ordinarij. C. de rei uendica. & in l. incer

Diluit ra. du
biandi.

Species §. ni
hil commune.

Ratio dubi
tandi.

Cōtendit cō
munem sen
sum uerū nō
esse.

incerti iuris. C. de interdict. Quod si vnū priore loco proponat actor, tanquam vnū ex contrarijs eligens, censendus est alteri renuntiasse. l. post diem. ff. de lege commissor. l. commissoria. C. de pactis inter emptorem & venditorem. Ceterum superat dubitationis causam decidendi ratio, quā hoc loco tradit Vlpianus, dicens nihil commune habere proprietatem cum possessione, atq; ideo eum possessionis causam tractare non prohiberi, qui petitorio vsus est, cuius propositione possessorio renuntiatum non intelligitur, quod separata sit à proprietate possessio. l. j. §. huius autem. ff. vti possidetis. Nec te moueat quod paulo antè dicebamus, petitorium & possessorium retinendæ esse contraria, proindeq; cumulari non posse, obstante regula contrarietatis, quoniam verum est, si & petitorio & possessorio agatur, respectu vnus & eiusdem possessionis. Verbi causa, si agam contra te rei vendicatione, quia naturaliter te possidere contēdam, & deinde agam retinendæ, quia naturaliter me possidere adfirmem, tunc enim veluti contrarius repellor. Quandoquidem fieri nō possit, vt plures eadem possessione, eandē rem insolidum possideant. Contra naturam quippe est, vt cum aliquid ego teneo, tu quoq; id tenere videaris, neq; magis ea de possessio apud duos esse potest, quam vt tu stare videaris in eodem loco, in quo ego sto, vel in quo ego sedeo tu sedere videaris, dicit iurisconsultus in l. iij. §. ex contrario. supra hoc titu. At cum ago petitorio ratione possessionis naturalis, quæ apud te est, & deinde retinendæ, ratione ciuili, quam apud me esse cōtendo, hic nulla est cōtrarietas. Quamobrem nec actor ita pposito petitorio, vt possessorio prohibetur, & hoc est thema. §. nostri secūdū Quintum Accurs. intellectum, cui omnes indifferenter, (vt Iason colum. xvij. tradit,) adstipulantur. † Verum si nobis aduersus scriptorum omnium traditiones, tollere cristas liceat, & quod Theocritus in Thalissia dicebat, iugum superare Oromedontis, contendere ausim hūc sensum, neq; verbis Vlpiani conuenire, neq; ex officina & mente iurisconsulti vnquam prodixisse. Nam quid, quæso, diuinius vel dici, vel excogitari potest, quam quod doctores docent, in hoc text, actorem primum petitorio egisse ratione naturalis possessionis, aut nudæ detentationis, quæ apud reum erat, & deinde possessorio ratione ciuili, quam habebat, cum de pos-

sessione vel ciuili, vel naturali, vel etiam nuda detentatione, ne verbum quidem vnum in textu legatur? Præterea si ex vulgari illa doctorum regula argumentari liceat, (à nobis tamen refutata, in l. si testamento. C. de impuberum.) qua traditum est legē de dubitabili esse debere. l. quod Labeo. ff. de carboniano edicto. l. j. ff. ad municipal. defendi non potest hic omnium intellectus. Nemo etenim nisi omnino incius & ignarus est, qui nesciat, non videri actorem possessioni ciuili, quæ apud se est, renuntiasse, proposito petitorio ratione naturalis, aut nudæ detentationis: cum hæc prorsus dissimilia sint & separata. Ideoq; ad unius positionem vel remotionem, alterius positio vel remotio sequi nō debet. l. Papinianus exuli. ff. de minorib. l. fin. ff. de calumniato. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. obligat. l. si maritus. j. C. de donation. inter virum & vxorem. Rursus, (vt Iason aduertit,) parum congrua esset Vlpian. ratio si hic sensus verus esset, neq; ex ea recte propuntiatum istud inferretur, ideo scilicet qui egit petitorio ratione naturalis, non prohibetur agere possessorio ratione ciuili: quia nihil commune habet proprietas cū possessione. Hæc enim ratio nō concludit, sed illa est, quia petitorium ex vna causa, scilicet naturalis, penes reum conuentum existentis, possessorium verò ex alia causa, scilicet ciuili, quæ apud agentem erat, propositum est. Postremò text. hic de possessione simpliciter verba facit. Possessionis autem appellatione, & ciuilem, & naturalem venire iuris est certissimi. l. j. §. denicitur. ff. de vi & vi arma. Bald. in l. j. C. commun. de vsucapion. Iis vides communem sensum explosum, qui quāquam in se verus sit, nec dubitationem habeat, huic tamen textui non conuenit. † Planè non si nam arduam illam difficultatem præterfluere, quæ maximè Bart. & reliquos cōtorquet. Qui enim fieri potest (inquiunt illi) vt possessorium retinendæ ratione ciuili possessionis, quæ apud actorē est, cumulari possit: cum rei vendicatione, proposita ab eodem, ratione naturalis, quæ apud reum conuentum erat: cum idem actor per possessorium, quod per petitorium consequatur? Nam per rei vendicationem consequitur actor naturalem possessionē, quæ est apud aduersarium. l. qui restituere. & l. officium. ff. de rei vend. & per interdictum, vt possidetis, intentatum pro turbatione ciuili, quæ fit p occupationē natura-

BB lis,

Diluit ra. du
bicandi.Species §. ni
il comune.Ratio dubia
andi.Cōtendit cō-
munem sen-
sum verū nō
esse.Tractatus
Bar. & alio-
rum difficul-
tas.

lis, naturalem quoque adsequitur. Accurf. hic, & in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. hoc titu. expeditum autem sit non esse permissam cumulationem actionum, ubi ex diuersis actionibus actor idem consequitur, sed quoties concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, vna tantum quem experiri debere. l. quod in hæredē. §. eligere. ff. de tribu. actio. l. cum filius. §. varijs. ff. de leg. ij. l. nemo ex his. §. quoties ff. de regu. iur. Quod dixerunt antiqui verum esse, quando illæ plures actiones ad idem competunt ex eadem causa, secus si ex diuersis, quoniam tunc cumulantur. Accurf. in l. edita. C. de eden. vt in casu nostro. Nam rei vindicatio proficiscitur ex dominio agentis. l. in rem. ff. de rei vendi. interdum verò, vti possidetis, ex turbatione aduersarij. l. j. §. est igitur. ff. vti possi. Quæ solutio parum tuta est, tum quòd plerique teneant actiones etiam ex diuersis causis, ad idem competentes non cumulari, vt Pet. Cy. & sequaces in d. l. edita. tum quia etiam stante vera contraria opinione ea non obtinet, cum illæ plures actiones ex diuersa causa ad idem competentes sic se habent, vt facta executione in vna, impediatur executio in altera, vt Bart. & cæteri notant in d. l. edita. per §. fin. ff. si fa. fur. fecif. di. facta autem restitutione naturalis virtute petitorij, impeditur propositio possessorij & in consequens illius executio. Melius est igitur, vt cum Bar. & posterioribus negemus, petitorium & possessorium retinendæ hoc casu ad idem competere. Nam qui rei vindicatione agit, petit se dominium declarari, nedum rei restitutionem. Quamobrem & actori probanti res restituitur, & ille dominus declaratur. l. Pomponius. §. sed & si. ff. de procur. l. & ex diuerso. §. j. & vbiq; Barto. ff. de rei vindica. per interdictum verò vti possideris, nuda tantum possessionis restitutionem consequitur, quanquã & iudex declaret desistendum esse à turba, & molestia facta per occupationem naturalis. Præterea tamen in vtroque iudicio & petitorio & possessorio possessionis restitutio veniat, diuersimodè tamen. Nam in rei vindicatione fit officio iudicis. l. officium. ff. de rei vendic. In interdicto autem retinendæ, iure actionis. §. fina. insti. de interdict. Hæc autem inter se longè lateq; differre, nemo est qui, modò scripta Barto. & aliorum legerit in l. j. ff. de iurisditi. omni. iudicum. nesciat. † Reliquum nunc est, vt postquam ostendimus communem interpretationem huic §. minimè

cōuenire, quæ sit hoc loco vera mens Vlpiani doceamus, & missis alijs quatuor lecturis, quas Bartolus & posteriores familiariter prosequuntur, & vt maximè diuinitias reiiciunt. Declaravi ego quãdoq; de superiore loco aliter hunc §. atq; hætenus à scriptoribus sit explicat, taleq; adhibui iudicium, vt postpositis Bart. Bald. & cæteris interpretibus, (quorum tamen & ingenium, & eruditionem, semper sum admiratus,) sola rationis momenta quæ fierim, minimè ratum habens, quod ab ijs, quos alioqui probabam, iudicatum offendi. Itaque omnes vitaturus procellas, sic Vlpiani verba aliquando sum interpretatus, vt actor, qui rei vindicatione primùm egit, initio possederit, in qua possessione per aduersarium (qui etiam se possidere contendebat,) cum turbaretur, petitorium proposuit: quo non aliò spectabat, quàm vt dominus declararetur, vt declaratus à iudice dominus, mox à turba reus desisteret. Verùm proposito petitorio viam illam difficilem agnoscens, quòd se dominum esse docere oporteret, (cuius rei probatio valde difficilis est. Accursius in l. cum res. C. de probationibus.) expeditiorem possessorij viam elegit, scilicet vti possidetis. questionis apud Vlpianum fuit, vtrum hoc fieri posset: & responsum est actorem, qui rei vindicatione experiri cœpit, vti possidetis interdicto, vti non prohiberi, vt in textu. Dices, quo modo datur rei vindicatio possidenti, cum hoc sit contra actionis naturam, quæ supponit dominium ex parte agentis, & possessionem ex parte rei conuenti. l. vnica. C. de alienatione iudicij mutandi caus. fact. cap. examinata. de iudicij. Responde, possidebat etiam reus, quod vel ex eo patet, quia competit actori vti possidetis, interdictum, quod inter duos se possidere contententes datur. l. prima. §. est igitur. ff. vti possidetis. §. retinendæ. de interdictis. in Institutionibus. Ratione ergo illius possessionis, quæ apud aduersarium erat, duo habuit actor remedia, rei vindicationem, qua dominus rei controuersæ declaretur, & vti possidetis, interdictum, quo cogeret reum, se etiam possidere contententem, à turba desistere. Actor imprudenter petitorium eligens (dicit Vlpia.) possessorio nō præiudicat. † Quãquam pluri bus nō spernendis rationibus cōtrariū dicendū videre. Prima, quoniã possidebat actor: possidenti autem non datur actio in re. §. omniū. de action. sed huic iam satisfactū est.

Not. ad §. nihil commu-
ne. intelle-
ctus.

Agere quan-
do proprie
actor dica-
tur.

Vera solutio

Rationes du-
bitandi in no-
sensum.

Probata pos-
sessione, an
probatū do-
minium sit.

est. Altera, quoniam quando duplici via alicui succurritur, eligēdo vnam, in altera sibi praeiudicium facit, vt quam viam (inquit iuriconsultus) elegero, hæc, non alia, mihi pateat. l. si mulier. §. fin. ff. quod met. caus. l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribu. actio. l. cū filius. §. varijs. ff. de legat. ij. lis adde, quod cū actor viam elegerit petitorij, ius (lite maximè contestata,) reo quesitū fuit: idcircoq; videbat ab eo facto actoris extorqueri nō posse. l. si. ff. de pact. l. qui Romæ. §. Calimach. ff. de verb. ob. Cæterum vt hæc omnia planè, & dilucidè tollantur, considera, super petitorio, quod priore loco actor proposuit, litē non fuisse contestatā, idq; tex. in verbo, coepit vendicare, ostēdit. † Nā ante litē cōtestatam, actor non dicitur propriè agere, sed agere velle, aut incipere agere. Accur. sing. in l. si poitea. ff. de pecul. Agere enim est litem contestari. l. amplius non peti. ff. rem rat. habe. Bart. in l. nā & postea. ff. de iureiur. Proinde cū nondum lis fuisset contestata, licuit actori variare & pœnitere. Alioquin traditionē huius tex. nequaquā procedere opinarer, (etsi Paul. Cast. cōtra sentiat,) cū hæc sit propria actionis mutatio, non etiam cumulatio, licet interpretes nostri contra putauerint. Mutationē autē vsq; ad litis contestationē duntaxat fieri in confesso est Accurs. in l. fin. C. de codicil. Bart. & reliqui in l. edita. C. de eden. Hinc vides ociose scriptores nostros hoc loco de petitorij & possessorij cumulatione disceptasse, cū non de horū iudiciorū concursu, sed de propositi iudicij mutatione verba faciat iuriconsultus.

3 NIHIL cōmune) † Tradit hoc loco Vlpia. illud vulgare, proprietatē, seu dominiij causam, nihil cōmune habere, cū possessio ne. Ideoq; alibi idē Vlpia. separata (inquit) debet esse possessio à pprietate. l. j. §. huius autē. ff. vt possid. Hinc permultæ effluūt decisiones, quarū bonā partem hic recentiores congerunt. Primum infertur eū qui interdicto de possessione egit, si postea in rem agat, non repelli per exceptionē, quoniam in interdicto, possessio, in hac actione proprietatis vertitur. l. & an eadem. §. fin. ff. de excep. rei iudica. qua de re ego fuse dicam in secunda regula. Infertur deindē, ex sola possessione dominium non probari. Accursi. & cæteri in l. cū res. C. de probatio. † Quoniam verò huius traditionis vsus, frequens & necessarius est, vt planè intelligas quando probata possessione, præsumatur, vel intelligatur probatū do-

minium, facito sequētes regulas ex Barto. sententia in l. quidā in suo. ff. de condicō. institu. Prima erit hæc: Si dominiū deducit in iudiciū principaliter, & per modū actionis, ad illius probationē nō satis est possessionē probare, sed directò probandū est. l. in rem. ff. de rei vendi. aliās reus absoluet. l. si. C. de rei vendica. Plus dicit Innocē. in c. illud. in fin. de præsump. quod possessio continuata aliquo tempore, tanquam à domino, & cū fama viciniæ de dominio, non probat dominiū. Vnde si quis probauerit se possedisse domum, prædiū, aut aliā rem certo tēpore pro sua, & super hoc famā viciniæ habeat, non tamen debet obtinere, nisi legitimū probet titulū. Sequitur Panor. in c. cū ad sedem. col. vj. de restitu. spolia. Limitant hanc regulam Bartol. & omnes non procedere, si agatur cōtra violentum inuaforem, contra quem nō est necessum probare dominiū, sed sufficit probare violentiam. l. si quis emptionis. §. sed hæc super illis. C. de præscriptioni. xxx. vel xl. annorum. Accursius in l. ita vt si fur. ff. cōmoda. † Quæ limitatio & si ab omnibus recepta sit, mihi tamen nequaquam placet, cū eo casu dominium non deducatur principaliter, & declaratorie in iudicio tanquam contra quemlibet possessorem, sed consecutiue, quia non agit actor principaliter vt declaretur dominus, sed vt res sibi restituatur, tanquam possessorij, cui vi res erepta est: vt familiariter declarat Salycet. in l. vis eius. C. de proba. Non ergo pertinet hæc doctorum limitatio ad regulam nostram. Altera regula: Si dominium deducatur incidenter in iudiciū, probare possessionem sufficit. Probata quippe possessione dominus præsumitur. l. prima. ff. famil. erciscund. Accursi. in l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si serui. vendic. & in d. l. quidam in suo. vbi Accurs. Nota (inquit) quod qui rē possidet, & ea vitur vt dominus, præsumitur dominus, licet verè non sit: verbi causa, in actione legis Aquiliæ, quæ principaliter hero, hoc est, domino competit. l. item mela. §. legis. ff. ad l. Aquil. in ea quippe si negetur agens dominus, satis erit illi, si se possidere probet, cū tunc dominiū incidenter in iudiciū deducatur, & principaliter ad damni emendationem agatur, sic & in condictione furtiua, qua dominus (cui soli datur. l. j. ff. de condi. furt.) non petit se declarari dominum, sed rem restitui, vel eius estimationem. l. in re furtiua. ff. de condi. furt. Nam si agentij opponatur defe-

ad §. ni-
ommu-
intelle-

Agere quan-
do propriè
actor dicam-
tur.

Omnium tra-
ditio subuer-
sa.

aciones du-
di in no-
um.

Probata pos-
sessione, an
probatū do-
minium sit.

ctus domini, sufficit illud praesumptive ex praesenti possessione probare. Sic etiam in creditore, qui probare debet rem in bonis fuisse debitoris. l. & quae non dicitur. §. quod dicitur. ff. de pignori. satis namque erit probare debitorem possidere, quo probato praesumptive dominium probatum erit. Hanc autem regulam volo declarare dupliciter. Primum, ut vera sit, nisi constet possessorem dominum non esse. d. l. item mela. §. pen. id est, ut cedat praesumptio veritati. l. si pater. §. quoties. ff. de manu. vindi. l. regula. §. qui ignoravit. ff. de iur. & fact. ignoran. §. si quis rem suam. de leg. instit. & quia nullus est coniectura locus, cum veritas est in aperto. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. Declaro secundum hanc regulam, ut procedat in possessione de praesenti, qua probata, praesumptive probatur dominium, secus in possessione de praeterito, quae non facit possessorem praesumi dominum. l. & quae non dicitur. §. quod dicitur. ff. de pigno. Bar. in d. l. quidam in suo. Tertia regula, quando dominium deducitur in iudicio per modum exceptionis, possessor praesumitur dominus. l. ij. C. ne vxor pro mari. l. j. C. de privileg. fisc. quod obtinet nisi dominium deducatur in iudicium excipiendo, post actoris intentionem fundatam. l. siue possidetis. C. de probatio. ¶ Sed iam satis huic rei datum est. Itaque tertio ex regulae nostrae inferitur, quod etsi post publicatas attestaciones, seu didiscita testificata, testes produci non possint. §. quia verò. de test. col. vij. auth. at qui semel. C. de proba. Si tamen publicatae sint attestaciones in possessorio, produci nihilominus poterunt testes in petitorio, etiam super articulis directe contrariis, ut in pulchro casu responderunt domini de Rota, decis. cccxxxvij. in novis. & Fely. in c. veniens. ij. col. vj. de testi. ¶ Hinc denique videmus, in spiritualibus causis, possessorium coram iudice seculari tractari. Neque enim cum agitur possessorio de re spirituali, spiritualiter agitur, sed tunc duntaxat, cum de illius iuris proprietate tractatur. Glos. in ca. cum dilectus. de elect. & in c. literas. de iura. calu. Quamobrem eius possessorii (quod non spirituale, sed temporale est) iudex laicus competens erit. Ioan. Andr. in cap. fin. de iudi. Panor. in d. c. literas. Quae opinio usu servatur, de qua familiariter Guid. Pap. quest. j. quibus satis confirmata est text. nostri regula, quae vult nihil commune habere proprietatem cum possessione. ¶ Caeterum cum proprietas, & possessio quadruplicem habeant comunem: Naturae

quia utrunque incorporale. l. qui usufructum. ff. si usufructus pet. l. peregre. ff. de acquiren. possess. Consequentia, quia unum antecedens, scilicet possessio, dominium verò consequens: coepit nempe dominium à possessione. l. j. ff. de acquiren. possess. Ad positionem autem consequentis necessario sequitur positio antecedentis. l. ad rem. & l. ad legatum. ff. de procur. l. illud. ff. de acquiren. haeredi. Connexitatis, quoniam non separatur à possessione dominium: unde si aliquis possessor & dominus, transfert possess. ex aliqua causa habili ad translationem dominij transfert etiam dominium, quod à possess. separari non potest. l. per procuratorem. C. de acquiren. possessione. & nominis, verbum namque possessionis. ut lul. Paul. inquit, interdum proprietatem significat. l. interdum. ff. de verbo. signific. Hac regula vera non videtur eò maxime, quia quoties oratio ex uniuerso sumitur, in ea non nihil non verum reperitur, tota redditur falsa. l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. Missis his, quae ad horum resolutionem Bar. & ceteri profusius, quam par esset, scripserunt, sic dicendum est: ut respectu identitatis substantiae, possessio, & proprietas nihil commune habeant, respectu tamen generis aliqua est communio. Nulla quippe res est in orbe, quae cum altera genere non sit communis, ideo recte dixerim hominem & asinum nihil commune habere, tametsi utrumque animal sit. ¶ Postremo ad unum lectorem advertere volo, quod Bar. hoc loco, & prima oppo. ut dominium in corporalibus cadere probet, citat. d. l. q. usufructum. ff. si usufr. pet. quae ex sententia Iaso. contrarium docet, tantum abest, ut probet id, ad quod à Bar. allegatur. Nam cum eo text. parificet in usufructu possessio, & dominium, certo autem certius sit usufructum, aut rem aliam, quamvis incorporalem possideri non posse. l. quoties. ff. de serui. l. seruus. §. incorporales. ff. de acq. rer. do. l. si edes. §. si. ff. de serui. vrb. praed. Ita neque in eis cadere dominium proprie dici poterit, ut unum determinabile & c. id est, probat & Bar. auctoritate in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. possess. qui dominium definiendo, est (inquit) ius de re corporali perfecte disponendi, nisi lege prohibeat. Dixi (inquit Bar.) de re corporali, ad differentiam incorporalium, in quibus proprie non cadit dominium: & quae sequuntur verba in definitione, perfecte disponendi, plane indicant usufructuarium dominium non habere, quando certum sit eum usufructum, praeterquam

Declaratio duplex.

Publicatis at 11 testationibus interdum testes producantur.

Possessorium 12 in spiritualibus coram iudice seculari tractatur.

Possessio 13 et proprietas a liquid habet commune.

Definitur Bart. ab im pug. las.

Definitio domini à Bar. tradita capitur.

Declarata l. qui usufructum.

prop

proprietario nemini cedere posse. §. finitur de usufructu. & postremo dominium usufructus, si quod est improprie dicitur, cum aliud dominium supra se recognoscat. Bart. in l. j. ff. de acqui. posses. † Sed defendi potest a Iaso. morfu Barto. defendereq; possumus, in incorporalibus proprie cadere dominium, quod l. qui usufructum probare videtur. Nec me mouet argumentum Iaso. & recentiorum, quando neq; nouum sit, ubi subest differentia ratio, vnum verbum proprie, aliud vero improprie stare l. ij. ff. de offic. proconsul. Ratio autem quare in incorporalibus proprie cadere debet dominium est: quia in rebus corporalibus, vt nemini non patet, cadit, multo magis ergo in incorporalibus, cum dominium sit quid incorporale, vt in habentibus symbolum facilius fiat transitus. l. in rem. §. item quacuncq; ff. de rei vendic. † Non etiam te moueat definitio Bar. in d. §. differentia. quam non bonam esse ex predictis fateri cogimur, quod & alia ratione suadetur. Nam & si quis de re perfecte & libere disponere non possit: non dominus dici prohibetur, vt patet in prodigo, pupillo, furioso, & similibus personis, quae tamen de rebus suis disponere nequeant. l. obligari. ff. de auth. tut. l. is cui bonis. ff. de verb. obli. rerum tamen suarum domini sunt. l. j. §. si. ff. de reb. eor. & haeres cui prohibita est alienatio, iuxta l. filiusfamilias. §. diui. ff. de leg. j. nihilominus dominus est. l. his verbis. ff. de har. insti. Praeterea licet usufructuarius ius illud vtendi alteri praeterquam domino cedere non possit. l. si usufructus. ff. de iure dot. illius tamen commoditas, seu fructuum perceptio, alteri libere cedi potest. l. necessario. §. si. ff. de peric. & commo. rei vend. §. j. de usu & habit. & sic in effectu ius disponendi. Denique, vt & aliud diluamus, licet respectu dominum superioris, quod usufructuarius recognoscit, non dicatur proprie dominus, respectu tamen eius iuris vtendi, de cuius dominio quaeritur, usufructuarius cum in eo iure neminem recognoscat proprie habere dicitur dominium. Tolle simile de eo, qui duntaxat possidet. is enim possessionis suae dominus dicitur, licet alius verus rei dominus sit. Panor. in c. j. de confir. vtil. Vnde secundum eum, cum mota quaestione super dominio lis pendeat, mota quaestione super possessione lis pendere dicitur, cum super possessionis dominio mota sit. Praeterea non sequitur alium dominum recognosco, ergo dominus proprie dici non

possum. Nam nullus est rei dominus, qui imperatoris, aut principis dominium non recognoscat. l. deprecatio. ff. ad l. rho. de iac. §. cum possessione) † Inter proprietatem, & possessionem latum ingensq; esse discrimen in anteludis ostendimus. Quare hoc loco non prosequemur, sed illud tantum tractabimus, quod vulgo efferri solet, ex separatis non recte inferitur. l. Papinianus exuli. ff. de mino. l. si. ff. de calu. Nam illud hinc probari doctores scribunt, & verum est, tamen nonnulli friuolis quibusdam, & inanibus rationibus contradicant: quippe proponit imprimis Vlpian. proprietatem cum possessione commune habere nihil, hincq; tradit actorem, qui de proprietate egit, vtpote qui rem vendicauit, non prohiberi de possessione experiri, cui iudicium proprietatis, veluti eandem causam tractantis obesse non poterit, quandoquidem illud nihil cum possessorio commune habeat, vt idem sit tantum abest. Plane quod dicimus ex separatis non inferri, verum esse existimabis, nisi esset in vtroq; casu eadem ratio. l. illud. ff. ad l. Aquil. l. a Titio. ff. de verb. obli. Neq; enim videntur discrepantia, quae in ratione conueniunt: quia ratio, est conuinctio diuersorum casuum ad eundem finem tendentium, dicit Bal. in l. omnes populi. col. xij. ff. de iusti. & iur. proindeq; quod lex vel scripta, vel municipalis, in certo casu, certa ratione constituit, in alio quoq; casu, in quo tamen eadem versatur ratio, tacite idem constitutum intelligi debet. l. his solis. ad fi. C. de reuo. do.

18 INTERDICTVM) † Interdicere apud Latinos prohibere significat, hinc Dona. in Hecyr. Edicimus (inquit) quae iubemus fieri. Interdicimus, quae vetamus fieri. Itaq; praetorū edicta & interdicta dicunt, vt paulo post declarabimus. Dixerunt praeterea veteres, interdicere aqua & igni, qd verò fuerit haec interdictio, Festus Pompeius per similitudinem vetusti moris nuptiarum ostendit. No uae enim nuptiae, cum primū mariti domū ingrediebant, aqua & ignis a spōso per manus tradebat, significante omnē vitā de caetero vtriq; futurā comunē, qd duobus illis elementis maximē humana indigeat vita. Pariter ei, quae Romana ciuitate pellebat, aqua & igni interdicebant, eū comunione omni ciuitatis priuatū significantes. Vnde Bud. in l. pe. ff. de do. inter vi. & vxo. exulibus, inquit, ignis & aqua interdici solebat. Adhuc enim videbat nefas, quauis malos homines capitis supplicio afficere. Interdicto igitur usu earū rerū, qb' vita constat homi-

Defenditur
Bart. ab im-
pug. Ias.

Definitio do-
minij à Bar.
tradita car-
pitur.

larata l.
sumfru

Quando ex
separatis re-
ctè inferatur

Interdicere

Interdicere
aqua et igni.

num, perinde habebat, ac si esset, qui eam sententiam exceperat morte multatus. Adeo ista duo elementa prima sunt habita, ut nec ortum hominis, nec sine ipsa vitam crediderint posse consistere. Hæc ille. † Nos videamus quid sit edictum, quid ve interdictum, qua in re variatum est. Nam sunt, qui inter hæc duo nihil esse discriminis existiment, ut Ias. in l. j. col. iij. ff. de no. oper. nunc. per l. j. ff. ne vis fiat ei qui in pos. mis. est. ubi quod Vlpia. initio interdictum dixit, paulo post edictum vocat. Alij hæc inter se longe lateque differre docent. At quo modo vnum ab altero discernatur, non sibi plane constant, crebrius tamen receptum est, ut cum interdictum dicatur, quasi inter duos dictum, interdicta formæ sint, atque conceptiones verborum, quibus inter duos prætor aliquid statuebat, siue iubendo siue vetando, quod tunc maxime fiebat, cum de possessione, aut quasi inter aliquos contendebatur. §. j. & vers. sed tamen. in insti. Itaque si verbis præceptiuis prætor utebatur, quia tum apparebat inter duos reditum, interdictum dicebatur. Quod si inter duos non reddebatur, sed proprio officio non nihil prætor faciebat, edictum appellabatur, ut sic non temere subiiciat Bar. in l. j. ff. de noui oper. nunc. Edictum generis. Interdictum vero speciei nomen esse.

Opin. Alcia. ²⁰ Quam differentiam ridet And. Alcia. lib. parerg. iij. cap. xv. Nam (inquit) quicquid prætor edicit, ad duos pertinet actorem, & reum. Quare secundum eum, illic, & in l. pecuniæ verbum. §. si. ff. de ver. sign. sciendum est. Interdictum proprie dici, quo prætor aliquid iubet, vel vetat, non perpetuo, sed ad tempus, donec pleniore iudicio, de iure petitorij quærat, quasi interim dictum. Interdicere enim est, interim dicere. Cicero lib. Rhetoricorum secundo ad Herennium. Verum horum pueriles opiniones, rectissimis rationibus cum voles, refellemus. in præsentia hæc interdicere non alienum fuit, ut huius infantia garrulam disciplinam contemneremus. Quo tamen loco, ut obiter admoneam, non interdicere, (quemadmodum Alciatus docet) sed interim dicere legitur: quamobrem quod interdicere apud veteres idem quod interim dicere, fuerit, argumento est dictio, Interibi, qua idem quod interea significari Gellius lib. noct. Attic. iij. cap. vij. ostendit. Consul (inquit.) Interibi dum ea pugna fit se in locos tutos atque editos subducit. Sic & interloqui iudicem: quoniam interlocutoria sui natura finem controuer-

Edictum & interdictum.

Opin. Alcia.

Interibi.

Interloqui.

sia non imponit, sed aliam expectat sententiam. Sic & dum Regia potestas vacans erat, Interregem eum dixerunt antiqui, qui interea regis locum tenebat, & Interregnum proprie appellatur id tempus, quo regnum vacat rege, hoc est antequam in demortui locum nouus rex præficiatur. Mansit autem hic mos etiam post exactos reges, ut si qua fortuna, aut casu consules creari nequiret, vel vitio creati forent, aut si qua turbulenta confusio, & necessitas premeret, donec de consulatu decerneretur, aut dictator reipublicæ daretur, Interreges præessent, qui populo vice consulum iura darent. Igitur verosimilius est dicta esse interdicta, quasi interim dicta, seu ut familiarius dicam, quod à iudice non in perpetuum, sed ad tempus dicitur, saluo iure partium. Quod & Pau. Iuriscons. lib. sen. v. tradidisse refert Ripar. in l. j. colum. v. ff. de interdi. subiiciens eius iuriscōsulti, opera nostra ætate primum in lucem prodixisse, cum antea incognita temporum, incognita forent, & incognita. Nam cum possessionem respiciant totam litem non perimunt, cum postea de dominio quæri possit. † Quamobrem & nonnunquam præiudicia appellata sunt, hoc est, res, quæ cum statuta fuerint, adferunt iudicaturis exemplum, quod sequantur. Iudicium autem, res, quæ causam litemque terminat Cicer. in diuina. Primum causam amici tui subleuabis, de quo non præiudicium, sed plane iudicium iam factum putatur. Et pro Cluē. Quid est, quod iam de Oppianici causa plura dicamus: apud eosdem iudices reus est factus, cum is duobus præiudicijs iam damnatus esset. Et paulo post. Itaque cum Oppianicum iam perditum, & duobus iugulatum præiudicijs videret, de quibus etiam Quintilianus lib. v. cap. ij. Nunc non te moueat quod Iustinianus dicit in §. sed tamen. de interdi. interdicta dici, quasi inter duos dicta: quia, si Alciato est credendum, non inter duos, sed interim legendum est, ut in castigationibus codicibus recte impressum dicit, quam literam me non legisse ingenuè fateor: mihi tamen verosimile fit, ita ut Alciatus putat legendum esse. Nam si vulgarem literam perspexisset Laurent. Valla emunctæ naris, acrisque iudicij grammaticus, qui nec à iuriscōsultis quidem temperauit, credendum est virum illum tam absurdam interdicti etymologiam, nequaquam præterisse, qui usque adeo miserè & acriter iuriscōsultos est cōsectatus, ut illis diè dixerit, & de verborum

Interregni.

Edictum.

Interdictum
cur sic dictum.

Vendicare
quid sit. 22

Præiudicia.

Requisita in
rei uendicatione.

Mulier an
sit domina
reidotalis.

rum pluriū significatione, tanquā latinē maiestatis lesa reos fecerit, quos tamē multo veriora docuisse in alienis professionibus, quā ipsemet Valla in propria arte commentari potuerit, eleganter defendit Andr. Alciat. iureconsultus, vir ætatis nostræ doctissimus lib. de verb. sig. iij. Edictum verò, (vt illuc redeā vnde abij) illud erat, quod à prætoribus, iuris statuendi causa in albo proponebatur, vt cum prætor doli metus ve causa gestum, aut vi qd factum sit, vel clam se ratum non habiturū promittit, quæ quidem edicta, quæ vel ciuili iuris declarandi, vel interpretandi, ad iuuandi, supplendi ve causa à prætore proponebantur, vicem legis habuere, quod ius honorarium dictum est. §. prætorum edicta. insti. de iur. nat. Tanta enim (vt Fenestella ait) aucta est prætoris authoritas, vt quod prætor ipse dixisset, ob ipsius honorem ius honorarium vocaretur. Hinc veram inter edictum, & interdictum cognosce differentiam.

Edictum.

Vendicare quid sit.

22 REM vendicare.) Vendicare rem is dicitur, qui eam in iudicio vt suam ꝑ repetit. Nam vendico idem est, quod meum dico, atq; (vt ita dicam) mihi approprio. Cicero in Catilinam. Sed tamen meorum periculis rationes vtilitas reipu. vëdicat, hoc est, suas esse dicit. Cum enim Cicero populi Romani suffragiis consul factus esset, Ciceroni Respublica ea lege se commisit, se videbatur, vt nullum periculum defugeret Cicero causa vtilitatis eius, & Quintilia. Rusticus petit partem honorum, orator totum sibi vendicat. Igitur si quis possideat rem cuius dominiū ad te pertineat, eam vendicabis, hoc est, veluti tuam in iudicio repetes per rei vendicationem. l. j. &

Requisita in rei vendicatione.

23 l. in rem. ff. de rei vendic. ꝑ Quæ actio, vt locū habeat plura desiderantur. Et in primis dominiū ex parte agentis, nam, vt Pau. iurisconsultus inquit, in rem actio ei competit, qui aut iuregētū, aut iure ciuili dominiū acquisiuit. d. l. in rem. Caterū obstat, quia mulier domina est rerum dotalium, quæ ab initio illius fuerunt, & naturaliter in eius permanserunt dominiū. l. in rebus. C. de iure dot. Et tamen constat rei vendicationem vxori nequaquam cō-

Mulier an sit domina rei dotalis.

24 petere. l. doce ancillam. C. de rei ꝑ vendi. Marti. dicebat mulierem iure saltem naturali dominam esse rei dotalis, cum in d. l. in rebus. hæc verba scripta sint: Siue ex naturali iure eiusdem mulieris res esse intelligantur, vel secundum legum subtilitatem ad mariti substantiam peruenisse. Et quia

Papinian⁹ tradidit, inuento à marito in fundo dotali thesauro partem eius dimidiā vxori restituendam, quasi in fundo alieno inuento. l. diuortio. §. si fundum. ff. soluto matri. Quæ dissolutio reliquis nō placuit, qui tādē putauerunt, mulierem neq; ciuili, neq; naturali iure, rei dotalis dominā esse: neq; enim id meum est, quod vendicare non possum. l. quintus. §. argento. ff. de auro & arg. lega. l. iij. §. si. ff. ad exhibend. At mulieri non datur rei vendicatio, sed marito. d. l. doce ancillam. Igitur maritus dominus rei dotalis est, non etiam vxor, cum duo domini eiusdem rei insolidū esse non possunt. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commod. quod & expressum vi
25 detur in l. si prædiū. C. de iure dot. ꝑ Nec eos mouet. l. in rebus. ad cuius dissolutionem considerant duplex dominiū verū, & effectuale, & hoc in persona vxoris non consistit, circa rem dotalem, cum illius (vt sapius dictum est) maritus sit dominus. d. l. doce ancillam. dominiū autem verum apud duos pro solido esse non possit. d. §. si duobus vehiculum. & l. hereditate. §. pater. ff. de castrenf. pecul. Considerāt præterea dominiū fictum, interpretatū, siue intellectuale, & hoc in persona vxoris consistit. Cum enim vxor ex cōtinuo vsu cum marito vtatur, & fruatur rebus omnibus mariti, nedum re dotali, atq; ideo viri & vxoris vna sit domus, & familia. l. j. §. si vir ff. ad senatuscon. Syllani. socij q; diuinæ & humane domus dicantur. l. j. ff. de rit. nup. l. aduersus. C. de crimi. expil. hered. & duo sint in carne vna. c. debitum. de biga. c. gaudemus. de diuor. capit. fraternitatis. xxxv. q. x. lex imaginariē interpretat vxorem bonorum mariti dominam esse, quæ admodum etiam lex filium dicit dominū paternæ substantiæ. l. in suis. ff. de liber. & posthum. non quod verè dominus sit, sed quadā pia legis cōsideratione, & quæ filiū eandem esse cum patre personā interpretatur, & effingit. l. fin. vbi fusè scripsi. C.
26 de imp. ꝑ Quāobrem quanquā iuris subtilitate constitutum sit maritum posse rem dotalem vendicare, non etiam vxorem. d. l. doce ancillam, hoc tamen in regno moribus inductū est, vt non possit vir sine vxore, neq; econtra, sed vtraq; persona necessaria sit: propterea quod vir habeat ius vsusfructus, vxor verò proprietatis. Iudicium tamen possessorium solus vir deducere potest, cum naturaliter possideat, & sententia lata contra ipsum nocebit vxori. l. sæpē. ff. de re iudic. hæc Masuer. in titu. de

Declarata l. in rebus. C. de iur. do.

Quid regni moribus sit inductum.

Rei uendica
tio an detur
contra ciuili
ter possiden
tem.

27 dot. & mat. † Desideratur secūdo in hac
actione possessio ex parte rei conuenti. l.
officium. l. si autem. ff. de rei vendi. l. j. ca.
ubi in rem acti. exercer. deb. l. vnic. C. de
ali. iud. mu. caus. fac. Qua in re quæritur
nunquid detur contra ciuili ter tantū pos
sidentem rei uendicatio, puta contra eum,
qui rem, quam possidebat in feudū cōces
sit. Accursi. ubiq; tenuit quod sic, in rub.
ff. de rei vend. in. l. Pomponius. §. si is qui
precario. ff. de preca. & in l. ij. C. ubi in rē
acti. sequunt reliqui per tex. in l. cuiuscūq;
§. j. ff. de usufr. ubi naturali possessione a
pud usufructuarium existente inter alios
agitabatur quæstio proprietatis. Probat
præterea, quia actio ad exhibendū est præ
paratoria rei uendicationis. l. j. ff. ad exhib.
Et tamen Vlpia. dicit actione ad exhiben
dum agi aduersus possessorem, non solū
qui ciuili ter, sed qui naturaliter incumbit
possessioni. l. ij. §. si. ff. ad exhibē. Cæterū
non videtur vera hæc communis traditio,
cū is tantum rei uendicatione conuenia
tur, qui facultatem habet rei restituendæ.
l. officium, in fi. & l. si a bonæ fidei. §. fin. &
l. seq. ff. de rei vendi. Et quoniam dominus
seruum, qui in fuga est, ciuili ter possidet.
l. j. §. per seruum. j. ff. de acquirē. posses. &
tamen cū illius restituendi facultatē non
habeat, licet possideat, ad exhibendum nō
tenebitur. l. celsus. §. fin. ff. ad exhibēdum.
igitur nec dabitur rei uendicatio, cū illius
(vt iam diximus) præparatoria sit ad exhi
bendum. Iis facile sibi persuasit Guiliel.
Cug. in d. l. ij. C. ubi in rem acti. à cōmuni
sententiā excipere casum, quo ciuili ter pos
sidentem rei restituendæ facultatem non ha
beret, ad stipulante Ang. Perus. in l. si quis
vi. §. differentia. col. xij. ff. de acquirē. pos.
Reliquis tamē neq; iniuria reclamantibus,
qui sine distinctione putant cōtra ciuili ter
possidentem dari rei uendicationem. Nā
etsi rei, hoc est, corporis, facultatem resti
tuendi non habeat: ciuilem tamen posses
sionem restituere potest, quia condēnatus
se tenere & possidere ciuilem possessionē
uictoris nomine constituat. Trāslata quip
pe erit in uictorem possessio, quando cer
tum sit eum possidere, cuius nomine pos
sidentur. l. quod meo, in princip. ff. de acqui
rē. posses. c. cū uenissent. de restitu. spoli.
sicq; esse non potest iudicium elusorium
contra ciuili ter possidentem intentatum.
Nec te moueat. l. Celsus. §. si. qui in actio
ne ad exhibendum loquitur, quæ & si ali
quādo præparatoria sit rei uendicationis:
longē tamen habet ab hac diuersam natu

Defendit cō
munem sen
tentiam.

ram. Nam petit, qui rei uendicatione ex
peritur, vt dominus declaretur. l. & ex di
uerso. §. j. ff. de rei vendi. tumq; reus possi
dens ad rei restitutionem cōdemnabitur.
Quod si fortē fortuna possessor reus non
reperiatur: nō tamē erit propositū iudiciū
actori inutile. Quoniā si probauerit se do
minū actor, declarabitur iudicis sententia
dominus. Et licet tunc reus, quia non pos
sidet absoluat: effectum tamen mirabilē
habet hæc sententia. Quoniam si postea
idem reus possidere incipiat, poterit sine
novo processu in eum mandari executio.
l. j. qui secūdo Bart. literis aureis ad
28 notādus esset. ff. de excep. rei iudic. † Sed
stante communi opinione uideamus, num
lata sententia contra ciuili ter possidentem,
obstet naturaliter possidenti. & Accursi.
ubi supra, cui cæteri assentiuntur, tenet
quod non. Solent tamē excipi duo casus.
Primus, si naturaliter possidens sciret litē
motam contra ciuili ter possidentem, & nō
contradicat. Accursi. in d. l. ij. C. ubi in rem
acti. per l. sapē. ff. de re iud. quod ego non
probo: tum quia nemo cogitur, ante iudi
cium de iure suo aliquid † respondere. l. j.
§. si. ff. de interrog. acti. tum quia omnia iu
ra quæ dicunt sententiam contra vnum la
tam alteri scienti & nō contradicenti ob
esse, obtinent, cū illud idem ius, quod
ad tertium pertinebat fuit deductum in iu
diciū, secus si aliud quāuis ex eodē fon
te ortum deductum esset. l. si cum vno. ff.
de except. rei iudi. & pbatur in d. l. sapē.
ubi Paul. Castren. & Alexā. col. ij. Tradit
etenim eo loco Marcellus, vt si cōtra vnū
ex hæredibus agatur ad dimidiam debiti,
isq; cōdemnetur, alteri integram esse de
fensionem etiam si cū cohærede suo agi
scierit, quoniam non ad eandē rem agitur.
Diuisæ nempe sunt l. xij. tab. inter hære
des actiones hæreditariæ, p hæreditarijs
portionibus. l. j. C. si cert. peti. l. pro hære
ditarijs. C. de hære. actio. Igitur (vt in viā
redeam,) cū contra ciuili ter possidentē,
ad ciuili s possessionis restitutionem actū
sit, lata sententia naturaliter possidenti nō
oberit, quando contra eum ad aliam rem
agatur, nempe ad naturalis restitutionem,
fa. tex. in l. ij. C. de fid. instru. Alter casus
est, cū naturaliter possidens in ius voca
tus est cū clausula, si sua putauerit inter
esse, nam tunc lata sententia ei nocebit, vt
Ange. & pleriq; tenēt in d. §. si is qui præ
cario. Sed neq; vera est apud me hæc limi
tatio, quoniam ex sola in ius uocatione nō
comparens duntaxat efficitur contumax,
sola

si are. q. c.

Sententia cō
tra ciuili ter
possidentem
an obstet na
turaliter pos
sidenti.

Rei uendica 30
tio an cōtra
detētatorem
detur.

Exploditur
prima docto
rum limita
tio.

Sustinetur
cōmunis o
pinio.

Carpitur
quoq; secun
da scriptorū
limitatio.

sola autem contumacia ad priuandū quē iure suo non sufficit, sed in eum parat ius alia remedia. c. tua. & c. quoniā frequēter. §. in alijs. vt lit. non contest. Panor. in proprijs terminis in c. cū super. col. vj. de re iudi. Quod ita interpretandum est, si qui in ius vocatus est nō comparuit, alioquin ei comparenti, & assistenti liti, præiudicaret sententia, non propter citationem, sed quoniam astitit causæ, causamq; instruxit: iuxta not. in l. si suspecta. ff. de inof. test. & in l. si pro lusorio. §. quoties. ff. de appel. Quò fit, vt rectè inferamus, ei, qui tantum sententiæ tēpore præsens fuit, sententiā nō obesse. Nāq; scientia, de qua lex sapē loquitur, & nos verba facimus, debet esse tēpore processus, neq; satis est eam superuenire post sententiā. Bal. in l. ij. C. de fide instru. per l. si dictum. §. simili modo. ff. de euct. tradit familiariter Francif. Aretin. in d. l. Pompo. §. si is qui præcario. ff. de acq. posses. † Porro ad hæc tractari potest, nūquid rei vindicatio cōtra simplicem detentorem proponi possit, quod Bart. putat in d. §. si is qui. & Bal. in l. ij. q. C. vbi in rem actio. subijciens tria esse, quæ in rem actionem pariunt aduersario, possessio civilis, naturalis, & detentatio, & videt tex. expressus in l. officium, in fine. ff. de rei vēdi. qui dicit ab eo, apud quem res deposita est, vel commodata, vel qui cōduxerit, aut qui legatorum seruādorū causa, vel dotis, vel vētris nomine, vel cui damni infecti nomine non cauebatur, ab his omnibus, tametsi non possideant, cū tamē teneant, & rei restituendæ habeant facultatē vēdicari posse. Adde tu text. in l. si ventri. §. in bonis. ff. de priuileg. credit. Si tamen (inquit illic Vlpia.) nummi extent, vendicari eos posse puto, à depositarijs. Alij, vt Innocen. in c. quoniā frequēter. §. quòd si super. vt lite non contest. & Angel. in d. §. si is qui. negant contra detinentem dari, si constat eum nō possidere, sed detinere, propterea quòd tunc deficiat principium formulæ ex parte conuenti, scilicet possessio. l. j. C. de alie. iudi. mut. caus. fact. c. examinata. de iudic. Quòd si incertum sit possideat, vel detineat reus, eo tantum casu superiorem opinionē veram admittūt. Quoniā tunc ex detentatione præsumitur possessio. Accurs. in l. stipulatio ista habere licere. §. hæc quoq;. ff. de verbo. oblig. Ego primam opinionem, quæ cōmunis est, veriore puto, vt detur contra detinentem rei vindicatio, in cuius tamen potestate est vitare iudiciū, si dominum in iudicio no-

minare malit. l. ij. C. vbi in rem acti. Nec me mouet quòd diximus ex parte rei conuenti possessionem desiderari. Nā hoc in negotio satis possidere dicit qui detinet. d. l. officium, in fine. Neq; est nouum, verbo possessionis, cū id subiecta materia suadet, nudam detentationē significari. l. communi diuidendo. §. neq;. ff. cōmuni diui. l. ij. §. quod vulgò. ff. pro hered. cū & aliquando Vlpianus responderit, interdicto, de tabulis exhibendis, eū, qui detinet, eum ve, apud quem tabulæ depositæ sunt, rectè cōueniri. l. locū. §. j. ff. de tabu. exhib. Quamquam dixisset prætor: quas tabulas quisq; ad causam testamenti sui pertinētes reliquisse dicitur, si penes te sunt, illas exhibeas. l. j. ff. de tabu. exhibē. & penes te esse illud dicatur, quod quodāmodo à te possidetur, atq; ideo depositarius, commodatarius, & colonus apud se, non etiam penes se habere dicantur. l. penes te. ff. de verbo. signi. Rursus desideratur in hac actione, vt res, quæ vindicatur, corporalis sit. §. omnium. de actio. idq; suadet ratio. Nam (vt diximus) possessio, est quæ aduersario in rem actionē parit, constat autem res incorporales non possideri. l. seruus. §. incorporales. ff. de acq. rer. domi. Quamobrē nec vēdicari poterunt. Idcircoq; qui peculium vindicaturus est, nō peculium (cū illud nomen iuris sit, atq; ideo incorporale. l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dot. fact.) sed res singulas vendicabit. l. vendicatio. ff. de rei vendi. † Hinc iurisdictionem vendicari non posse, quis est qui non videat, cū incorporalis sit. Etenim neq; videri, neq; palpari potest. l. j. ff. de rer. diui. Sed dices, ergo qui iurisdictionē meā iniuria occupat, cum alterius iactura lucrum facit, cū actionem ad eam vendicandam nullam habeam. Minimè sanè. Nam vel de iurisdictione cōstituēda, vel de iam constituta tractatur. Si de constituēda, vt quia patri meo venditam, sed nondum traditam iurisdictionem contēdo, actione ex cōtractu aperta ex empto agam; arg. l. corruptionem. C. de usufruct. Si verò de iam constituta, vt quia vendita fuit patri meo, quē vt i ea venditores passi sunt, locum habebit vtilis confessoria: nam quemadmodū pro vera seruitute directa datur. l. quoties. ff. de serui. vrba. prædio. sic & pro iurisdictione, quæ species seruitutis est, dabitur vtilis. arg. l. pictoris. ff. de fund. instru. Specu. familiariter in titu. de caus. posses. & proprie. §. sequit. videre. ix. col. Hodie autē solet in hoc regno pro iurisdictione,

Rei uendica
tio an cōtra
detentorem
detur.

Sustinetur
cōmunis
opinio.

Quo pacto
ad occupatā
iurisdictionē
agatur.

are. §. pe.

entia cō
ciuiliter
videntem
obstet na
aliter pos
nti.

exploditur
ma docto
n limita

Carpitur
oq; secun
scriptorū
nitatio.

ctione, iudicium possessorium intentari. Postremo desideramus in hac actione rei vendicationis, rem, quae vendicatur, esse in commercio hominum, ut sic res sacra, aut religiosa, quae ve illis adherent, vendicari non possint. l. in rem. §. j. & l. quae religiosis. ff. de rei vendica. intellige quasi nostra, cum in nullius bonis sint. §. nullius. de re. diui.

Episcopus 32
uendicat ec-
clesiam &
laicus ius pa-
tronatus.

Ius tamen et enim quod habemus in eis utique vendicare possumus. Quamobrem episcopus, qui nullum habet ecclesiae dominium, tamen ecclesiam sibi subiectam vendicat, ratione iuris episcopalis, quod in ea habet. c. cum venerabilis. in fi. de excep. & posset laicus vendicare ius patronatus, quod in ecclesia habet. Bar. in l. in re. §. loca. ff. de rei vendi. Panor. in c. examinata. col. v. de iud.

Possessorio 33
iudicio du-
pliciter renū-
tiatur.

POSSESSIONI renuntiasse.) t Dupliciter potest quis iudicio possessorio renuntiare, vel expresse, cum nominatim agens se nolle eo experiri dicit, vel tacite, quod contingit per propositionem petitorij: quippe ei, qui possidet non datur rei vendicatio. §. omnium. de act. c. examinata. de iudi. Qui ergo petitorio iudicio utitur, aduersarium possidere dicit & in consequens se possidere negat, quamobrem possessioni renuntiare intelligitur. Accurs. in l. si duo. ff. uti possi. quemadmodum & qui post diem commissoriae legi constitutam pretium petit, legi commissoriae renuntiare videtur. l. post diem. ff. de l. commiss. l. commissoriae. C. de pact. inter emp. & vendi. Quod ita obtinet, si qui petitorium proponit se possidere sciebat, alioquin non videretur possessioni renuntiasse, qui rem vendicauit, ut hoc textu, quem ita Accurs. Bar. & ceteri interpretantur, ut qui rei vendicatione egit, se possidere nesciret, ut puta, quia per filium, aut seruum possidebat, quo casu constat non aliter amitti possessionem, quam si eam alius ingressus fuisset. l. peregre. §. fin. hoc tit. Neque enim iuri, quod quis ignorat sibi competere, renuntiare aliquem credendum est. l. mater. ff. de inof. testa. l. tres fratres. ff.

34 de pact. t Verum haec interpretatio textu nostro minime conuenit, quia manifeste diuinat, & nimium textu restringit. Quamobrem ego aliter dicerem, hoc loco pro regula tradi, eum, qui agit petitorio, possessioni nequaquam renuntiare, prompta ratione. Quoniam ab eo, qui possidet, iudicium rei vendicationis inutiliter proponitur. l. j. §. interdictum. ff. uti possid. §. aequum. de actio. in instit. c. examinata. de iudicij. sicque fit satis ei, quod vulgo dici solet, eligens unum ex contrarijs duobus, censetur alteri renun-

tiare. l. post diem. ff. de l. commiss. Nam hoc ita obtinet, nisi actus contrarius secundum intentionem agentis effectum non habeat. l. si iure. ff. de lega. iij. quemadmodum cum qui possidet, rei vendicatione experitur. Is enim & se dominum declarari, & possessionem sibi restitui petit. l. officium. & l. qui restituere. ff. de rei vendicatione. fieri autem non potest, ut possessionem ab alio actor consequatur, quam solus ipse habet, quam etiam si perdat, non mox aduersario quaerit, cum corpus & animus in quaerenda possessione necessaria sint. l. iij. in prin. & l. quemadmodum, hoc titu. His parum obest, quod Alexan. hoc loco. col. xvj. scribit, in possessorij regulam l. si iure, veram non esse, quod in his constet amitti possessionem, & si non fortiaur effectum actus, secundum agentis intentionem: ideoque si maritus donationis causa uxori possessionem cedat, etsi donationis actus non subsistit, cum tamen maritus noluit possidere, protinus amittit possessionem. Et qui furioso, quem sanae mentis existimat, rem tradit, licet ille non erit adeptus possessionem: tradens tamen possidere desinit. l. j. §. si vir. l. quod meo. §. si furioso, hoc tit. Nam, ut Ias. & recentiores rectissime adnotauerunt, hoc in dictis iuribus ideo constitutum est, quoniam ea erat agentis intentio, ut perderet possessionem. Atqui in terminis nostris agens eo tendebat, ut possessionem nancisceretur, non etiam ut perderet.

35 QVI RE) Rei tamen verbum generale est. l. j. ff. de reb. cred. quin & illud latius patet, quam pecuniae verbum. Namque rei appellatio etiam quae extra patrimonium nostrum sunt continet. At pecuniae appellatio ad ea duntaxat refertur, quae in patrimonio sunt. l. rei appellatio. ff. de verb. sig. quo loco exemplum adfert Accurs. rei sacrae, & liberi hominis. Haec enim in patrimonio nostro non sunt. §. nulli. de rer. diuisi. in instit. Ideoque neque vendi, neque distrahi, aut quoquomodo in pecuniam conuerti possunt. l. idem Iulianus. §. si. ff. de lega. j. quamobrem verbo rei, non etiam pecuniae veniunt. Quod Alciat. non probat, qui aliter Paul. Iuriscōsulti verba explicat, ut ea res mea dicatur, & quae in patrimonio non sit, veluti si de filio, vel amico sentiens commendem tibi res meas, vel de capite periclitans, dicam rem meam agi, quod significationi, quam habet pecunia minime conuenit. t At mihi aliter visum est quoadque verba Paul. interpretari, qui idcirco rei verbum latius esse, quam pecuniae docet, quod verbo rei omne quod ab

Diluit argu-
mentum An-
lexan.

Rerum ap-
pellatioe an
homines uen-
niant.

Improbata
Pau. Cast. de
claratio.

Verbum rei
& pecuniae.

Declaratio
Alciati.

No. declarat
ad l. rei. ff. de
uerbo signi.

Donans res 38
sua an nomi-
na donare in-
telligatur.

Excussa l. si 39
in rem.

ab homine corporaliter, vel incorporaliter, oculariter, aut intellectualiter, considerari potest, veniat, proindeque apud logicos appelletur terminus transcendens, id est, superas omnia significata, qui & ad omnia accommodatur, ceterum pecunie appellatione non nisi ea, quae in hominum sunt potestate comprehenduntur, siue tamen iura, siue corpora sint. l. pecunie nomine. ff. de verb. sig. Et hunc verum esse sensum Paul. iuriconsulti semper existimauit, quem iuuat illud Aufonij poetae: Imperium, litem, Venerem, cur vna notat res. † Hinc patet, rerum appellatione homines contineri, quod in seruis Paul. Castr. in l. omnia. §. si per illum tex. ff. de lega. j. intelligit, cum de illis idem sit, quod de asinis, equis, & mulis iudicium. At liberas personas verbo rei non venire autumat, quod & l. j. ff. de statu hominum, probare videtur. Omne ius, (inquit illic iuriconsultus) quo utimur, vel ad personas pertinet, vel ad res, vel ad actiones. Nam si rerum appellatione personae liberae venirent, frustra illas a rebus separasset. similis tex. in §. si. de iure nat. in insti. & huic dicto Castr. nemo refragat. At ego illud verum non puto per l. j. §. quaedam praeterea. ff. de re. diui. Quaedam (inquit tex.) res corporales sunt, quaedam incorporales, corporales sunt quae sui natura tangi possunt, veluti homo, fundus, vestis. Huic conuenit. §. j. de reb. corpora. in institu. Mouet me deinde. l. j. §. per hanc. ff. de rei vendi. qui liberas personas, veluti filios adiecta causa de iure ciuili Romanorum vendicari posse tradit, cum tamen titulus rem in genere vendicari dixisset. Nec te terreat l. j. ff. de stat. ho. Illic enim sit personarum, & rerum distinctio facilioris traditionis gratia, non ut personas negare velit rerum appellatione contineri. Alioquin nec actiones (quae etiam eo loco a rebus distinctae sunt,) rerum verbo venirent, cum tamen indubitatum sit rei verbo iura & actiones contineri. l. rei appellatione. ff. de verb. sig.

Hinc † fructuose subinfertur eum, qui donat, omnes res suas, nomina etiam debitorum donare videri. l. nam quod. §. fin. ff. ad Treb. per quem tex. ita aduersus Dyn. & Guiliel. respondit Bar. in l. Quintus. §. argento. ff. de aur. & arg. leg. Nomine quippe rerum vniuersa hominis substantia continetur. Bal. in l. licet inter priuatos in vlti. no. C. de pact. Porro quod verbum rei non sit generale aduersus praedicta probare videtur text. in l. si in rem. † ff. de rei vendi. qui expresse dicit agentem actione in rem

designare rem debere, & vtrum totam, an partem, an quotam. Appellatio enim rei (inquit tex.) non genus, sed speciem significat. Antiqui, quos Accurf. in l. j. ff. de rebus creditor. refert, in personalibus actionibus verbum rei generale esse crediderunt, non in realibus. Quae solutio (& merito) explosa est. Nam quod iuriconsultus in d. l. si in re. in realibus docuit, alibi in personalibus, obseruandum esse tradidit. l. in actione. ff. de furt. Rectius igitur est, ut dicamus verbum rei sine dubio generale esse, & omnia complecti. Praeterquam in petitionibus, & libellis, in quibus, quonia certae & limitata lex exprimi debet, ut inde iudex certam sententiam ferre possit, verbum rei non genus, ne incertum petere videatur, sed speciem, id est, rem certam significat. d. l. si in re, & ita Accurf. Bar. & ceterorum in d. l. j. ff. de reb. cre. dissolutio explananda est.

Vera dissolutio.

SUMMARIUM EORVM QVAE à Doctoribus nobisq; excussa sunt.

- 1 Absolutoria in petitorio, an obstet agenti possessorio.
- 2 Possessorium quod dicatur habere admixtam causam proprietatis.
- 3 Ripar. no. quaedam declaratio explosa.
- 4 Sententia inter easdem personas facit notorium.
- 5 Defenditur ab omnium impugnatione Barto.
- 6 Communis doctorum interpretatio rejicitur.
- 7 No. & vera dissolutio.
- 8 Notorius tituli defectus, an agentem recuperandae repellat.
- 9 Explicata l. bonafides. ff. de posit.
- 10 No. interpretatio c. significasti. & c. porro. de diuort.
- 11 Cumulatio quid sit.
- 12 Cumulatio quando sit permessa.
- 13 Excussus §. sed neq; de fideiuss.
- 14 Vera l. fundi. & l. fundum declaratio.
- 15 Maiori rei quando praedictum fiat.
- 16 Declarata praeter alios l. si ante.
- 17 Legatarius ut legatum consequatur qua actione uti possit.
- 18 Actiones contrariae an cumulari possunt.
- 19 Petitorium & possessorium adipiscenda an cumulentur.
- 20 Quid in possessorio recuperandae.
- 21 Petitorium an per interdictum unde. ui suspendatur.
- 22 Defensio communis sententia.
- 23 Alex. ratio aduersus Ias. probata.
- 24 Explanatum c. j. de resti. spol.
- 25 Possessorium retinenda, an cum petitorio cumuletur.
- 26 Plures casus excepti a regula.
- 27 Agens in rem, duo potissimum petit.
- 28 Possessorium causam proprietatis admixtam habens, cum petitorio non cumulatur.
- 29 Probationes factae in summario iudicio, an faciant fidem in plenario.
- 30 No. & vera antiquae antinomiae dissolutio.
- 31 Ascribitur falso a nostratibus Pe. Bellaperti. opinio.
- 32 Explanatur praeter alios anceps questio.
- 33 Improbata communis declaratio.
- 34 Appellans aduersarium spolians, appellationis beneficium perdit.

Excep

Rerum appellatione an homines ueniunt.

Improbata Pau. Castr. de claratio.

Donans res suas an nomina donare intelligatur.

Excussa l. si in rem.

argua tum An

rum rei pecunie.

declaratio ciat.

declarat l. rei. ff. de bo signi.

- 35 Exceptiones. dilatoria interdum post litem contestatam proponuntur.
- 36 Litis contestatio an in iudicijs possessorijs necessaria sit.
- 37 Sententia lata in possessorio est diffinitiva.
- 38 No. opinio.
- 39 Periculum si sit in mora legum solennitates, remittuntur.
- 40 Octo remedia ad recuperandam possessionem prodita.
- 41 Interdictum unde ui, an detur contra singularem successore.
- 42 Enucleatum c. sepè. de resti spol.
- 43 No. circa illud c. sepè. opinio.
- 44 Explicata l. i. i. ff. de acqui. posses.
- 45 No. declaratio.
- 46 No. sensus ad §. Aliquando. l. si cum exceptione.
- 47 Interdictum unde ui, an detur contra successore uniuersalè.
- 48 Vtrum etiam pro rebus soli, solum competat.
- 49 Officium iudicis, an detur contra scientem succedentem in iurium.
- 50 Interpretatio uera c. quia. V. de iud. c. bona. de app.
- 51 Attentata ante litem contestatam quando sint reparanda.
- 52 Vtilius est officium iudicis, interdicto unde ui.
- 53 Officium iudicis, an detur contra possessorem bonæ fidei.
- 54 Et quid in eo qui sua culpa possessione cecidit.
- 55 Officium iudicis, pro recuperanda tenuta datur.
- 56 Agenti c. sepè. an obest exceptio proprietatis.
- 57 No. opinio.
- 58 Scientia si puniatur quando exigatur.
- 59 Enucleata singularis traditio.
- 60 Successor singularis præsumitur ignorare uiolentiam.
- 61 Verisimile est nos scire, quæ palam fiunt.
- 62 Coniunctus quando scire facta coniunctorum credatur.
- 63 Panor. sententia sine distinctione probata.
- 64 Vicinus quando præsumatur scire facta vicini.
- 65 Remedium c. sepè. datur contra quæcunq; successorem.
- 66 Remediū c. reintegrada. an detur contra successore bonæ fidei.
- 67 Probata contra communem opinio.
- 68 Auxilium c. reintegranda. an detur pro rebus laicorum.
- 69 Exorbitans dispositio fauore animæ extenditur.
- 70 Occupans ui rem propriam eam perdit, quod si alienam tantundem restituit.
- 71 Collatio tantum in collatiuis, quantum in electiuis, electio operatur.

EXPLICITIS ijs, quæ ad literam nostram declarationem pertinent, paucis quæ de possessorio & petitorio doctores passim scribunt, tractemus, quod in omnium gratiam familiariter ut doceamus, de more regulas constituo.

Prima regula.

Prima. Nihil commune habet proprietatis cum possessione, quæ cum satis abunde in textu à nobis discussa fuerit, de ea nunc silebimus.

Secunda regula.

Secunda regula. † Absolutoria lata in petitorio, obstat agenti possessorio, admixtâ proprietatis causam habente. l. ij. §. quedam. ff. de interdictis. † Dicitur autem possessorium habere causam proprietatis mixtam, ut illic declarat Accursus. cum, ut ex eo obtimeatur dominium, aut quasi probare necessum est: verbi causa, in interdicto de itinere actuq; priuato, si agatur, ut iter resti-

Absolutoria lata in petitorio an obstat agenti possessorio. Possessorium habens causam

tere licet. l. iij. §. hoc autem. ff. de iti. actuq; pri. Hincq; huius regulæ facilis fit tibi ratio. Quoniam de titulo, seu proprietate in possessionis causa doceri debet, hæc autem in petitorio finita est, & terminata. Panor. in c. pastoralis. col. vij. de caus. pos. & proprie. Ex hac etiam regula perpulchrè inferas, quod cum sacerdotia sine titulo & canonica institutione possideri neq; possint, neq; debeant. c. ex frequentib; de insti. c. j. de reg. iur. in vj. agens super his possessorio, quod aliquam tituli probationem requirit, ne ad sacerdotia vitiosus pateat ingressus. c. vnic. de eo qui mitt. in pos. in vj. exceptione rei iudicata super titulo beneficij, neq; iniuria, depelletur. Panor. in c. in literis de resti. spoliat. Inferre deinde potes, quod cum liberæ personæ possessio sine titulo haberi non possit. l. j. §. per hanc. ff. de rei vend. l. cum hæredes. §. si. ff. de acq. pos. possessorium quatum ad liberas personas admixtâ causam proprietatis habet, quale est possessorium coniugum. Neq; enim sine legitimo matrimonij titulo coniugis possessio haberi potest. c. ex trasmis. fa. c. ex parte. de resti. spol. quod & Ripar. hic col. vij. adnotauit.

Tertia regula, Lata pro reo in petitorio sententia agentis possessorio adipiscendæ non obstat. Bart. & cæteri hic declarantes hoc procedere, si reus ideo absolutus sit, quia actor non probasset, ut in dubio præsumitur. Bart. in l. Iulianus. col. ij. ff. de cōdict. indebi. Si quidem tunc nihil de iure possessoris sit iudicatum. l. si inter me & te. ff. de excep. rei iud. l. sed & si possessori. ff. de iure iur. Secus si reus ideo absolutus fuisset, quia se dominum rei probasset, deq; sententia paratus esset docere incontineñt, ita interpretantes quod Accursus. in l. si de vi. ff. de iudi. adnotauit. Ad cuius declarationis confirmationem præter alios tex. producere solitus sum in l. iij. §. causæ. ff. de Carbo. edict. Vbi si euidenter probetur agentem filium non esse, negari debet bonorum possessio Carboniana. Adde l. si is à quo. ff. ut in poss. legato. Neq; enim sine dolo facere videtur, rem postulans, quam cōfestim est restitutus. Planè hoc nõ obtinet cum in pœnam rei de mendacio conuicti agenti conceditur possessio. Nam quæquæ reus, qui se falso possidere negauit, statim dominium probare contendat: ad aduersariū tamen actorē nihilominus possessio transfertur. Accursus. & Bart. in l. si. ff. de rei ven. Accursus. in authen. ite possessor. C. qui portio. in pig. habeantur.

sanè admixtâ proprietatis.

Quarta regula. Quid in possessorio retinende.

Declaratio Francis. Ripar.

Tertia regula. Quid in possessorio adipiscendæ.

Opinio Ripar. subuersa.

Pœna mendacis.

Quarta

Quarta regula.
Quid in possessorio retinenda.

Quarta regula. Agenti possessorio retinenda, obstat exceptio rei iudicata in petitorio. Dyn. in cap. qui ad agendum. de regu. iur. in vj. Alexand. & posteriores in d. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. posses. Cum enim apud eos exploratum sit agentem recuperanda possessorio, quod longè fauorabilius est, repelli, multò magis agens retinenda repellitur: & ita crebrò docto. tenent, confutata aduersantis Barto. opinione, quam tamen nonnulli colorata ratione confirmant. Nā petitorium & possessorium retinenda cumulantur. d. §. nihil commune. Absolutoria igitur lata in petitorio agentis possessorio obstat non debet propter cōcursum. l. fundum. & l. fundi. ff. de excep. Bart. & ceteri in l. edita. C. de eden. Sed hæc ab intellectu tam §. nostri, nihil cōmune. quā l. fundum. pendent, quæ nos in cumulationis tractatu excutiemus, quo loco cōmunis sensus ad l. fundum. exploditur. ¶ Ceterum regulam nostram nouissimè Francis. Riparius hic, col. xv. veram esse declarat, nisi actor pro turbatione post sententiā facta ageret: potuit quippe actor post sententiam quasi sisse dominium. Idem etiā censet, si ageret pro turbatione ante sententiā, & reus absolutus fuisset, non quia se dominū probasset, sed quia actor nō probauerat, quoniam nihil tūc de iure rei iudicatum est. l. si inter me. ff. de excep. rei iud. l. sed & si possessori. ff. de iure iur. Ad hæc & si aduertat nemo, affirmare tamē ausim vera nō esse. Quādoquidem possessio illi sit adiudicanda, qui prima fronte ius potētius habet. c. licet causam. de pbat. tantū abest, ut ab eo euelli possit. Quis autē negauerit reū, q̄ possidet, quiq̄ pro se sententiā habet, nisi aliud deinde doceatur, firmius & apparentius ius habere. Proinde & pro turbatione siue ante sententiā, quia nō probasset actor, siue post sententiā, quia se dominū docuisset reus, rursus agentē retinenda absolutoria depellere, verissimum esse contra Ripar. existimauerim, nec ob eam rem præiudiciū actor sibi fieri putet, cum, si dominū postea quasi erit, rei vēdicatio ne experiri possit, nec rei iudicata exceptione repellat, quādo non sit eadē causa petendi. l. si mater. §. eandē. & l. & an eadē. ff. de excep. rei iud. Porro hæc in exceptione sententiæ vera sunt. Ceterum exceptio dominij, quā aliter, quā per sententiā etiā incontinētī reus probare offert, per testes puta, aut instrumenta possessorio retinenda agētī nō obstat. Bar. hic. Bart. & Aret.

Declaratio
Francis. Ripar.

Opinio Ripar.
subuersa.

in l. si de eo. §. si. ff. de acquir. posses. quorū opinio quāuis à nonnullis cōtrouertatur, tandem tamen obtinuit: nam vt Panor. in c. in literis. col. ij. de restit. spolia. inquit, si secus diceremus, liceret ei, qui dominium habet possessorem in possessione sua impune molestare, cōtra l. si quis in tantā. C. vnde vi. & c. eum qui beneficiū. de præbē. in vj. Alia item ratione hoc receptū est, ne homines ad arma, & rixā procedant, atq̄ ad delicta inuitentur. l. acquisitum. ff. de usufr. l. conuenire. ff. de pact. dot. Ijs nimis generaliter locutum esse Accurs. in l. si de vi. ff. de iudi. quis est, qui nō videat: cū tradidit eum, qui quocūq̄ genere possessori agit, exceptione dominij repelli, si de illo reus paratus sit docere incontinenti.

Quinta regula. Absolutoria lata in petitorio, obstat spoliato agētī possessorio recuperanda, cōmunis est docentiū sententia aduersus Bart. in d. §. nihil cōmune. quam duabus potissimū rationib⁹ cōfirmat. Prima, ¶ quia lata in fauorē rei sup petitorio sententiā, inter easdē psonas facit notoriū. l. emptorē. in princ. ff. de actio. emp. c. Vestra. de cohabi. cleri. & mulier. Barto. in l. iustus fustiū. ff. de his q̄ not. infa. Exceptio autem notoria defectus iuris proprietatis, agētī spoliato recuperanda obstat. c. ad decimas. vbi glo. de rest. spoli. in vj. c. signifi. casti. de diuor. Quāobrem Alexā. quē alij sequuntur, in l. si rē aliquā. ff. de acquir. posses. defendit, notoriū dominij defectū, obstat agentī remedio l. si quis cōductionis titulo. C. locat. quod tamē recuperanda est sequitur Curt. cōsil. lxxj. col. vij. Secunda ratio, nam spoliatus, qui interdicto, vnde vi, ante omnia possessionē nancisci poterat. l. si quis ad se fundū. C. ad l. iulianā. de vi public. ex quo dominij quæstionē prius tractari passus est, in eademq̄ succubuit, sibi in possessorio recuperanda vsq̄ adeo præiudicauit, ut ad illud redire amplius nequeat. c. j. de resti. spolia. Qua ratione adiuuat Alex. & sequaciū declaratio, vt intel ligat regula hæc cōmunis, in spoliato ante cōtrouersum petitoriū. Nā si spoliat⁹ esset post sententiā, apud omnes in cōfessio est, exceptionē rei iudicata illi neutiquam ob stare, sed antē omnia restituendū esse. arg. c. eum teneamur. de appella. Debit quippe reus sententiæ executionem petere, nō verò temerè, proprioq̄ sensu ius sibi dicere. l. extat. ff. quod met. cau. cum vulg. Potuit præterea reus sibi de nouo rei dominij quasi sisse. ¶ Ijs malè ab interpretibus nostris reprehensum Bart. semp existimaui quando

Quinta regula.
Quid in possessorio recuperanda.

Defenditur
ab omniū re
prehensione
Barto.

quandoquidē non adeò indoctus, & iuris nesciēs fuerit Bar. vt nesciret eū, q̄ cū interdīcto, vnde vi, agere posset, dominij quæstionē discuti passus est, sibi præiudiciū facere, cū id & alibi docuerit, in l. j. §. sed & si is cui. ff. de no. oper. nūria. per d. c. j. de resti. spol. Quare eādē fuisse mentem Barto. vnā cum cōmuni, semper mihi persuasi, quod notatu nō omnino indignū est. Declarāt præterea docētes regulā nostrā in absolutoria lata in petitorio p̄ reo, quia se dominū probauit, secus si ob inopiā probationū actoris absolutus fuisset, quod p̄ eam sententiā dici non possit, notorie de dominio rei spoliatis cōstare. l. si inter me. ff. de except. rei iudi. l. sed & si possessori. ff. de iureiur. in quibus terminis docet Riparius singularē Bart. op̄inionē defendi posse. † Sed huic declarationi ipse minimē assentiri possum, quāuis aliū contradicentē non reperiam. Quāquam enim cesset prima ratio de notorio: durat tamen secūda, & potētior, quōd cūm posset interdīcto nancisci possessionē, dominij quæstionē tractari passus est, in possessorio sibi præiudicauit. c. j. de rest. spolia. Quare impurādū est actori, q̄ maluit rē petere, quā interdīcto nancisci possessionē, cōtra cōsil. iuriscōf. in l. is q̄ destinauit. ff. de rei vendi. Porro nunc videamus an quādā, quæ in regulā nostrā recentiores obijciunt, refelli possint. Horū illud primū est, possessoriū recuperādā cūm petitorio cumulāt. l. cū fundū. §. fin. ff. de vi & vi arma. c. pastoralis. de cau. pos. & proprie. Nō ergo absolutoria lata in vno parare potest rei iudicata exceptionē in altero. l. fundū. & l. fundi. ff. de excep. Id quāuis hoc loco pertractent Moderni: ego tamen in tractatū cumulationis conseruo. Alterū est c. porro. de diuor. vbi vxori petenti restitutionem mariti non obstat defectus tituli notorius ex proxima parētela causatus, cuius obicis dissolutio hæcten⁹ penē inextricabilis fuit. Tu † breuiter omisisis hīs, quæ hac in re futius, quā par esset, traduntur, præter omnes cōsidera, verissimum esse absolutoriam latam in petitorio, quæ inter easdem personas facit notorium, obstat deinde agenti possessorio recuperandæ, non propter notorium tituli in spoliato defectum, nam & violenti inuasores, fures, & prædones restituuntur. l. j. §. qui à me. l. colonus. & l. cūm fundum. ff. de vi & vi arma. l. j. §. si prædo. ff. de positi. ca. in literis. de resti. spol. Sed quia interdīcto, vnde vi, renuntiare videtur, cūm proprietatis negotium

tractari, & discuti patitur, vt paulò antè declarauit, per c. j. de resti. spolia. sicq̄ ca. porro. de diuor. non obstat. Ad cuius aliorumq̄ iurium declarationem sequentem regulam constituo.

8 Sexta regula. † Solus defectus tituli notorius, agētē recuperādā nō depellit, quin imo spoliatus ante omnia restituendus est. d. l. j. §. qui à me. & l. colonus. & l. cūm fundū. ff. de vi & vi arma. c. in literis. de resti. spolia. c. porro. de diuor. Sed neq̄ agenti, exceptio dolo facis, petēdo quod cōfestimes restitutus obstat, quādoquidē ea vt cūq̄ in petitorio locū habeat, in possessorijs vel maximē recuperādā nō obtinet. l. si quis emptionis. §. sed hæc contra. C. de præscrip. xxx. vel xl. annorū. l. si quis conductionis. C. de loc. & cōduct. Paul. Cast. & posteriores. in l. ij. C. de edict. diui Andria. tollen. Idq̄ omnes verum esse contra

9 Accursi. admittunt. † Cæterū huic regulæ obstat. l. bona fides. in fi. ff. de positi. dum dicit defectum tituli notorium, in fure, repellere furem agentem recuperādā. Neq̄ enim (inquit) ex bona fide est, rem suam dominum prædoni restituere compelli. Quamobrem inferebant duo ex auditoribus nostris doctissimi, & disertissimi, quōd defectus tituli notorius agentē contra dominum repellat, quōd est falsum. l. cūm fundū. §. emptorem. ff. de vi & vi ar. vbi colonus vi ab emptore deiectus habet cōtra emptorem interdīctum vnde vi, & probatur ratione. Quoniā restitutio, quæ statim debet fieri ex regula. Spoliat⁹ ante omnia & c. non fundatur in titulo & iure petentis, sed in odio spoliantis. cap. fin. de ordi. cog. clemen. vnic. de caus. posses. & proprie. & quia si contrarium diceremus, liceret domino proprietatis impunē molestare possessorem contra mentem imperatoris in l. si quis in tantam. C. vnde vi. & summi pontif. in c. eum qui. de præben. in vj. & daretur occasio veniendi ad arma, & scandalis contra l. æquissimum. ff. de vf. fruct. & l. cōuenire. ff. de pact. dot. & quia nō est singulis cōcedendum, quod per magistratum publicè fieri possit, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. l. non est singulis. ff. de regu. iur. l. vnic. C. quando lic. vnicuiq̄ se sine iudi. vendi. c. cūm nostris. de cōces. præbē. Neq̄ obstat l. bona fides. in qua ideo æquum est dominum non cōpellit restituere, quoniam nulla præcesserat spoliatio, aut vis in apprehensione rei, super qua tamen omnis fauor restitutionis fundatur. Ab hac meā regula duos casus

Refellitur 6 doctōrū declaratio.

Not. & uera declaratio huius regule.

Sexta regula. Defectus tituli notorius an agentem repellat.

Intellectus ad l. bona fides.

Explicatum ca. ad decimas.

Explicatur nouiter sensus c. significasti.

Conciliatio noua c. significasti. & c. porro. de diuor.

Septima regula.

Intellectus ad l. bona fides. in fi. ff. de positi.

casus excipio. Primus cum manifestum est spoliatum esse possessionis, quam petitorius incapax. Innocentius in c. constitutus, de si. presby. verbi causa, si prelarus laicus cum qui spiritualia possidere non potest. c. decernimus. de iudici. c. causam quae. de prescrip. ecclesia spoliasset. Ange. Aret. in §. j. col. xx. de excep. in insti. & hic est casus c. ad decimas. de resti. spolia. in vj. quoniam illic ideo canonici sancti Nicolai spoliati a B. clerico restituti non fuerunt, quia restitui petebant ad possessionem decimarum in parochia aliena B. scilicet spoliatis, cum iure communi certo certius sit, neminem nisi intra suam parochiam, decimas exigere posse. † Secundus casus, cum spoliatio sit legis autoritate, ut in c. significasti. de diuor. vbi vxor, quae si adulterium committat, liberè dimitti potest. Matth. xix. & c. quemadmodum. de iureiuran. c. Agathosa. xxvj. q. ij. c. dixit dominus. xxx. ij. q. ij. si notorie adulteret, proindeque vir eam dimittat, restitutionem petens non auditur. Et haec est verissima illius c. ratio, quamuis ex alijs tangat nemo, cui non exiguam accessionem facit, quod per manus traditum est. Quamquam appellatione pendente nihil sit innouandum, speciale tamen esse, ut legis autoritate innouari possit. l. per hanc. C. de temp. appel. Et haec ratio planè indicat c. significasti. nihil pugnare, cum ca. porro. vbi spoliatio non fiebat legis autoritate. Certum quippe est, absque iudicio ecclesiae maritum coniugem consanguineam, dimittere non posse. c. multorum. xxxv. q. vj. nisi fortasse essent coniuges in gradu lege diuina prohibito. c. literas. de resti. spolia.

Septima regula. Lata in possessorio in fauorem rei sententia, non parit exceptionem rei iudicatae in petitorio: quoniam (ut Iulius Paul. inquit) in interdico possessio, in petitorio proprietatis vertitur. l. & an eadem. §. si. ff. de exceptio. rei iudica. Ab hac regula interpretes vnicum duntaxat excipiunt casum, cum scilicet possessorium admixtam causam proprietatis continet. l. ij. §. quaedam. ff. de interdico. Ijs nempe interdico totum finitur. l. j. §. si. ff. de aqua quoti. & est. Proinde quaquam de dominio incidenter, quia tamen plenè cognitum est, rursus agenti sententia obstare debet. Accursus in l. si iudex. ff. de his q sunt sui. Bal. in l. incerti. col. v. C. de interd. Ijs paucis, facile est refellere, quae verbosè in hac exceptionem But. in c. cum dilectus. de cau. pos. & proprie. Alexan. Iason & posterior-

res hic euomunt. Nam quod aiunt lata sententiam in vno iudicio, quo de proprietate incidenter actum sit, non obesse, si in alio iudicio principaliter intentet. l. sed si ante. ff. de except. Bart. in l. Qui Romae. §. duo fratres. col. ij. & v. oppo. ff. de verb. oblig. obtinet cum de dominio incidenter summam, non cum plenè cognitum est. Accursus in d. l. si iudex. ff. de ijs qui sunt sui. Sed iam satis huic materiae datum est. Nunc ad petitorij & possessoriij cumulationem descendamus. † Planè ne vocabuli ignorance decipiamini, Cumulare nihil aliud est, quam diuersas actiones simul in eodem libello, vel diuersis cogere: & cumulatio, est plurius actionum in iudicio contra eundem legitime facta coadunatio seu coniunctio. Bar. in l. edita. col. ij. C. de ede. Bal. in l. j. col. fin. C. de fideicomis. Ang. Aret. in §. si minus. co. xij. de actio. per l. si idem cum eodem. ff. de iurisd. omni. iudi. vbi Caius iurisconsultus constituit, ut si contra aliquem Corasius experiat pluribus actionibus, quarum singularum quantitas, intra iurisdictionem iudicantis sit, omnium autem coaceruatio, modum iurisdictionis excedat, quia finge, coram ciuitatis defensore (qui ad trecentos vsque aureos duntaxat iudicare potest. §. & iudicare. in auth. de defen. ciuitat. col. ij.) ex causa mutui centum, ex deposito ducenta, ex exemptione centum petat, non fieri cumulationem ad impedimentum iurisdictionis, sed quatenus summam manere separatam, quoniam apud eum iudicem agi posse. Quod scire non infructuosum est, propter mercatores, qui frequentissime ex pluribus contractibus, diuersa in eodem libello debita petunt. Nam hac cumulationem lex non improbat, praterquam, si per illam iudicis iurisdictionem impedire desideret. Quando autem cumulatio permissa aut vetita intelligat sequentibus regulis intelliges.

12 Octaua regula, † Cum actiones sic se habent, quod lata in prima absolutoria, parere potest rei iudicatae exceptionem in secunda, non cumulantur. l. fundum. & l. fundi. ff. de except. l. interdum. ff. de publi. iudi. l. duobus. §. exceptio. ff. de iureiur. Caterum haec regula aliquando à me pluribus verbis fuit confutata: at nunc rationes quatuor proferuisse, satis erit. Prima, quia actionis furti, & conditionis furtiue, cumulatio admittitur. l. si pro fure. §. j. ff. de condict. furt. l. j. C. de furt. Et tamen fieri potest, ut in vna absolutoria, rei iudicatae exceptionem in altera pariat: verbi causa, si in actione furti absolutus reus, quia furtum factum non sit. Nam

Cumulatio quid sit.

Octaua regula.

Explicatum ca. ad decimas.

10 Explicatur noniter sensus c. significasti.

Conciliatio noua c. significasti. & c. porro. de diuor.

Septima regula.

regula
notorius
agentem
ellat.

Intellectus
l. bona fide

Intellectus
l. bona fide
es. in si. ff.
epositi.

Declaratus
§ sed neq; de 13
fideiuss.

tunc neq; cōdīctio deinde intentari poterit. l. duob; §. si q; iurauerit. ff. de iureiur. Secūda ¶ ex tex. desumit in §. sed neq; de fideiuf. col. j. vbi imperator admittit, eūde creditorē posse experiri actione personali ad debitū, & hypothecaria, & tamen si absoluat reus tanquā debitū nō sit, obstabit sententia creditori ad pignus agenti, vt ne mini nō patet. l. si deferente. ff. quib; mod. pig. vel hypo. sol. Ad quem text. tamē ego quādoq; respondebā defendēdo cōmunē sententiā, quod ibi certū erat absolutoriam sequi nō posse, quod ex intercessione fideiussorū planē liquet. Nā supponit fideiussoris accessio debitū. l. j. ff. de fideiuf. l. j. §. eū qui. ff. de consti. pec. Sed nunc apud me non omnino tuta est. Fac enim solutū esse quicquid deberetur, qua ratione cōsidera absolutoriam sequi posse in psonali, non ne ea tunc in hypothecaria est exceptionē paritura? Tertia ratio: petitorū & possessorium cumulatur. l. cum fundū. §. si. ff. de vi & vi armat. c. pastoralis. de caus. posses. & proprie. cum tamē absolutoriam latam in petitorio agēti possessorio, vt plurimū obstare sit in confesso, vt paulō antē declaratum extitit. Postrema ex l. sed si ante. ff. de excep. vbi cumulatur cōfessoria super seruitute viā cum rei vēdicatione, cum tamē fieri possit, vt absoluat reus in cōfessoria, quia rem probet esse suam, quā res iudicata, dubio procul actori rursus agenti sup proprietate, obstabit. Ijs rationibus mehercule non contemnēdis, regulā nostrā, quā tamen omnes & tradunt, & approbant, euulsam subuersamq;, nemo est, qui non videat. ¶ Sanē quia communis hęc regula in l. fundum. ff. de excep. rei iud. fundatur: pauca de illius intellectu excutienda sunt. Et quoniam illic Africanus constituit, vt si semel orta fuerit inter te & me de proprietate fundi, quē possides, questio, rursusq; ego actor cōfessoria ad seruitutem agā, quia dicā viam ad eū fundū per Sempronianum, quem tuū esse constat deberi, exceptione repellor, tractandum est, quā sit illius traditionis ratio. & docent Barto. & crebrō ceteri hoc ideo constitutū, quia lata absolutoria super fundo rei iudicata exceptionē parit super seruitute. Nā si declaref reus dominus, ipsi sibi seruitus deberi non potest. l. vti frui. ff. si vsusf. pet. l. quicquid venditor. ff. cō. prad. l. in re cōmuni. ff. de seruit. vrba. prad. Quāobrem non obtineret hoc, si priore loco viam, deinde fundū peterem. Quāquam enim reus à seruitute absoluat, non per hoc absoluē-

Intellectus l. 14
fundū. & l.
fundi. ff. de
except.

15
dus erit in dominio fundi, quando hęc (vt nemo non videt) simul stare possint, quod seruitus fundo nō debeat, & quod reus nō sit fundi dominus, sed actor. Hic est casus l. sed si ante. ff. de excep. Pau. Cast. hęc in se vera admittit, quantū tamen ad dd. ll. fundū. & sed si ante. non considerari affirmat. Nam & in casu d. l. sed si ante. posset in primo iudicio seruitutis, talis sententia absolutoria ferri, quā obstaret agēti in secūdo de proprietate: si, puta, statim sibi cōtrouersa seruitute, reus fundū suū esse legitime probasset, & tamē illic traditū est, ea duo iudicia cumulari posse. Quāobrē putat in eis legibus dūtaxat cōsiderari an condemnatoria in secūdo, possit in primo preiudiciū facere, vt si preiudiciū facere possit, nō cumulent, alioquin secus. Ideo non temerē Afric. & Pau. iuriscōsulti celeberrimi distingūt, vt si primo proposita sit rei vēdicatione, deinde agā cōfessoria, exceptione repellar. Nam cum in iudicio seruitutis secūdo de dominio incidēter disputatū sit, de quo principaliter in rei vēdicatione tractandum erat, neq; prius reus ad seruitutem cōdemnari possit, quā declaratur fundum, cui actor seruitutē deberi asserit, actoris esse, patet condemnatoriam in secūdo preiudiciū facere in primo, ideo cumulari non posse. Diuersum autem est, si prius agam ad viā, deinde ad fundi proprietatem: quanquam enim de dominio in secūdo iudicio proprietatis obtinuerim, non tamen obest priori iudicio cōfessoria. Neq; enim necessariō sequitur, sum dominus huius fundi, ergo sibi debet seruitus. Et hęc Paul. Cast. ingeniosa declaratio vsq; adeo mihi quādoq; arrisit, vt illam verā esse defenderim, & certē longē pbabilior est, quā communis. Mihi tamen nunc accuratius cogitanti non facit satis. Nā & cōtra eā, inexpugnabiliter facit, qd diximus de actione furti, quā cū cōdīctio ne furtiua cumulaf: cum tamē in secūdo cōdemnatio sequuta, in primo preiudiciū faciat: à damnato quippe dupli quia furtū fecit, multo magis res ipsa furto surrepta, peti poterit. Quapropter, ne te diutius remorer, si mentem Africanī, illiusq; rationem scire desideras, prius reminisci oportet, quod à iuriscōsultis pro regula traditum est, per minorem causam maiori cognitioni preiudiciū fieri nō oportere. Maior nempe quæstio minorem causam ad se trahit. l. per minorē. ff. de iudic. Rei ¶ autem maiori preiudiciū fieri videtur, cum ea quæstio in iudicium deducitur,

Paul. Cast.
ad eos text.
declaratio.

26
Explana
præter alios
sed si ante.

Vera ad di
ctas ll. decla
ratio.

Quando rei
maiori præ
iudicium fiet
vi dicatur.

tur, que vel tota, vel ex aliqua parte comu-
nis est questioni de re maiori. l. rei maio-
ris. ff. de excep. Et hæc est ratio, quæ mea
sententia mouit Africanum, vt consultus
negauerit eum, qui rei vëdicationem pro-
posuisset, confessoria experiri posse. Sed
reum exceptionem habere, ne præiudiciũ
ei fiat, quali hoc sentiat, imo verò aperte
exprimat, questionem proprietatis maio-
rem, seruitutis verò controuersiam mino-
rem esse: proinde per eam maiori, licet rei
vëdicationi, præiudicium fieri non oportere.
Diuersum respondit Iulius Paul. in
d. l. sed si antè. cum prius actor ad viam
confessoria egit, deinde ad rei proprietatem,
non quidem temerè, neq; abs ratione.
Tamen si quippè per minorem, maiori
cognitioni præiudicium fieri non oporteat.
Per maiorem tamen minori fieri potest,
quando quidem maior causa, minorem
questionem ad se trahit. d. l. per minorem.
ex cuius medulla, & ratione, hæc collegimus.
Idem & Bald. in l. edita. in repetitione
Patauina, col. xiiij. C. de eden. & Rapha.
Cuma. postea præsensisse comperimus in
d. l. fundum. quanquam non adeò familiariter
declarent. † Sed dices ingeniosa sint, minimeq;
vulgaria: non tamen nodum qui cæteris
difficilior est, dissolunt. Nam quid est, quod
Iul. Paul. in d. l. sed si antè, ait: quia &
diuersa corpora sunt, & causæ restitutionũ
disparæ. Pauci ad hæc aduertunt. Tu diligenter
considera, si præter alios dici potest, quod cum
prius proponitur rei vëdicatione, deinde
confessoria super via, decisio questionis
seruitutis à iudicio dominũ pendeat, quando
seruitus non nisi domino fundi debeat. l. j.
ff. com. præd. proinde & eadem ferè sunt
corpora propter connexitatẽ. Est quippe
questio viæ ad causam proprietatis veluti
appèdix, causæ itẽ restitutionũ pares sunt.
Nã ideo restituet res actori in primo iudicio,
quia dominus. Itẽ in secũdo seruitutis, quia
dominus rei, cui debet seruitus. At cum prius
proponitur confessoria ad viam, deinde rei
vëdicatione, cum questio viæ per se stare
possit, neq; vt in illa obtineatur, de dominio
probare necessum sit, sed sufficiat docere de
possessione præsentis. Accurs. in l. sicuti. §. sed si
queratur. ff. si serui. vend. Bart. in l. quidam in suo. ff. de
cond. inst. diuersa censentur corpora, cum
vtrũq; stet principaliter, diuersa itẽ, & dis-
paræ causæ restitutionum. Nam in seruitute
sola possessio causa restitutionis esse potest.
In proprietate verò probatio domi-

nij, necessaria est omni tempore. Sed iam
satis huic regulæ datum est.

Nona regula, Quando plures actiones
sic se habent, quod vnus electione, altera
tollitur, nõ cumulatur. l. quod in hæredẽ.
§. eligere. ff. de tribu. actio. l. si. C. de codi-
cil. † Proinde quãquã ad cõsequendũ le-
gatũ habeat legatarius tres actiones, ex te-
tamẽto personalẽ, rei vëdicationẽ, & hy-
pothecariam l. j. C. cõ. de leg. electione ta-
mẽ vnus aliã tollunt. Nõ enim (vt Papi-
nianus ait) ea mente datum est legatarijs,
pluribus actionibus vt, vt omnibus expe-
riantur, sed vt latior eis agendi facultas sit,
ex vna interim, quæ fuerit electa, legatum
petere. l. cum filius. §. varijs. ff. de lega. ij.
Quamobrẽ & Canonistæ nostri dicunt eũ,
qui de se duas electiones in eadẽ ecclesia
celebratas habet, cogendũ eligere, quam
prosequi velit. c. vt quis duas. de elect. in
vj. Quã traditionem pontificiam, roborat
Martia. iuriscõsulti cõstitutio. Si quis (in-
quit) in duobus collegijs fuerit, rescriptũ
est eligere eũ oportere, in quo magis esse
velit. l. j. ff. de colleg. illicit. Planè hæc regu-
la obtinet, cum certũ est, quod actionis ge-
nus cõpetat. Cæterũ si incertũ sit, pluri-
bus actionibus alternatiuè tamen vti po-
terit agens, modo ex altera se velle conse-
qui, quod eum contigerit, protestetur. l. j.
§. quia autem. ff. quor. leg. Accurs. in l. plu-
ra delicta. ff. de actio. & obligationibus.

Decima regula. † Actiones contrariæ
nõ cumulant. l. j. C. de furt. l. cõtra maio-
res. C. de inoffi. testa. allegans quippe con-
traria nõ audiendus, sed repellendus est. c. so-
licitudinẽ. de appella. Hinc doctores (vt
ad rem nostrã redeamus) tradiderunt, peti-
torij & possessorij retinẽda cumulari nõ
posse. Quãdoquidẽ q rei vëdicatione agit
aduersariũ possessorẽ fateat, agẽs verò re-
tinenda se possidere dicat, quod suo loco
enucleabimus. Porro hæc regula perpetua
non est: plerõq; nempe casus ab illa
excipi constat, quos à laso. & Curt. in d. l.
j. C. de furt. congestos, si te hic labor dele-
ctet, videre poteris. Nã mihi hoc loco ca-
sus duntaxat vnus mihi dignus visus est,
vt referatur, cum scilicet remedia contra-
ria nõ purè, sed cõditionaliter proponerẽ-
tur, quẽadmodũ nõ improbat appellatio,
qua quis dicit sententiam nullam, & si qua
est, appellat. Accurs. in l. j. C. quando pro-
uoc. non est neces. Bart. in l. si expressim.
col. ij. ff. de appellat. hjs regulis, quæ non
omnino extra rẽ nostrã sunt, facilius ad pe-
titorij & possessorij litr, patebit appulsus.

Nona regula.

Decima regula.

Explana-
ta præter alios
sed si ante.

Vera ad dis-
tinctionem II. de cla-
ratio.

Quando rei
maiori præ-
iudicium fieri
dicitur.

Vndecima 19
regula.
Petitoriu et
possessoriu
adipiscende
an cumulen
tur.

Vndecima regula, † Petitorium & possessorium adipiscendæ possunt cumulari. l. j. §. quia autem. ff. quor. legat. c. pastoralis. de causa possessio. & pprieta. Accurf. hic, & est communis omnium sententia, in quam fortissima illa ratio obijci solet. Iudicia in primo, quorū absolutoria lata exceptionem rei iudicatæ est in secūdo paritura, non cumulantur. l. fundum. & l. fundi. ff. de excep. Absolutoria autem lata in petitorio, quia reus se dominū probavit, obstat agenti adipiscendæ. Dyn. in c. qui ad agendum, de reg. iur. in vj. Et crebrò receptum est, vt suo loco vidimus. Sed eam regulam non esse veram, minusq; ex l. fundum, probari, paulò antè docuimus. Secūdo & si vera esset, regulariter traditū est, latam in petitorio absolutoriam agenti adipiscendæ non obstat, vt in iij. regula, supra ostensum est. Nisi cum reus ideò est absolutus, quia se dominum probavit, quod secundum causarū vulgarem & communem cursum non contingit, sed secundum extraordinarium & irregularem, vt reus scilicet in se probandi onus sumat. l. circa. ff. de probat. proinde id non attendimus. Bart. in l. fundum. & in d. §. nihil comune, in prima combinatione. Eam regulam præterea de absolutoria in primo iudicio, quæ si paritura est rei iudicatæ exceptionem, in secundo, cumulationem impediatur, non obtinet ex doctorum sententia, cum speratur & vero simile est, secundum prius finiri, & terminari, quam primum: quia secundum est summarium, veluti possessorium. l. momentaria. C. vnde vi. Accurf. in l. j. C. quor. bo. Primum verò plenarium, quia petitorium, quod plena inquisitione discutere oportet. l. iudices. C. de iudi. Accurf. in l. iij. §. sciendū. ff. ad exhibē. Planè à regula nostra excipies duos casus. Primus. Cum electione vnus, alterū tolleret: vt in casu. l. fi. C. de codic. Testator scripsit hanc clausulam, vt si dispositio sua testamenti iure valere non posset, valeret saltem iure codicillorum, hæres eligere debet, an vellit, vel ex testamento venire, vel ex codicillis, adeo, vt vnus electione alterius sibi aditum præcludat. Quamobrem si petitorium ex testamēto proposuerit, non potest possessorium adipiscendæ intentare. Ideo non poterit testamentum non cancellatum non vitiatum, neq; abolitum offerre, ex eodemq; petere se mitti in possessionem beneficio. l. fi. C. de edict. di. Adria. tolle. Et hoc loco nos iuuat ea regula, quam paulò antè tradidimus, vt

Primus casus.

cum actiones sic se habent, quòd vnus electione ceteræ tolluntur, illarū impeditur cumulatio. l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribu. acti. l. cum filius. §. varijs. ff. de leg. ij. Secundus casus (& est maxima declaratio,) vt hæc regula obtineat, antè conclusionem in causa, si verò renuntiatum fuerit, vel conclusum, vt iam possit causa proprietatis diffinitivæ sententiæ calculo terminari, ne litibus lites inculcentur, & via possit fraudibus aperiri, causa non decisa, possessorio non erit vtendum, nisi iudex, q de causa cognoscit, hoc ipsum ex iusta causa viderit expedire. Verba sunt Innocē. iij. in ca. pastoralis. de causa poses. & proprie. Hæc autem Barto. & ceteri intelligunt de æquitate canonica. Nam secundum iuris ciuilibus rigorem, etiam post conclusionem in causa, cumulari posse credunt. Solus Iason contradicit, existimatq; nullam inter ius ciuile & Pontificiū differentiam esse constituendam. Quandoquidem iura iuribus concilianda sunt. ca. cum expediat. de electi. in vj. & quia hoc iure canonico expeditum est, quapropter illi etiam in foro ciuili standum. c. j. & ij. de no. ope. nuntiatione.

20 Duodecima regula, † Petitorium & possessorium recuperandæ cumulantur. l. cum fundum. §. fin. ff. de vi & vi arma. cap. pastoralis. de causa possessio. & pprieta. Huic regulæ etiam illud refragatur, quod per manus traditum est, latam in petitorio absolutoriam, agenti recuperandæ obstat, vt ab omnibus aduersus Bartol. receptum est, & in v. regula declaratum fuit: non ergo posse debent cumulari. l. fundū. & l. fundi. ff. de excep. sed si nobiscum teneris hanc regulam veram non esse, neq; ex d. l. fundum probari, vt in superioribus docuimus, hunc obicem facili negotio refelles. Quòd si interpretū sententiā sequaris, cogere dicere, quod in antecedenti regula post alios prodidimus, regulā, dictæ l. fundum veram non esse, cum absolutoria lata in primo iudicio, secundum regularem & communem causarum cursum, non est paritura rei iudicatæ exceptionem in secundo, vt in casu nostro. Namq; si absoluetur reus, quia se dominum actor nō probavit, non obstat sententia agenti recuperandæ, quanquam si ideò absolutus reus sit, quia se dominū esse legitime probavit, secus, vt doctores crebrò tradiderūt. At hic non est regularis cursus cause, vt reus in se onus probandi suscipiat, vel si hæc resolutio omniū, tibi minimè placeat, quem

Alter casus.

Opinio Ias.

Duodecima
regula.
Petitorium
& possessorium
recuperandæ an
cumulentur.

Limitatio
xij. regula.

xij. regula. 21

Opinio d
māta.

quemadmodum neque doctis presiusq; cogitantibus est placitura, necessum sic habes dissolvere, vt etiam in superiori regula diximus, traditionem l. fundum. non procedere, cum iudicium secundo propositum, prius, quam primū terminandum est, vt in possessorio est expeditum. l. ordinarij. C. de rei vendi. l. incerti. C. de interd. & quia summam de illo cognoscitur, proprietates autem plena cognitione est excutienda. l. iudices. C. de iudi. Hæc & si communi sint: vera tamen nullo tempore mihi visa fuerunt. Proinde consultius facies si eam regulam adeo generaliter traditam veram esse negaueris, quod nos fusius planiusq; in viij. reg. commostrauimus. Porro hanc nostram regulam limitabis, quo casu renuntiatum fuisset, vel conclusum in petitorio. Eo nempe casu, ne lites litibus inculcentur. Innoc. iij. constituit de spoliato tractandum non esse, nisi causa prius proprietatis decisa. c. pastoralis, de caus. poss. & proprie. Quod verū esse de iure pontificio, non ciuili, Barto. Alexandr. & omnes solo Iaso. excepto, tradiderunt.

Limitatio
xij. regule.

xij. regula. 21 Tertiadecima regula. † Potest actor, qui prius egit petitorio illud suspendere, donec interdictum recuperanda, quod de inde proposuit, fuerit terminatum. l. j. C. de Carb. edict. tex. clari. de iure pontificū in c. significauerūt, de testib. & in cle. vnic. de cau. poss. & proprie. Hinc mirabilem habere poterit secundū aliquos actor utilitatē, si in possessorio obtinuerit. Onus quippe probandi dominium, quod illi incumberebat, in aduersarium trāsfert. l. liberis. §. si. ff. de liberali. cau. l. vis eius. C. de probat. Factus quippe reus est de possessore petitor, ad instar illius, contra quem est facta missio ex primo decreto in reali. l. si prius. ff. de noui ope. nuncia. l. si quis emptionis. §. sed & si quis. C. de præscrip. xxx. vel. xl. annor. Bal. & alij in l. consentaneum. C. quomo. & quā. iud. Caterū damnatur crebrō hæc opinio, quandoquidem actor, qui omisso petitorio, recuperanda possessorium varians proposuit, quāquam in eo obtineat, nihilominus se dominum probare debet, alioquin in petitorio succumbet. c. cum ecclesia Sutrina. de causa possession. & propriet. vbi clerici conuentualium ecclesiarum spoliati à canonicis ecclesie Sutrinæ, egerunt contra eos petitorio, & possessorio, in quo obtinuerunt: non tamen per hoc ab onere probandi in petitorio releuātur, quinimo & si nō

Opinio da
mata.

proben, succumbunt: ad quem text. sexcentis modis recētiore respondet. † Et quāquam prior opinio colorem aliquem habeat, propter odium spoliationis: communis tamen probabilior est, vt onus probandi actori incumbat. Neq; te moueat, quod in odium spoliatorum inductū sit, vt quæstionem dominij referre non possint. l. si quis emptionis. §. sed hæc contra. C. de præscrip. xxx. uel. xl. annor. Accur. in l. ita vt si fur. ff. commod. Bar. in l. iij. §. Caro. col. ij. ff. de verbo. obligation. Nam missis ijs, quæ ad huius obicis dissolutionem doctores inconsideratē effutiunt, facillimē hanc obiectionem ita dilues. Verum est spoliatorem violentum dominij quæstionem referre non posse, vt per hoc valeat recuperanda possessorium impedire. Nam spoliatus ante omnia restituendus est etiam si de iure illius notoriē non constet, vt in sexta regula ostensum fuit: quo autem ad alia, quæstio dominij referri nō prohibetur. Si bona esset præterea hæc ratio, non posset etiam reus in petitorio obtinere etiam si se dominum probaret, quandoquidem generaliter traditum sit, spoliato dominij quæstionem referri non posse. Quod tam apertē falsum est, vt consultatione longiori non egeat. Porro in regula nostra duo obijci possent. Primū, quia qui semel actionem proponit, necesse habet vsq; ad finem litem exercere. §. omnium. de litig. col. viij. authen. qui semel. C. quomodo & quan. iud. Qui ergo petitorium proposuit. non debet posse variando ad possessorium redire, sed rei vindicationē persequi cogendus est. Secundū, quia qui cum posset interdicto, vnde vi, experiri, quæstionem dominij tractari passus est, adeo sibi in recuperanda possessorio præiudicat, vt sibi petenti restitutionem proprietatis quæstio obijci possit. c. j. de restit. spol.

23 † Priorem obicem Alexander cupiens dissoluere, excipit casum nostrum, odio spoliatoris à regula illius authenticæ, qui semel. quod Ias. non placet. Proinde ex eius sententia dicendum est, cōstitutionem illius authenticæ tunc obtinere, cum temere atq; sine causa, actor ab actione desistit. At in casu nostro desistit cum causa & legis autoritate, quæ possessorium ante iudicari constituit. Sed deterior est (aut ipse fallor) hæc solutio. Nā nos illud quærimus, cur ita lex constituerit. Quamobrem tenebis meo periculo Alexan. solutionem, quæ communis est, & expressim probatur in clemen. vnica. de cau. posses. & propriet.

Communis
sentētia pro
bata.

Dua difficultates.

Defensa Ale
xand. ratio.

Declaratur
c. 1. de resti-
spolia.

24 priet. † Circa autem cap. 1. de restit. spol. contorquent se Ias. & recentiores. Tu dic breuiter ingens esse inter casum & casum discrimen. Nemp̄ in eod. cap. 1. spoliatus proponebat possessorium, non etiam petitorium, quinimo consentit, vt spoliator se esse dominū probaret, tuncq̄ quasi tacite pactus videtur nolle vt interdieto vnde vi, si spoliator legitimis documētis se esse proprietatis dominum ostenderet. Quare neq̄ iniuria, si hoc probatum sit, spoliatus non restituitur. At casus noīter est, cum idem, qui petitorium proposuit, illud suspendere desiderat, possessorioq̄ experit, quod lex in odium spoliantis non improbat. Neq̄ enim agēdo petitorio expressē, vel tacite possessorio renuntiauit, sed imprudens prius rei vēdicatione egit, quam imprudentiam, non tam lex horret, quam spoliationem.

xiii. regula.

25 Quartadecima regula. † Petitorium & possessorium retinendæ non possunt cumulari. Accurf. & alij hic, Bart. & omnes ferē hic. glōf. in c. pastoralis. de cau. pos. & propriet. obstante ratione cōtrarietatis. Nam qui actione in rem agit, aduersarium possidere dicit. l. 1. C. de alien. iudic. mut. caus. fact. c. examinata. de iudic. Qui verō retinendæ experitur, se possessorem cōtendit, sed in possessione turbati conqueritur. l. 1. §. est igitur. ff. vtj possid. Tanquam ergo contrarius semetipsum excludit. l. si procuratorio §. sed si alius. ff. quan. appel. sit.

Primus casus
sus à regula
exceptus.

26 c. sollicitudinem. de appel. † Planē hęc regula perpetua nō est. Ab ea nanq̄ ex Bar. & alijs plures casus excipiuntur. Primus, cum vtrūq̄ remedium pro iure incorporali, veluti seruitute proponeretur. Nam cum in ea petitorium sit confessoria actio. l. ij. ff. si seruit. vendic. §. aq̄e. de action. in Instit. quæ illi etiam datur, qui est in quasi possessione seruitutis contra turbantem. l. & si forte §. 1. ff. si serui. vend. ea actione in rem proposita potest experiri retinendæ interdieto, quod pro iuribus incorporalibus & quasi possessione competit. l. quoties via. ff. de serui. Eadem ratione non secus in sacerdotijs, & alijs iuribus spiritalibus, quæ cum incorporalia sint, non verē possidentur, sed quasi: quare in his petitorij & possessoriij retinendæ cumulatio admittitur. c. significauerunt. de testi. Card. in clem. vnic. de caus. poss. & proprie. Secundus casus est: si petitorium & possessorium, ratione diuersæ possessionis proponatur, veluti (vt exemplis res clara fiat) quia egerim actione in rem possessionis

Alter casus.

naturalis ratione, quæ apud te est, deinde verō vt possidetis ratione ciuili turbatę, quæ apud me est. Aut per contrariū, quia egerim rei vendicatione nudæ detentationis, quæ apud te est, ratione: postea verō vt possidetis, quod ciuilit̄ & naturaliter possiderem, iuxta l. officium. ff. de rei ven. & l. rei commodatę. ff. commodat. Huius quippe possessoriij retinendæ cum petitorio cumulatio minimē prohibetur, vt hoc textu secundum quintam lecturam, allegatur. Accur. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. pos. Tertius casus: si possessionem post intentatum petitorium actor quasiisset vt hic secundū quartā lecturā. Sed tūc obstat: quoniā si ad agentē rei vendicatione peruenerit res controuersa, expirat petitorij iudicium, ideoq̄ reus absoluendus est. l. si autem. §. 1. ff. de rei vend. Quemadmodum si antē rem iudicam is, cum quo actum est, actori satisfaciat, iudicis officio eum absolui ab instātia obseruationeq̄ iudicij conuenit, quanquā in ea causa fuisset iudicij accepti tempore, vt damnari deberet. l. quoties. ff. de solu. §. fin. de perpet. & temp. actio. Si ergo extinctum est petitorium: nullus est illius cum possessorio concursus. † Tu considera, quod actor, qui in rem agit, duo potissimum petit. Primum, vt declaratur dominus rei cōtrouersę. l. Pomponius. §. sed & si is. ff. de procurat. l. & ex diuerso. §. 1. ff. de rei vend. Alterum, vt possessio quæ apud reum est, ad ipsum transferatur: ab hoc vltimo reus statim cum sine dolo malo amisit possessionem, est absoluendus. d. l. si autem. §. 1. hocq̄ respectu finitū est petitorium. At quo ad primum caput, vt scilicet actor dominus declaratur, adhuc durat. l. si à te. §. si quis fundum, vbi Accur. Bar. Cuma. & Cast. ff. de excep. rei iudic. Durat item quo ad fructus, partus, & stipulationē de euictione, propter quæ etiā postquam reus possidere desijt in actione in rem, necessaria est sententia. l. vtiq̄. ff. de rei vend. l. si serus. ff. iud. solu. Quartus casus est, cum actor quo tempore egit petitorio se possidere ignorabat, quia fortasse per alium possidebat. l. fin. ff. pro suo. Barto. & alij hic. Nam is duntaxat, qui se possidere scit, agendo in rem commodo possessionis renuntiat. Accur. in l. si duo. ff. vtj possid.

29 Quintadecima regula. † Possessorium, quod causam proprietatis cōtinet, nūquā cum petitorio concurrat. Barto. hic, Bald. in l. edita. col. xv. C. de eden. sequunturq̄ cate

Explanatio
regule.

Tertius casus.

Singularis in
interpretatio.

Egregia declaratio.

Questionis
nostrę epilo-
gus.

Quartus casus.

xv. regula.

ceteri, cuius ratio, est altera regula. Cum absolutoria lata in vno iudicio paritura est rei iudicatae exceptionem in altero, iudicia illa non cumulantur. l. fundum. ff. de excep. quemadmodum in istis possessorijs. l. ij. §. quaedam. ff. de interd. possessorio nempe finito, totum finitur. l. j. §. fin. ff. de aqua quot. & aest. Declara primò hanc regulam procedere, si prius intentetur petitorium, deinde possessorium, secus verò, si per contrarium, priore loco possessoriũ, postea petitoriũ proponeretur. Ant. But. in c. cum dilectus de caus. pos. & proprie. Eo nempe casu cessat ratio. Nam absolutoria lata in possessorio, in quo tractatur de dominio duntaxat incidenter non obstat agendi petitorio, in quo proprietatis principaliter discutitur. l. sed si ante. ff. de excep. sequitur Alexan. hic. At ego verum esse id affirmare non ausim, propter verba d. §. quaedam. Quapropter ipse generaliter hanc regulam intelligo, etiam si possessorium prius proponatur, modò tamen simus in possessorijs causam proprietatis continentibus principaliter, vt in interd. de itinere reficiendo, & similibus. In alijs autem, vt in interd. de liberis exhibendis, quod preparatorium est interd. de liberis deducendis. l. deinde. §. j. ff. de liber. exhiben. Butr. sententiam non improbarem, quandoquidem in eo & similibus, vt obtineatur, satis sit summatim probare. l. ij. §. ibidem. & l. thesaurus. ff. ad exhiben. † Probationes autem factae in summario iudicio non obstant, neq; fidei faciant in plenario. l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudic. c. veniens. de testib. Accur. in l. si iudex. ff. de ijs qui sunt sui. ijs quaedam Ponta. declaratio, quam Alexand. mordet, satis defendi potest. Postremò, vt nihil intactum omittatur, quod ad rem nostram pertineat, sciendum est in 29 quaestione illa vulgari: † An petitoriũ & possessorium possint cumulari, maximam fuisse apud legum ciuiliũ interpretes cõtrouersiam, nodo (vt dicitur) Gordiano implicatiorem. Nam alij, vt Ioan. & Azo indistinctè tenuerunt nullum possessoriũ cum petitorio cõcurrere posse, cum leges vbiq; dicant, orta proprietatis & possessionis lite, prius possessorium terminandum, neq; ante proprietatis causam excuti posse. l. ordinarij. C. de rei vend. l. incerti. C. de interd. l. is qui destinauit. ff. de rei vendic. l. exitus. ff. de acquirẽ. possess. Alij verò omne possessorium cũ petitorio intentari posse putauerunt. Neq; eos mouet

quod in possessorio retinenda de contrarietate obijcitur, nam fieri potest, vt qui naturaliter & ciuilitè possidet, nihilominus ratione nuda detentationis, quæ penes aduersarium est, agat, vt in eo, qui rem commodauit, aut deposuit. l. officium. ff. de rei vendic. l. rei commodatę. ff. commo. Neq; leges paulò ante à Ioan. & Azone allegatę petitorij & possessoriij concursus prohibent, sed duntaxat, vt à possessorio inci- 31 piatur, consulunt. † Et hanc opinionem Cyn. Bart. & omnes Pet. tribuunt, cum tamen nunquam Petri fuerit. Nam & ego Petrum videre volui, qui in l. ordinarij. colum. pen. alleg. aliorum opinionibus improbat, Azo. sententię nominatim subscribit in hæc verba. Quid (inquit) dicemus in lege nostra? Ego approbo sententiam Ioan. & respondeo, quòd nullũ possessorium possit intentari cum petitorio, & credo quòd in foro ciuili nũquam fuit dubitatum, vnde hæc sententia ab omnibus seruaretur in foro nostro, de foro ecclesiastico non curo quid fiat. Tertij dixerunt possessoria adipiscenda & recuperanda cum petitorio cumulari. l. cum fundũ. §. fina. ff. de vi & vi arma. l. j. §. quæ autem. ff. quorum lega. c. pastoralis. de caus. pos. & proprie. Possessorium autem retinenda, non obstante ratione contrarietatis, vt suo loco extitit declaratũ, & hæc fuit Marti. opinio, quam crebrò nostri interpretes 32 secuti sunt. † Tu, vt huius difficillimæ contentions planum sensum habeas, præter alios, & clarius considera hanc quaestionẽ dupliciter intelligi posse. Primò an omne possessorium cum petitorio possint simul & in eodem libello proponi, non vt simul tractentur, & super vtroq; eodem tempore procedatur, sed vt imprimis super possessione, cuius causa terminata, deinde de proprietate contendatur, & tunc illorum opinionem verissimam esse confirmo, qui tenent possessorium quodcunq; etiam retinenda cum petitorio concurrere posse. Neq; hoc verum esse quisquam sani iudicij negauerit. Potest rursus quaestio intelligi: An possessorium et petitorium possint simul proponi, vt etiã super vtroq; simul procedatur, & tunc Ioan. & Azo. sententiam defenderem, vt nullum possessoriũ cum petitorio cumuletur, quãdoquidem orta proprietatis & possessionis lite, prius possessionis decidi oportere quaestionem, vt ex hoc ordine facto de domini disceptatione probationes ab eo, qui de possessione victus est, exigantur, Diocletian. & Maxim

Explicatio regule.

Singularis interpretatio.

Questionis nostrae epilogus.

Opinio affirmatiua falsò Petro tribuitur.

No. est vera accipitis quaestiois explanatione.

Limita. Bar. & aliorum.

Maximia. Imper. ad Pompeianum praefectum pratorio scripserint. l. incerti. C. de interdi. Ab hac autē declaratione, si Bart. & alijs credendum sit, vnicus casus est excipiendus, cum scilicet petitorio ab actore proposito, à reo possessorium recuperanda propter spoliationem, pendente lite ab eodem actore factam proponitur. Tunc enim super vtroq; iudicio proceditur, neque possessorium petitorium suspendit. l. si constiterit. C. fin. reg. Bart. hic in iij. combinat. & col. vij. sequuntur Aret. Alexan. Iason, & ceteri, submouentes, quod in aduersum obijci posset, spoliatum scilicet ante omnia esse restituendum. l. vnica. C. si per vim. l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iul. de vi publ. Nam exceptio huiusmodi, que spoliato cōpetit, dilatoria est, proinde ante litē contestatam, & in initio antequā fiat aliquis actus, per quem in iudicem consentiri videatur, opponenda, alioquin inutilis fit. l. ita demum. C. de procu. l. si. C. de excep. c. inter monasterium. de re iudi. Bart. in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condi. indebi. † Ceterum hęc decisio quamuis recepta sit, apud me tuta non est, quia spoliatio facta pendente lite execrabilior est, & odiosior, quā quæ antē litē fit, cum per eam ius, iudex, pars, & iustitia cōtemnantur, & eludatur: in eam ergo seuerius, si fieri possit, est animaduertendum. c. j. §. j. de ap. in vj. proinde iniustum quodammo do esset & absurdum, vt qui spoliat ante litē, ante omnia restituere cogere, nō etiā qui lite pendente spoliat, qui sine dubio longē grauius delinquit. † Ideo & appellans, si aduersariū appellatione pendente spoliat, appellationis beneficiū perdit. glos. in c. non solum. de appellat. in vj. Nihil autem me mouet Aret. Iaso. & aliorum consideratio, quod ideo per spoliationem pendente lite factam petitorium non suspendatur, quia lis legitime incepta erat, cum nulla præcederet spoliatio, iudicijs autem legitime inchoatis magis faueri soleat. l. qui cum maior. ff. de bon. liberto. Quandoquidem negocia iam cœpta, nō dum tamen perfecta, propter factum maximē contra ius superueniēs effectus suos perdant. Dy. in c. factum, de reg. iur. in vj.

34 † Non etiam te remoretur, quod aiunt, exceptionem spoliato competentem, vt antē omnia restituatur, dilatoriam esse, proinde ante litē contestatam opponendam. Nam (vt Cuma. animaduertit) hęc argumenti dissolutio fallax est, siquidem dilatoriae exceptiones post contestatam litē

Comunis de: 33 claratio im probata.

superuenientes possint etiam post contestationem proponi. l. ij. C. de cōfort. eiusd. lit. c. insinuante. de offi. deleg. Bar. in l. ij. §. munerum. ff. de excu. tut. Neque enim est quod alicui imputetur, quod non prius eam exceptionem, quam nondum cognouerat, proposuerit. c. pastoralis. de except. Sed & expressim, quod exceptio spoliationis non sit dilatoria, contra Bart. & ceteros, quinimo post litē contestatam, & vsq; ad conclusionem in causa possit proponi, propositumq; petitorium suspēdat, est tex. in cle. vnic. de cau. pos. & proprie. & in c. ex conquestione, de restitu. spolia. hoc præterea ratione non contemnēda cōfirmatur. Nam si actor, qui prius petitorium proposuit variando vsq; ad conclusionem in causa ad possessorium recuperanda redire potest. c. pastoralis. de cau. pos. & prop. cur non & reus, qui fauorabilior est, cui saltem minus, quā actori licere non debet, quanquam non improbabiler dici possit, vt omnium dicta saluentur, interdictum, vnde vi effectum dilatorium habere, cum per modum exceptionis proponitur, non cum per modū actionis. Panor. in c. ex cōquestione. col. iij. de restitu. spol. siquidem in potestate actoris sit, quando iure suo vtatur. l. pure. ff. de dol. mal. excep.

Elegās ratio

36 Sextadecima regula. † In iudicijs possessorijs quibuscūq; necessaria est litis cōtestatio. l. properandum, in prin. C. de iudi. que regula obtinet in omni possessorio siue illud sit retinendæ. §. hodie. de interdi. siue adipiscendæ. l. si. §. si. iuncta glos. ff. quor. legat. siue recuperandæ. l. si. cum glo. C. si per vim vel alio modo. c. accedens. j. vt lit. non contest. Accur. in l. j. §. annum. ff. de itin. actuq; priuat. & in l. j. ff. vtrobi. gl. in c. consultationibus. de offic. deleg. Bar. & ceteri communiter hic, Bal. in l. incerti. col. vij. C. de interdict. & recentiores hic rationem huius rei prodiderunt,

37 † quoniam (inquiunt) lata super possessione sententia diffinitua est. Accur. in l. vnic. C. si de momēta. pos. fue. appel. Bar. in l. ij. ff. de appel. recip. quæ consistere nō potest nisi lis contestetur. l. prolatam. vbi Accur. Bar. Bal. & aliq. C. de senten. & interlo. omnium iud. etiam de partium consensu. Glos. in c. de causis. de offic. delega. Ceterum nō est perpetua hęc regula. Ab ea nempe permulti casus excipiuntur. Ego tres tantum referā. Primus, si agamus possessorio contra incertam personam. l. si. C. de edic. diui Adria. tol. neq; iniuria. quandoqui

xvj. regula.

Inepti Iaso. distinctio.

Si periculum est in mora, legum solennitates remittuntur.

Tres casus excepti.

No. opi. 38

do quidem ubi non est aduersarius, qui resistat, sola actoris propositio, litis contestationem inducat. Accurs. & Bald. in l. quin quaginta. ff. de excus. tut. Secundus casus in possessorio edicti Carboniani, quod cum summam tractet. l. iij. §. causæ. ff. de Carbon. edic. l. j. §. & generaliter. ff. de vent. in posses. mit. litis contestationem non requirit. Bart. hic, col. penul. & in l. Fulcinius. §. cum hoc. ff. quib. ex caus. in possessio. eat.

No. opi. 38

† Hanc exceptionem & si omnes sequantur, ipse tamen probare non possum, si quidem possessionis etiam causa summam cognoscatur. l. momentaria. C. unde vi. l. iij. §. sciendum. ubi Accurs. ff. ad exhiben. in qua tamen litis contestationem adeo necessariam dicimus, ut sine ea contra reum ad diffinitivam minimè possit perueniri: imo generalius traditum est in omnibus iudicijs summarijs, quibus non nihil vel iure actionis petitur, vel iudicis officio principaliter imploratur, ubi diffinitiva sententia sequi debet, litem contestari necessarium esse, cum & aliàs non videatur res in iudicium deducta, nec valeat processus. l. j. & auth. offeratur. C. de lit. contest. Spe. in §. postremo. col. vj. de offi. omni. iudi. Bart. in l. iij. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. Bart. in extrauaganti, ad reprimendum. quomod. in las. maiest. crimi. procedat. per l. tigni. §. si quis non possideat. ff. ad exhiben. ubi innuitur in actione ad exhibendum litis contestationem necessariam esse, & tamen constat id negocium summam expediri. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhiben. Ridicula est autem distinctio las. cum distinguit, aut verbum, summam profertur in materia, in qua sententia non parat plenum præiudicium, ut in Carboniano, ut tunc non sit necessaria litis contestatio. Nam intelligit summam, & quo ad probationem, & quo ad ordinem: aut verò in materia, in qua facit plenum præiudicium, ut tunc intelligat summam quo ad probationem, non quo ad ordinem, quoniam in possessorio lata sententia non parit plenum præiudicium, cum in diffinitiva reparatur. glos. in l. vnic. C. si de moment. pos. Et tamen constat in possessorijs contestationem litis necessariam. † Tertius casus. Quoties dilatio periculum esset adlatura. Bald. in d. l. incerti. col. vij. Et hunc casum quamquam Alexander controuertat, nos sequimur: siquidem cum periculum est in mora legum solennitates, & iudiciorum ordines remittantur. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de no. ope. nuntiat. l. ait prætor. §. si de-

bitorem. ff. quæ in fraudem credit. Proinde tamen si iudex eum, qui verè contumax est, contumacem pronuntiare non possit, nisi prius liqueat illum esse contumacem. glos. in c. sapè. de appel. Bar. in l. multum. ff. de cond. & demonst. & in l. hæc autem. §. j. ff. quib. ex cau. in pos. eat. Hoc verum, nisi dilatio periculum esset allatura, quia statutum forte arcebat iudicem ad pronuntiantum. Bal. in l. falsus. col. vij. C. de furt. Quod autem obijcit Alexander facile est refellere. Nam causa damni infecti, quauis celeritatem desideret, & in ea lis contestetur, propter tamen non factam contestationem periculum nullum est allatura: siquidem pro damno, pendente iudicio contingente, remedium damnū passo proditum sit. l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. infec. Reliquos casus Riparius familiariter cogerit, ad eum lectorem remittimus.

HOC loco finem facere statueram tractatus nostri, possessorij, & petitorij, quandoquid prædictis sexdecim regulis, explicata sint, breuiter, quæcūq; ad eam materiam pertinent, quæ à Bart. & ceteris hic confuse & inordinate tradita sunt: verum me rogauerunt ex scholasticis nonnulli, quibus nihil nisi cum nefario scelere negare possum, ut quoniam de interdicto recuperandæ unde vi, verba non semel fecerã, quot remedia ad recuperandam possessionem ab utroq; iure prodita essent, explanarem, qualesq; sit inter ea discrimen, docerem, atq; (ut mei moris esse dicebant) familiariter declararem. Quibus morem gerere, & obsequi cupiens, confestim calamus manui addidi, talemq; operam nauaui, ut etiam in re, nihil sit à me prætermisum, quod scholasticis nostris vsui & vilitati esse possit. † Scire igitur debes octo potissimè auxilia à iure tam ciuili, quam pontificio, ad recuperandam possessionem prodita fuisse, quæ Specul. congerit in tit. de restit. spol. §. j. Primum est, interdictum unde vi, quo sic edixit prætor: Unde tu illum vi deiecisti, aut familia tua deiecit, de eoq; quod ille tunc ibi habuit, tantummodo intra annum, post annum verò de eo, quod ad eum, qui vi deiecerit, peruenerit, iudicium dabo. l. j. in princ. ff. de vi & vi armata. Loco cuius interdicti utilis actio hodie proponitur. §. fin. de interdict. quæ ab Accurs. cæterisque interpretibus illic, & in locis communibus actio in factum appellatur. Secundum remedium, est iudicis officium. l. Aquilius Regulus. in fi. ff. de donat. Accurs. in l. & non tantum. ff. de petit. hered.

Dissoluta
Alex. ratio.

Elegans ratio

xvi. regula.

Inepti Iaso.
distinctio.Si periculum
est in mora,
legum solennitates
remittuntur.Tres casus
excepti.Remedia ad
recuperandam
possessionem
prodita plura.
Interdictum
unde vi.

Officium iudicis.

hæred. quo expulsus benignè à iudice peti-
 tit, vt ea possessio, quæ à violèto inuasore,
 aut eius hærede possideri reperitur, sibi re-
 stituatur. c. quia V. de iud. c. bonæ memo-
 riæ. extra de appel. Tertium est c. sapè. de
 restit. spoliat. quo expulsus, aut spoliatus
 non tantum ab eo rem recuperat, qui vim
 intulit, sed etiam ab eo, qui scienter à violè-
 to inuasore rem recepit. Quartum est, quod
 ex can. reintegranda. iij. q. j. nomē desum-
 psit, eo Ioānes pontifex Romanus, ad Za-
 chariam archiepiscopum scribens, reinteg-
 randa esse omnia spoliatis vel eiectis epi-
 scopis, & in eò loco, vnde abscesserāt, fun-
 ditus reuocanda, quacumq; conditione tē-
 poris, aut captiuitate, aut dolo, aut violen-
 tia maiorum, & per quascumq; iniustas cau-
 sas res ecclesię vel proprias, id est, suas sub-
 stantias perdidisse noscuntur, voluit. Qua-
 propter si quis sacerdotio spoliatus repe-
 riatur, conditione ex canone, reintegran-
 da, restitutionem petet, possessione tamen
 prius & deiectione probata. c. consulta-
 tionibus. de offic. deleg. Quintum est, con-
 stitutionis si quis in tantam. C. vnde vi.
 quod locum habet, cum possessionem rei
 mobilis, aut immobilis, quis vi occupat,
 aut inuadit, dominum nempe rei, si tamen
 dominus erat, amittit, restituta possessione
 spoliato. Quod si res aliena erat, rem re-
 stituit, & vltra in rei æstimatione condēna-
 tur. Sextum remediū, est edictū diui Mar-
 ci, quo cautū est, vt creditores, si quas pu-
 tant habere petitiones, actionibus experia-
 tur, alioquin si res debitorum temerè inua-
 serint, rem acceptam restitunt, & ius cre-
 diti amittunt. l. extat. ff. quod me. cau. l. cre-
 ditores. ff. ad legem Iul. de vi ~~publica~~ ^{Sanè}
 dixi temerè, quoniam secus, si iudicis au-
 thoritate, aut pacti, veluti, quia partes pe-
 pigissent, vt non soluto debito creditori,
 possessionem debitoris ingredi liceret. l.
 iij. C. de pignor. Septimum est constitu-
 tio. l. cum quærebatur. C. vnde vi. quæ (vt
 Bald. illic docet) vna est ex quinquaginta
 decisionibus Iustiniani, in eum producta,
 qui rem immobilem vacatē auctoritate
 propria occupauit. Octauum est l. si coloni.
 de agrico. & censit. lib. xj. C. quod pro
 rebus animatis, quarum possessionem per-
 didimus, vt nobis restituatur, cōpetit, de-
 clarat Panor. in c. sapè. col. ij. alleg. Cate-
 rùm in quibus hæc inter se differant, cum
 ex prædictis non planè liqueat, specialius
 tractandum veniret, sed quoniam singu-
 la repetere oblongum esset, de interdico
 vnde vi, duntaxat verba faciam: vt autem

planum sensum huius subobscuræ mate-
 riæ habere possis, annotabis sequentes
 regulas.

- 4¹ Decimasextima. † Interdictum vnde vi
 non competit aduersus singularem succes-
 sorem. l. cum à te. ff. de vi & vi arm. c. cum
 ad sedem. de restit. spol. ratione prompta,
 quia interdictum vnde vi, personale est. l.
 j. §. pen. ff. de interd. & idem in actione in
 factum, quæ loco interdicti vnde vi, hodie
 datur. §. fin. de interd. actiones autem per-
 sonales non rem, sed personam sequuntur.
 l. j. §. si heres pcepto fundo. ff. ad Treb. l.
 si. §. si. ff. de cōtrah. emp. l. hæres. C. de do.
 4² † Caterum obstat huic regulæ text. in c.
 sapè. de restit. spol. vbi spoliatus possessio-
 ne non tantum contra spoliantem agit, sed
 etiam ab illo, qui scienter ab spoliatore rē
 recepit, restitutionem petit, cum succedat
 in vitium. Sed breuiter dic conditione ex
 illa decretali, sapè. contra tertium posses-
 sorem agi posse, non autem interdicto vn-
 de vi, quod personale est. Bart. in d. l. cum
 à te. Declara per interdictum vnde vi, à le-
 ge ciuili erat tantum prouisum contra spo-
 liantem, mandantem, & ratum habentem:
 verum, quoniam non multum interest,
 vtrum sciēter detineas, an inuadas alienū,
 constituit Innoc. iij. in concilio generali,
 vt si quis rem eiusmodi emerit, aut alio ti-
 tulo singulari scienter receperit, cum suc-
 cedat in vitium, restitutioni sit obstrictus.
 Ijs habes differentiam inter interdictū vn-
 de vi, & remedium ca. sapè. quam omnes,
 4³ quotquot legerim, approbant. † Mihi ta-
 men nō placet, quinimo aduersum omnes
 existimo d. c. sapè. de interdicto vnde vi,
 loqui, vt id, quod à lege ciuili strictis regu-
 lis concluderetur, per ius pontificium ad
 singularem successorem scienter in vitium
 succedentem summa ratione fuerit exten-
 sum: quod text. illic tam clarè probat, vt
 negari nō nisi cum maxima calumnia pos-
 sit, si iungamus principium text. dum di-
 cit: non subuenitur per restitutionis bene-
 ficium, de interdicto vnde vi, vt nemo ibit
 inficias intelligens, cum vltimis verbis, dū
 ait: per restitutionis beneficium succurritur,
 de eodem interdicto constituēs. Nec
 huic nostro sensui obstat, quod vulgò di-
 ci solet: quod nō mutatur, quare stare pro-
 hibetur. l. sancimus. C. de testa. & quia ita
 intelligendo necessum est l. ciuili corre-
 ctionem induci, quam tamen vitare debe-
 mus. c. cum expediat. de elect. in vj. Nam
 hoc obtinet, cum in dubijs sumus. At in
 casu claro, quid verbis contendere opus
 est.

c. Sapè. de re
 stit. spoliato.

Canon. rein-
 tegranda.

l. Si quis in
 tantam.

Edictum di-
 ui Marci.

privata

l. Cum quære-
 batur.

l. Si coloni.

xvij. Regula

Declaratum
 c. Sapè

Not. ex pul-
 chra opinio.

Explicata l.
 titia. C. de ac-
 quir. posses.

No. declara-
 tio.

No. sensus
 ad s. aliqua
 do. l. si cum
 exceptione.

est: non ne text. in d. c. sapè. dicit non ob-
stante iuris civilis rigore: quæ verba clarâ
eiusdem legis correctionem inducunt. Ac-
curf. in l. cotem ferro. §. fin. ff. de publica.
& in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in
fraud. credit. Et postquam hunc sensum
scripsissem, & publicè docuissem, à Bart.
Soci. prius traditum fuisse comperi in l. rē
quæ nobis. col. iij. ff. de acquir. possess. fru-
ctuosum esse dicens, quoniam privilegia
concessa interdico vnde vi, contra spoliā
tem, competere etiam contra succeden-
tem scienter in vitium, quod est notatu di-
gnum. † Obstat deinde huic regulæ præ-
ter alios, quia vitium violentiæ trāsīt cum
re in quemcūq; successorem. l. vitia. C. de
acquiren. possess. Sed id quantum ad impe-
diendam longi temporis præscriptionem
obtinere. §. furtivæ quoq; res. de vsucap. au-
then. mala fidei. C. de præscrip. longi tem-
poris. non quantum ad possessoria iudi-
cia. d. l. cum à te. ff. de vi & vi arma. & l. bo-
næ fidei. ff. de acquiren. rer. dom. Planè nō
est perpetua hæc regula: nō enim obtinet,
si is, qui spoliavit, non esset soluendo, nam
in subsidium singularis successor, iure etiā
civilis interdico vnde vi, conveniri potest.
Accurf. Bart. Alber. & Ang. in d. l. cum à
te. per l. itaq; ff. de furt. Bald. in l. j. ad fin.
C. de reuoc. ijs quæ in fraud. credit. Sequū-
tur omnes in locis communibus. † Sed di-
ces, hæc limitatio superuacanea videtur,
cum sine distinctione contra singularem
successorem succurratur, per c. sapè. Re-
sponde, remedium illius c. non cōtra igno-
rantem vitium spoliij, sed contra eum tan-
tum, qui sciens rem recepit, competere, vt
illic glos. Panor. & alij docuerunt. Nostra
autem exceptio in singulari etiam posses-
sore vim illatam ignorate procedit: quod
& si nemo tangat, verum esse existimo, ne
vis, quam passus sum, mihi sit damnosa,
quemadmodum in actione, quod metus
causa, dicimus, quæ contra singularem suc-
cessorem etiam bonæ fidei datur. l. si cum
exceptione. §. aliquando. ff. quod met. cau.
Cur autem non idem, & adeo generaliter
in interdico vnde vi, traditum sit, laborat
Ang. & ceteri nouissimi, maxime in hoc
§. nihil commune. † Ego quicquid alij ea
in re opinati fuerint, semper sum arbitra-
tus nullam quo ad hoc differentiam inter
interdictum vnde vi, & actionem quod
metus causa. Quoniam sicut interdico
vnde vi non datur contra singularem suc-
cessorem, nisi expulsore existente non so-
luendo, ita neq; actio quod metus causa,

& sic intelligo. d. §. aliquando, in quo etiā
probat hic meus sensus, dum in fine as-
signans rationem dicit, ne metus, quem
passus sum, mihi captiosus sit. Quare pa-
tet eum tex. loqui, cum expulsor non est
soluendo, quia si soluendo esset, contra
eum agi posset, quare metus illi captiosus
non esset.

47. Duodevicesima regula. † Interdictum
vnde vi contra vniuersalem successorem,
puta hæredem datur. l. si plures. ff. de vi &
vi arma. c. si episcopum. xvj. q. vj. glo. in c.
significauerunt. de testi. quod sane intelli-
ge inquantū ad eum peruenit, ideo si plu-
ribus stantibus hæredibus ad vnum tantū
peruenit, solus ille conuenitur. d. l. si plu-
res. Obstat huic regulæ, quod vulgò ef-
ferri solet, ex delictis defunctorum hære-
des minime conueniri. l. j. C. ex delict. de-
funct. Sed dic quod hæredes vim inferē-
tis non conueniuntur ex delicto defuncti,
tanquam obligatio sit merè hæreditaria,
sed quia res ad eos peruenit, quod ex eo
vel maxime liquet, quoniam (vt dixi) is tā-
tum hæres, qui possidet rem, conuenitur.
Cuma. Imo. Aret. & posteriores in l. iij. §.
Cato. in iij. oppo. Bart. ff. de verb. obliga.

48. Decimanona regula. † Interdictū vn-
de vi pro rebus soli duntaxat competit. l.
j. §. hoc interdico. & l. iij. §. vnde vi. ff. de
vi & vi arma. Declara hoc verum in inter-
dico vnde vi directo, secus in vtili, quod
pro iuribus incorporalib⁹, à quorū quasi
possessione quis deiectus est, datur, velu-
ti, si quis à quasi possessione iurisdictionis
expulsus sit. Inno. in c. querelam. ad prin.
de elect. Bart. in d. l. iij. §. vnde vi. refutans
contrariam Azo. & Accur. sententiam. Et
hec declaratio mihi duabus rationibus pla-
cet. Prima, quia vsus iuris incorporalis
pro possessione à lege accipitur. l. quo-
ties via. ff. de feruit. Et quia licet verba le-
gis, de possessione loquentis non conue-
niant, mens tamen adaptatur, ideo vtile
saltem interdico locum habebit. Ac-
curf. in l. ex legato. C. de lega. Bar. in l. j. ff.
de actio. & obli. Bal. Pat. Alex. in l. cura-
toris. C. de neg. gest. Nec existimes minus
consultum expulso agenti per vtile, quàm
per directum, cum non effectu, sed nomi-
ne tantum differat. Ideo (vt Iulij. Paul. ait)
non refert, an directa quis vel vtili actio-
ne agat, vel conueniatur. l. actio. ff. de neg.
gest. Non est prioribus dissimile, quod
Accur. & ceteri in l. si quis in tantam. C.
vnde vi. scribunt, cōditionem ex illa lege
dari pro iuribus incorporalibus. Et idem

xviiij. regula.

xix. regula.

Duplex ratio.

D D in inter

Explicata l.
uitia. C. de ac-
quir. possess.

No. declara-
tio.

No. sensus
ad §. aliquā-
do. l. si cum
exceptione.

xvij. Regula

Declaratum
c. Sapè

Not. ex pul-
chra opinio.

In interdico, vti possidetis, prodidit. Bar. in l. j. ff. vti possid. Sed nunc de officio iudicis dicemus.

xx. regula.

49 Vicesima regula. † Officiū iudicis contra singularē successorem malæ fidei non datur, hoc est, contra illū, qui scienter successit in rē vitio violentiæ affectā. Panor. in d. c. sapē. per illū text. qui supponit, nullum remedium possessorū ante illud c. fuisse proditū spoliato cōtra singularē successorē scienter succedentē in vitium. Quinimo habebat necesse probare expulsus do miniū, cuius cum difficilis sit probatio, sapē cōtingebat expulsos nō modō possessione, sed & dominio propter illius difficilem probationē priuari. Obstat c. quia V. de iud. vbi cum V. violēter ecclesiā P. clerici occupasset, impetrauerat idē P. literas super restitutione cōtra V. violentū occupatorē, quo mortuo R. sciens vitium defuncti V. eam ingressus est, cōstituit illic Celest. pontifex sub forma priorū literarū inter R. & P. & sub eisdē iudicibus negotiū terminabitur perinde, atq; inter V. & P. si viueret, terminaret. Clare ergo probat ille tex. quod officii iudicis imploratur cōtra singularē successorē succedentē in vitium. Obstat deinde tex. in ca. bonæ memoriæ. de app. vbi Abbas & monachi sancti Augustini Cātuarie. ecclesiæ, qui à laicis eiusdē diocesis, eademq; ecclesiā spoliati fuerunt, restituuntur cōtra Archidiaconū, qui reperitur eandē ecclesiā possidere, quod cum interdico vnde vi, fieri non possit. d. l. cum à te. iudicis officio fieri credendum est. Tertio obstat ratio: Officiū iudicis vbi cūq; ratio suadet, cōpetit, quāuis strictum ius repugnet. l. hæreditas. in fin. ff. de petit. hæ. l. Quintus Mutius. §. Pōponius. ff. de annu. legat. Proinde Barto. illic & in l. nec quicquā. §. si. ff. de offi. procon. & in l. seruos. ff. de ali. & cib. legat. tradit, vt quāuis Franciscani quod eis relictuū est iure actionis petere nō possint. cle. exiui de paradiso. de verb. sign. possunt tamen implorare officii iudicis, vt illos cōpellat. Quid autē æquius iustiusve esse potest, quā quod res, à qua vi expulsus sum, mihi ab eo maxime, qui in vitium successit, restituatur. † Verumenimvero si cōmunē defendere cupias, nihil est, quod ex prædictis obstat. Et primò c. quia V. ad quod Panor. in c. sapē. col. ij. alleg. dupliciter respōdet. Primò, quod tex. ille non probat, officii iudicis dari in singularē successorē, succedentē in vitium, cum nullū de officio iudicis verbum in text. sed quod tantum dicat literas

Franciscani
quo iure pe-
tant relictuū.

Intellectus
c. quia V. &
c. bonæ.

contra violentum occupatorem impetratas, ad succedentē in vitium extendi, quandoquidem de modico tractetur præiudicio. Secundò quòd c. quia V. licet ordine antepositum sit c. sapē. post illud tamen emanauerit, de remedioq; illius loquat, ad illud hoc addēdo, vt quēadmodū possessorium remediū contra singularē possessorē succedentem in vitium datur, eadem æquitate extendatur rescriptum contra violentum impetratum ad singularem successorē. † Non obstat c. bonæ. quoniam ibi speciale est: agebatur nempe via attentati, cum spoliatio facta fuisset lite, & appellatione pendente, attentata autē etiā ante litem contestatam, post tamen citationē officio iudicis reparantur. glos. in cle. si. vt lit. pē. Neq; vllō ordinario remedio opus est. c. pe. & si. vt lit. pendē. Quamobrē Bal. in c. j. §. sancimus, quo temp. mil. in feud. docuit nō modo attentata lite vel appellatione pendente, sed omnia, quæ lite pendente dolo, vel malitia fiūt, à partibus ad officii iudicis corrigenda & reformāda pertinet. Ad quē tu adde tex. expressū in l. ediles. §. itē sciendū. ff. de ædil. edi. q. vult iudici statim atq; iudex factus est, omnium rerum officium incumbere quæcunq; in iudicio versantur, quamuis quæ ante iudicium cōtingunt, non valde ad eum pertineant, nisi fuerint ei nominatim iniuncta. † Ijs vides longē vtilius esse officio iudicis, quā interdicto vnde vi, aut alio possessorio remedio experiri. Vt autem fructus tibi clarius liqueant, tres singulares referam. Primus: quoniam & si spoliato agenti recuperandę regulariter obstat exceptio alterius spoliij. c. si. de cog. fallit nisi proponatur officium iudicis propter spoliationem lite pendente factam. Author est Ioā. Imo. quem nemo reprobatur in c. j. de ord. cogni. Alter: tametsi agenti recuperandę obstat excommunicationis exceptio. glo. in c. ex insinuatione, de procurat, si tamen propositū est ab spoliato lite pendente officium iudicis, excommunicationis exceptio non obstat. Fely. in c. dilectus, de rescrip. cum tunc nō agat iure actionis, à qua excommunicatus pontificum constitutionibus excluditur. c. Intelleximus, de iud. Tertius: Licet agens possessorio recuperandę, in beneficialibus, & spiritualibus, teneatur saltem semiplenē docere de titulo, quare eidem agēti obstat notorius defectus proprietatis. c. ad decimas. de resti. spolia. in vj. Hoc tamē non obtinet in eo, qui pēdēte lite spoliatus officii iudicis proponit, qui titulū suæ possessionis

Intellectus
ad c. bonæ.

Attentata re-
paranda.

Tres utilitates.

xxj. regula. 53

xxij. regula. 54

sionis iustificare nō cogitur, docēt in d. c. ad decimas. Perus. in alleg. c. bonæ. Oldr. consil. cxcix. Postremò non obstat ratio, quoniã verum est officiũ iudicis cōpetere vbi æquitas suadet, & nulla subest obligatio, alioquin officiũ iudicis cōpetere nō potest, cū nullã supponat obligationē. l. q. per collusionē. §. si. ff. de act. empt. in casu autē nostro obligatio subest ppter sciētiã succedentis in vitium, ppter quã obligatur.

xxij. regula. 53

Vicesima prima regula. † Officiũ iudicis non cōpetit contra tertium possessorem bonæ fidei, hoc est, cōtra illũ, ad quẽ ignoranter peruenit res violenta. omnes in d. c. sapē. Mouētur, quoniam ei, qui communi auxilio & merò iure munitus est, non debet tribui extraordinarium auxilium, quale est, officiũ iudicis. l. in causã. ij. ff. de minorib. l. in prouincial. in princ. ff. de nou. ope. nunt. l. cū filiusfamilias. ff. si cert. pet. l. j. C. de liber. & eor. lib. c. ij. vbi glos. de offi. iud. Aduersus autē tertium possessorem siue vitio, ordinarium remediũ canonis reintegranda, cōpetit. Canonistæ omnes in c. cum ad sedē. & c. sapē. de resti. spolia. Panor. in c. si diligenti. de rescript. Bar. & sequacium opinione confutata in l. rē quæ nobis. ff. de acqui. pos. Non ergo datur officiũ iudicis, quod cum alijs remedijs possessorijs nō concurrat. Panor. in c. accedēs. j. col. iij. vt lit. nō contesta. Quandoq; autē animaduerti huic doctorũ ratio nī responderi posse ex vulgari iuris regula, vbi extraordinarium remedium est introductum causa adiuuandũ ordinariũ cōcurrunt Barto. in l. de vsu. ff. de var. & extraordi. cog. officiũ autem iudicis est huiusmodi in materia nostra.

xxij. regula. 54

Vicesima secunda regula. † Ei qui à propria possessione culpa, negligētia, aut alia simili causa cecidit, officiũ iudicis nō datur. l. ab hostibus. ff. ex qui. caus. maior. c. accedens. vbi Imo. not. vt lit. non contest. Obstat huic regulæ. Quia eo casu nullũ ex possessorijs remedijs cōpetit, etiam cano. reintegranda, quod tamen ceteris generalius est, vt suo loco docebimus. Quapropter ex æquitate officio iudicis, veluti extraordinario remedio videbatur debere succurri spoliato. Sed responde nulla æquitate illi succurrendum esse, qui sua tam imprudenter negligit. l. pupillus. ff. quæ in fraud. credi. Planè ab regula excipe ecclesiam, minorē, absentem, & personas similes, quibus à iure restitutionis in integrum beneficium conceditur. cap. accedens. vbi Panor. alleg. Soci. cōsil. xxxix.

vol. iij. Subinferens amisso in integrum restitutionis beneficio, ijs personis officium iudicis minimè cōpetere, quandoquidē regula iuris dicat: cessante aut extincta causa priuilegij, cessare etiam priuilegium. l. Titia Seyo. §. vsuras. ff. de leg. ij. & quod in fauorem, vel odium alicuius inductum est causa fauoris, vel odij finita, tollitur. l. fin. C. qui ad liber. peruenire non possunt. & in proprijs terminis ex facto Socynus respondit consilio cclxvj. col. vij. volu. ij.

Cessante causa priuilegij.

55 Vicesima tertia regula. † Commodatario, depositario, inquilino, & similibus personis, quæ nō possident, sed detinent spoliatis, officiũ iudicis pro recuperanda tenuta datur. Accurs. in l. & non tantum. ff. de peti. hered. Accurs. in l. Aquilius Regulus. ff. de dona. & in l. manifestissimi. §. sed in secunda. C. de furt. Barto. in l. de vsu. per illum text. ff. de var. & extraordi. cogni. & Castren. in l. rem quæ nobis. ff. de acquirend. posses. Declara, certum est dominum deijcientem seu spoliantem colonum teneri actione ex locato in id quod coloni interest, in quo etiam lucrum eius continebitur. l. si fundus. §. penult. ff. loca. quia autem non possidet, sed detinet nullo possessorio remedio ei succurritur, neq; contra dominum, neq; contra tertium. l. j. §. deijcitur. ff. de vi & vi arma. intelligo ex persona sua, quoniam agere potest contra dominum vt sibi cedat interdictum, & tunc iure cesso possessorio experietur, alio item casu, si possessionē domino colonus interuertisset. l. cum fundum. versi. emptorem. ff. de vi & vi arma. Accurs. in l. si de fundo. C. de loca. proinde cum colonus, & similes personæ, nullo ex possessorijs remedijs iure proprio vti possint, & æquitas eis subueniendũ esse dicat, eis officio iudicis succurrit. Cui tamen iam satis datum est: ideo nūc de remedio c. sapē. dicamus.

xxij. regula.

56 Vicesima quarta regula. † Agenti auxilio causa sapē. contra successorem singulari rem malæ fidei non obstat exceptio proprietatis. Cardi. in eo. c. sapē. quemadmodum enim spoliator dominij quæstionem referre nō potest. l. si quis emptionis. §. sed hæc contra. C. de præscrip. xxx. vel xl. annorum. l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iul. de vi. publi. nec singularis successor malæ fidei, qui in hoc violētia vitium succedit. Sed & clarior hæc regula redditur ex nostro sensu, quem ad cap. sapē. verissimum esse defendimus, vt de interdicto vnde vi, loquatur: contra quod certissimi iuris est

xxiiij. regula.

Intellectus ad c. bonæ.

Attentata re paranda.

Tres utilitates.

proprietatis exceptionē obijci non posse, cum spoliatus ante omnia restitui debeat.

xxv. regula.

Vicesima quinta regula. Iudicium c. sapē. datur cōtra bonę fidei singularē successorē ab initio, qui tamen ex postfacto cōp̄pit habere scientiā violentiæ. Butri. & Panor. in d. c. sapē. Neq̄ enim (vt in eodem c. scriptum est,) multum interest quo ad periculum animæ sciētes detinere, atq̄ in-
57 uadere alienum. † Ego aliās hanc omniū regulam quæ maximam præ se fert acquiritatem, iure veram non esse defendi, multisq̄ nō contemnendis rationibus mouebat. Prima, quoniā possessio, quæ ab initio propter bonam fidem iusta fuit, ob superuenientē scientiā rei alienæ nō efficitur iniusta. l. vni. ad fi. C. de vsucapio. transf. cum nō ratio retinendæ, sed origo nāciscendæ possessionis exquirenda sit. l. clā possidere. ff. de acqui. pos. & vniuscuiusq̄ actus initium spectandum esse dixerit Vlpianus. l. si procuratorem. ff. mandat. tanquā sit cuiusq̄ rei potissima pars. l. j. ff. de orig. iur. vnde vulgō dicimus: à primordio tituli posteriorē formari euentū. l. vni. C. de impo. luc. descrip. li. xj. C. Altera ratio, † quādo lex imponit pœnam aliquid agenti scienter, vt pœna locum habeat requiritur sciētia tempore actus, nec sufficit ex postfacto scientiā superuenisse. glo. in cle. vnic. de consang. & affinit. quæ docet eum, qui in gradu prohibito ignoranter matrimonium contraxit, non incidere in pœnam illius clemēt. licet postea sciuerit, & cohabitauerit, cum ad initium nuptiarum hoc sit referendum. l. quid ergo. ff. de his qui not. infa. proinde & alibi glo. in c. decreuit, de hæret. in vj. tradidit dispositionem illius c. constituentis dotes vxorum propter hæresim maritorum non debere confiscari, nisi vxores sciērent eos hæreticos cum contraxissent, procedere in suis terminis. Nam si maritum tempore contracti matrimonij vxor hæreticum nesciebat, licet postea sciuerit, non confiscatur dos. Ijs non ineptē addi potest, quod voluit glos. in cap. statutum. de rescript. in vj. dicens traditionem illius c. quę vult causas ab apostolica sede debere committi dignitate præditi, aut canonicatum ecclesiæ cathedralis obtinentibus, debere ampliari in eo, qui datæ literarum tempore erat canonicus, licet tempore præsentationis nō esset, cum semper initium spectandum sit. l. iij. §. scio. ff. de mino. l. damni infecti. §. Sabinus. ff. de damno infecti. l. qui cum maior. ff. de bon. libert. Tertia ratio ex d. c. sa-

No. opinio. 58
Si lege sciens
puniatur, sci
entia actus tē
pore necessa
ria est.

Dos uxoris
propter faci
nus mariti nō
confiscatur.

pē, colligit in illis verbis, si sciēter talē rem receperit. Si tamē illud vulgare addideris, qualitas adiecta verbo debet intelligi secū dū tēpus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. actio. l. Titius. ff. de test. milit. Rationi autem doctorum sic respondebā, quōd is non iniuste dicitur detinere, qui iustum habuit possidendi principium. d. l. vni. de vsuc. transf. C. Præterea d. c. sapē. ex quo regula ista & ratio à docētibus colligitur hoc nititur, quia singularis successor successerat in vitium, hoc autē dici nō potest, nisi in eo, qui ab initio habuit scientiā violentiæ. Nam qui ex postfacto, nō possunt dici propriē in vitium successisse, cū quo successerunt tempore essent in bona fide. Neq̄ enim potest dici is vitij successor, aut particeps, qui vitij ignorauit. l. sed et si lege. §. scire autē. ff. de petit. hered. l. q̄ autē. §. hoc edictū. ff. quæ in frau. cred. 59 Porro † hanc nostrā aduersum alios sententiā interpretarer veram esse, cum singularis successor rem haberet titulo oneroso, quoniam si lucratiuo, à communi non docerem recedendum esse. Quādoquidē in alienatis titulo oneroso dolum aut fraudem alienationis interuenisse sufficiat, quāquam in alienatis titulo lucratiuo & dantis & recipientis fraus requiratur. l. ignoti iuris. C. de reuoc. his quæ in frau. cre. Accur. & ceteri in §. item si quis in fraudem. de actio. in insti. non enim par eademq̄ ratio videtur amittere debita, & lucra non capere. l. fin. §. licentia. C. de iur. delib. l. fi. C. de codicill. l. Proculus. ff. de damno infecti. Rursus declaro meam sententiā obtinere: cū spoliatus soluendo esset, alioquin contra singularem successorem, qui etiam ab initio bonam fidem habuit existimare competere. d. c. sapē. remedium, quemadmodū in interdico vnde vi diximus paulo antē. Postremō intelligo opinionem meā, si is singularis successor, qui rem habet titulo oneroso duobus saltem temporibus in bona fide fuisset, & contractus, & traditionis. Nam (vt Iul. Paul. ait) & bona fide contraxisse, & bona fide possessionē adeptus esse debet. l. ij. ff. p. empt. Accurs. in l. qui autem. §. hoc edictum. ff. quæ in fraud. credit.

60 Vicesimasexta regula. † Successor singularis præsumit ignorare violentiam antecessoris. Ioā. And. But. & Panor. in c. sapē. alleg. Ignorantia enim præsumit vbi scientia non probatur. l. verius. ff. de probat. ca. præsumitur. de reg. iuris in vj. Stringe prescius, quia respectu singularis successoris,

Dissolutum
Doct. argu.

Declarata
no. opi.

xxvj. regm.

Tres casus à
reg. excepti.

Que palam 61
fuit nos sci
re credendum
est.

Coniunctus
quādo facta
coniunctorū
scire præsu
matur.

Panor. sentē
tia sine distin
ctione pro
bata.

ris, violētia est factū alienum, cuius ignorantia semper & præsumitur, & toleratur. l. fin. ff. pro suo, glos. & Canonistæ in c. ab excommunicato. de rescrip. Excipe tres casus. Primus, si inuasio aut violētia esset publice facta, quando ea, † quæ palam & publice fiūt, non sit verisimile nos ignorare. c. j. de postul. præla. c. cum in tua. qui mat. accus. pos. l. sed & si pupillus. §. proscribe. re. ff. de institu. actio. inde illud vulgatum: Non est adiumento priuata ignorātia, vbi publica scientia deprehenditur. Accurs. in l. si tutor. C. de peric. tut. Floria. & recentiores in l. si huiusmodi. §. si ita. ff. de lega. j.

62 † Secundus casus, si successor singularis cōiunctus esset, aut consanguineus. Panor. mi. in d. c. sapē. col. pe. quia coniuncti præsumuntur scire facta coniunctorū. l. Octaui. ff. vnde cogn. l. de tutela. C. de in integ. restit. l. si filium. C. de liberal. cau. c. constitutis. j. de testib. Sunt tamen qui hanc limitationem colorata ratione improbēt. Nam quod coniunctus scire facta coniuncti credatur in iuribus sanguinis & processu naturæ, de quibus textus allegati loquuntur, interpretandum est. Bal. in l. quoniam. C. de iure. delib. aut de factis, quæ tractum habent successiuum, non de ijs, quæ habent tractum momentaneum, vt homicidium, furtum, spoliū, & similia, quæ non nisi occultē, & clanculum fieri solent, proinde coniunctos verosimiliter latere possunt. Bal. in l. j. C. de colluf. de reg. Quare sub regula nostra stādum esse censent, etiam si singularis successor cōiunctus esset, si tamen rem haberet titulo oneroso. l. penul. C. de euct. Quod si lucratiuo, puta donationis, cum tunc fraus inter contrahentes præsumatur. l. data. C. de dona. probabilius videtur, quod exceptio nostra procedat, vt singularis successor violentiam scire credatur. Barto. in l. post contractum col. ij. ff. de dona. † Ceterum ego hanc Panor. exceptionem aduersum alios sine vlla distinctione recipio. Itaq; considero, vt quamuis furtum, homicidium, & similia delicta cum occultē & clanculum fiant, coniunctus non præsumatur scire. Attamen spoliū, cum non nisi plurium personarum interuentu committi possit nō modo cōiunctos, sed neq; plerosq; alios verosimiliter latere potest, & à cōmuniter accidentibus patet spolia quanquam ab authoribus furtim & clanculum fieri desiderentur, ab omnibus tamen ferē sciri. Quo aduersantium ratio refellitur, & limitatio nostra confirmatur.

Tres casus à
reg. excepti.

Que palam
fiunt nos scire
credendum
est.

Coniunctus
quādo facta
coniunctorū
scire præsumatur.

Panor. sentē
ti sine distin
ctione pro
bata.

64 † Tertius casus est, in singulari successore vicino, qui cum scire facta vicini præsumatur. c. quosdam. & c. quanto. de præsumpt. c. cum dilectus. de purg. canon. l. filium. ff. de ijs qui sunt sui. violentiam à vicino illatam non creditur ignorare. Sed qua ratione Riparius superiorē exceptionem carpsit, hanc improbat. Nam quod vicinus scire facta vicini præsumatur in factis tractum successiuum habentibus obtinet, non in momentaneis. Quid enim scire potest vicinus, si ego domi feci contractum, qui momento expeditur? Saly. Fulgo. & posteriores in l. j. ff. de rebus credit. Bal. in l. conuenticulam. col. v. C. de episc. & cler. & in l. j. C. de colluf. detegen. Fely. profuse in c. literis. de præsumpt. Quamobrem secundum eundē hęc quæstio dupliciter intelligi potest. Aut in vicino spoliantis, & tunc limitatio nō procedat. Aut in vicino rei, & tunc vera sit, cum presentia rei sit quoddā obiectū ipsius vicini, p. inde qs sit illius possessor creditur scire. c. §. si tres. de pac. tenen. in feud. Tu tamen periculo meo hanc exceptionem tenebis. Rationi autem Riparij ex his quæ superiore casu docui, facili negotio respondebis.

Vicinus ut
plurimū sci
re facta ui
cini credi
tur.

65 Vicesima septima regula. † Iudicium c. sapē. datur contra quemcūq; etiam mille simum successorem. Innoc. Panor. & ceteri in eodem c. sapē. Ratio nempe peccati in quocūq; scienter in vitium succedente militat. Quapropter omnes successores pares fiunt, cum ad se rem non pertinere sciant. l. sed & si lege. §. si ante. ff. de pet. hæred. Obstat tamen huic regulæ d. c. sapē. dum inquit: per spoliatorem in alium retranslata. Non ergo nisi primum possessorem comprehendit, qui causam habuit à violento deiectore. Sed responde, quod licet constitutio illa specialiter loqui videatur, cum tamen ratio sit generalis, generaliter est intelligenda. l. regula. §. sed & si quis. ff. de iur. & fac. ignor. Accurs. in rubri. C. etiam ob chirograph. per Bal. in c. secundo requiris. de appel. Sed misso c. sapē, ad c. reintegranda, transeamus.

xxvij. regula

66 Vicesima octaua regula. † Auxiliū canonis reintegranda, competit etiam cōtra singularem successore bonæ fidei. Archi. in eodem c. reintegranda. iij. q. j. Innoc. in c. querelam. de elect. canonistæ communiter in c. cum ad sedem. & c. sapē. de restit. spol. legistæ in l. rem quæ nobis. ff. de acquir. posses. Lap. alleg. l. ij. Paul. Castren. in l. & ideo. §. j. ff. de condict. furt. Hinc vi.

xxviii. regula

Remedium
c. reintegran-
da. alio quo-
cunque pini-
guis.

des illius canonis remedium pinguius esse quocumque alio: quam obrem nouum remedium in æquitate summa fundatum inducitur. Cum enim difficillimum sit probare dominium. l. cum res. cum ibi notat. C. de probat. durum esset, ut cadenti à possessione iniuste, quia per violentiam propterea possessorium non daretur, quod per multas manus ambulasset. Ad hanc regulam adde text. in c. cum ecclesia. iij. q. ij. quæ generaliter concedit hoc remedium contra quoscumque possidentes res contra voluntatem spoliati, cum ergo generaliter loquatur, generaliter debet intelligi, ut maxime aliquid inducat, & non loquatur in casu aliis per multa iura prouiso. l. quod La-beo. ff. de Carbon. edicto. l. Domitius. ff. de testamen. l. j. in fin. ff. ad municip. c. rursus. qui clerici vel vouen. c. cum in iure. de offic. delega. Ceterum quod nullum nouum remedium inducatur, sed per eum canonem iura duntaxat vetera seruari mandentur, aduersus crebram opinionem plerique tenuerunt, maxime Bartol. & Aretin. in d. l. rem que nobis. quorum sententiam non parum iuuat c. cum ad sedem. de restit. spoliat. vbi Cumanus episcopus, contra quem simpliciter petita fuerat restitutio possessionis per hospitale de monte Citano spoliatum, sicque canonis reintegranda, remedium continebatur, tamen, quia non fuit probata spoliatio facta ab episcopo Cumano couento, fuit absolutus. † Et hæc sententia verior videtur, quam etiam confirmat text. in d. c. sapè. dum vult quo tempore conditum fuit c. illud translata re in alterum à spoliatore contra singularem successorem non competisse aliquod remedium, ideo sapientius contingebat, quod spoliatus re per spoliatorem in alium translata commodo possessionis amisso propter difficultatem probationum, ius etiam proprietatis amitteret, id autem si per canonem reintegranda, prius conditum prouisum fuisset, frustra esset inductum c. sapè. quod tamen nouum remedium est, ut ex eo, vel maxime liquet, dum utitur verbo, sancimus, quod est noui iuris inductiuum. c. fin. de tempor. ordinar. c. decernimus. de iudic. Neque obstant verba canonis reintegranda, similiumque textuum dicentium restituenda esse omnia spoliatis, hoc enim non conditione ex canone illo, sed competentibus actionibus, puta, si dolo contraxerit, actione de dolo: si metu, quod metus causa: si vi, interdicto unde vi, & sic de similibus. Quod autem non sit nouum

remedium, patet, quia text. in c. cum ecclesia. iij. q. j. in quo verba dicti canonis referuntur, dicit legibus omnia reintegranda, hoc est secundum leges.

68 Vicefimanona. † Remedium canonis reintegranda, non tantum pro rebus ecclesie, aut clericorum, sed & pro rebus laicorum datur. Bartol. & crebro ceteri in d. l. rem que nobis. Butrig. in d. c. cum ad sedem. Constitutio quippe illius canonis, ad violentias compescendas, corrigendaque crimina, ne quis cum alterius iactura lucretur, inducta est, quæ ratio etiam in rebus laicorum militat: eadem ergo debet esse dispositio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patronat. l. à Titio. ff. de furt. c. translato. de constitut. Obstat tamen, quia ea constitutio exorbitans est, corrigit nempe ius civile, scilicet l. cum à te. ff. de vi & vi arma. ergo restringenda, non amplianda. l. quæ verò contra. ff. de reg. iur. Præterea loquitur text. ille in rebus ecclesie aut clericorum, & sic in personis priuilegiatis, & favorabilibus. c. ij. de dolo & contu. c. j. de cleric. coniug. in vj. l. sunt personæ. ff. de relig. & sump. fune. non ergo ad laicos, & sic personas minus priuilegiatas extensio fieri potest, alioquin affirmatiue de maiori ad minus argumentaretur, quod non licet. c. cum in cunctis. de electi. Tu paucis dic constitutionem illius canonis non esse veteris iuris correctoriam, sed noui inductiuam (si tamen communem, quam superiori regula controuertimus, defendere etiam velis) nihil enim corrigit: sed nouum tantum remedium addit. † Præterea quæuis corrigeret, cum illius dispositio ad fauorem animæ tendat, extensio de casu ad casum, ex identitate rationis fieri potest. Bartol. in authen. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. Panormit. in c. ex tenore. qui fil. sint legitimi. & in c. quasiuit. de diuor. Quo etiam secunda ratio refelli potest. Nam cum tractetur de fauore animæ, lex loquens de clericis, ad laicos protrahitur. glos. in c. possessor. de regul. iur. in vj. Sed suo ordine de constitutione l. si quis in tantam. dicamus.

70 Tricesima regula. † Si quis rem vi occupat, aut inuadit, siquidem propria est, dominium amittit, quod si aliena, rem restituit, & ultra in rei æstimatione damnatur. l. si quis in tantam. C. unde vi. Quæ primo ampliatur, ut non modo in rebus immobilibus, sed & in mobilibus locum habeat. §. quia tamen. vi bonorum raptor. in Instit. Quamuis probabiliter dubitari potuiss

xxix. Regula.

Possessio beneficii quomodo occurrere possit.

Quod in electione, in collatione collatio operatur.

Exorbitans dispositio fauore anime extenditur.

Constitutio l. si quis in tantam.

Opinio in cōmunem defensa.

Verbum sancimus noui iuris promulgatorum.

potuisset, propterea quòd lex si quis in tantam. sub titulo vnde vi inserta est, interdicitum autem vnde vi, non nisi pro rebus soli detur. l. 1. §. illud itaque. ff. de v. & vi armata. rursus extenditur, vt non tantum in rebus corporalibus, sed & incorporalibus, saltem vtili conditione ex illa lege agatur. Accurs. in eadem l. si quis in tantam. Deinde in sacerdotijs: Si quis enim in sacerdotium aliquod per vim se intrudit, eo priuatur. c. eum qui beneficium. de preb. in vj. cap. placuit. xvj. q. vj. Qua in re volo canonistam vnum diligenter adnotare, vt quanquam non sit alicui concessum sacerdotij possessionem temere, & suo sensu intrare, si tamen quis sacerdotij vacuum possessionem sua autoritate siue excutoribus, seu antè fulminatū processum intret, non per hoc ius suum perdit, splendida ratione. † Nam tantum in sacerdotijs collatiuis operatur collatio, quantum in electiuis, electio. Panormi. in

c. dudum. colum. ij. de electio. docentes. in c. cum olim. de caus. poss. & proprie. Electus autem & confirmatus autoritate propria statim possessionem apprehendit absque periculo amissionis iuris sui: quare administrat ante installationem seu inductionem in possessionē autoritate superioris faciendam. cap. nosti. de electio. c. auaritia. eo. titu. in vj. Perusi. in d. c. eum qui. Plura nunc de ijs scribere in animo habebam, sed quæ occupationibus quotidianarum prælectionum impeditus, hoc loco prætermisi, aliàs & ociosius, & plenius persequar. Tu interim hæc tanquam occupationum nostrarum furta, æqui boniq; consules, & maiora propediem expectabis. Bene vale Præses integerrime, & nos, quod facis, ama. Tolosæ pridie Calend. Iulij, anno 1542.

FINIS.

Possessio beneficii quomodo occupari possit.

Quod in electiuis collatiuis collatio operatur.

Exorbitans dispositio favore anime extenditur.

Constitutio l. Si quis in tantam.

IN 4 NIHIL COMMUNE E DE ACQVIR

e. dicitur...
 ta e. cum...
 l. sicut...
 p. quia...
 ad...
 re...
 d...
 p...
 e...
 p...
 o...
 q...
 p...
 i...
 u...
 o...
 n...
 n...
 p...
 q...
 l...

F I N I S

p...
 t...
 t...
 p...
 t...
 p...
 t...
 p...
 t...
 p...
 t...
 p...
 t...
 p...
 t...
 p...
 t...
 p...
 t...
 p...
 t...

in de
 coll...
 e...

[Faint, illegible text visible on the left edge of the page, likely bleed-through from the reverse side.]

